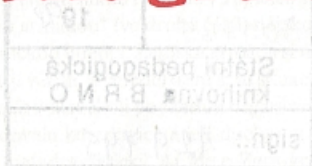

TORST

WITOLD GOMBROWICZ

Witold Gombrowicz

Pornografie

1971
1971
1971

MZK-PK Brno

3119012090

INFORMACE

Pornografie se odehrává v Polsku v době války. Proč? Částečně proto, že válečné klima je pro ni nevhodnější. Částečně proto, že je to přece jen polské - dokonce to možná bylo zpočátku myšleno trošku jako próza po vzoru laciných románeků Rodziewiczówny nebo Zarzycké (vznikla snad tato podobnost pozdějším přepracováním?). A částečně na truc - abych národ přivedl na myšlenku, že se do jeho lůna vejdou ještě jiné konflikty, dramata a ideje kromě těch... teoreticky definovaných.

To válečné Polsko neznám. Nebyl jsem u toho. Polsko jsem neviděl od roku 1939. Popsal jsem to tak, jak jsem si to představoval. Je to tedy Polsko imaginární - a nedělejte si nic z toho, že občas pomýlené, občas možná fantastní, o to totiž nejde a nemá to nejmenší význam pro věci, jež se zde odehrávají.

Ještě jedno. Necht' nikdo nehledá v zápletky související se Zemskou armádou* (ve druhé části) nějakou kritickou nebo ironickou intenci. Zemská armáda si může být jista tím, že si jí vážím. Vymyslel jsem si tu situaci - která by se mohla stát v kterékoli podzemní organizaci - protože to vyžadovala kompozice a její duch, v tomto bodě poněkud melodramatický. Ať jde o Zemskou armádu či jiný odboj, lidé jsou jen lidé - a všude se najde zbabělý velitel či vražda diktovaná konspirací.

W. G.

Kniha vychází ve spolupráci s Ministerstvem kultury ČR
v rámci Překladačského grantu.

© Torst, 1997

© Rita Gombrowicz, 1997

Translation © Helena Stachová, 1997

ISBN 80-7215-038-3

* Polská odbojová organizace za druhé světové války. (Pozn. překl.)

Budu vám vyprávět jiný svůj příběh, asi jeden z nej-osudovějších.

Byl jsem tenkrát – tedy roku 1943 – v bývalém Polsku a bývalé Varšavě, na samém dně hotového faktu. Ticho. Prořídlá skupina mých kamarádů a přátel z někdejších kaváren *Zodiaku*, *Zemanské* a *Ipsu* se scházela každé úterý v jednom bytě v Kruczé ulici a tam jsme se popíjejíce snažili být nadále umělci, spisovateli a mysliteli... a pokračovali ve svých někdejších rozhovorech a sporech o umění... Hej, hej, hej, dodnes vidím ty postavy sedící nebo ležící v těžkém kouři, někdo poněkud kostlivcovatý, jiný posekaný, ale všichni hulákající a křičící. Jeden křičel: Bůh, druhý: umění, třetí: národ, čtvrtý: proletariát, zarputile jsme debatovali, a tak to šlo pořád dokola – Bůh, umění, národ, proletariát... Až se jednou objevil člověk středního věku, zčernalý a suchý, s orlím nosem, a zachováváje všechny formality, představil se každému zvlášť. Načež se skoro vůbec neozýval.

Velice zdvořile poděkoval za podanou sklínku vody a neméně zdvořile vyslovil přání: „Prosil bych ještě zápalku...“ Pak čekal na tu zápalku a čekal..., a když mu ji podali, jal se zapalovat si cigaretu. Diskuse mezi tím vřela – Bůh, proletariát, národ, umění – a na naše chřípí zaútočil smrad. Kdosi se zeptal: „Jaký vítr vás k nám zavál, pane Fryderyku?“ Nato nám okamžitě odpověděl zcela vyčerpávajícím způsobem: „Dověděl jsem se od paní Evy, že sem chodívá Pientak, a tak jsem sem zašel, protože mám čtyři zaječí kožky a jednu podešev.“ A aby svá slova věcně podepřel, ukázal nám kůže zabalené do papíru.

Přinesli mu čaj, vypil ho, ale na talířku mu zbyl kousek cukru – a tak natáhl ruku, aby jej zvedl k ústům – ale možná že mu ten pohyb začal připadat málo zdůvodni-

telný, proto ruku stáhl - jenže stažení ruky bylo ještě méně zdůvodnitelné - a tak ruku natáhl znovu a cukr snědl - jenže už ho nesnědl pro potěšení, nýbrž jen proto, aby se správně zachoval... k cukru, nebo k nám? ... a protože chtěl tento dojem zaretušovat, zakašlat, a aby své zakašláni zdůvodnil, vytáhl kapesník, jenže už se neodvážil vysmrkat - jen pohnul nohou. Zdá se, že pohyb nohy mu způsobil další komplikace, a tak zcela ztichl a znehybněl. Toto zvláštní chování (on se totiž vlastně jen „choval“, ustavičně „se choval“) vzbudilo už tenkrát, kdy jsme se viděli poprvé, mou zvědavost a já se v následujících měsících s tím člověkem sblížil. Ukázalo se ostatně, že je to muž se skvělým vystupováním a také že má zkušenosti z oblasti umění (kdysi dělal divadlo). Já totiž... já totiž... stačí, když řeknu, že jsme se společně zabývali drobnými obchody, žili jsme z nich. No ano, jenže to netrvalo dlouho, protože jsem jednoho dne dostal dopis, dopis od takzvaného Hypa čili Hypolita S., zemana od Sandoměře, s prosbou, abychom ho navštívili. Hypolit se zmiňoval o tom, že si s námi chce promluvit o určitých svých varšavských záležitostech, v nichž bychom mu mohli být nápomocni. „Tady je zdánlivý klid, nic zvláštního se neděje, akorát že se tu potloukají bandy a občas nás přepadnou, ale jinak je tu havaj. Přijďte oba dva, bude legrace.“

Jet? Oba dva? Zmocňovaly se mě těžko vyslovitelné pochybnosti, zda máme jet oba dva... no... brát ho s sebou proto, aby tam na venkově nadále hrál svou hru... A to jeho tělo, tělo tak... „specifické“? Jet s ním bez ohledu na tu jeho neutuchající „němě křičící neslušnost“? Zatěžovat se někým, kdo je tak „zkompromitovaný“ a tím pádem rovněž „kompromitující“? Vystavovat se nebezpečí onoho „dialogu“ tvrdošijně vedeného... s kým vlastně? A co jeho „znalosti“, ty jeho znalosti o... A je-

ho mazanost? A jeho léčky? No ano, z toho všeho jsem zrovna velkou radost neměl, ale na druhé straně byl ten člověk ve své věčné hře tak izolovaný... tak vyčleněný z našeho kolektivního dramatu, jelikož se vůbec neúčastnil diskusí „národ, Bůh, proletariát, umění“... a to pro mě znamenalo odpočinek a jakési ulehčení... A přitom byl tak řádný a klidný a opatrný! Jedme tedy, ve dvou je to daleko příjemnější! Výsledkem bylo, že jsme vtrhli do narvaného vagonu a protlačili se dovnitř... až se vlak nakonec se skřipotem rozjel.

Tři hodiny odpoledne. Mlhava. Fryderyk stál napůl zlomen pod trupem jakési baby a dětská noha mu najžděla na vousy... a tak jel... ale jel jako vždy korektní a dobře vychovaný. Mlčel. Já také mlčel, vlak námi cloumal a házel, a všechno bylo tak nějak koncentrované... ale kousičkem okna jsem spatřil modravá spící pole, mezi něž jsme s houpavým rachotem vjížděli... Byla to ona tolikrát viděná plochá šíře lemovaná obzorem, nakrouhaná zem, pár utíkajících stromů, domek, vzad ubíhající budovy... totéž co vždycky, to, co se dalo předem očekávat... A přitom to nebylo totéž! Nebylo to totéž právě proto, že to bylo totéž! Bylo to neznámé a nesrozumitelné, ba dokonce nepochopitelné! Dítě se rozkřičelo, baba kýchlá...

Ten kyselý pach... Odedávna známá lítost způsobená jízdou vlakem, zvedající se a zas klesající čára drátů nebo příkopu, náhle do okna vtrhnuvší strom, sloup, budka, rychlé vzdalování, klouzání toho všeho vzad... zatímco tam daleko na obzoru se objevil komín nebo kopec... objevil se a trval dlouho a tvrdošijně jako hlavní starost, jako starost dominantní... a teprve v pomalé zatáčce se propadl do nicoty. Fryderyka jsem měl přímo před sebou, odděleného dvěma hlavami, jeho hlava byla na dosah a já ji mohl vidět - mlčel a jel - a přítomnost cizích, dotěrných, dotírajících a napírajících těl jen

prohlubovala můj pocit, že tam s ním jsem sám... beze slova... a to tak silně, že bych byl dal nevímco za to, kdybych s ním nejel, kdyby se byl ten nápad jet ve dvou neuskutečnil! Vsazen do tělesnosti, byl totiž jedním z těl mezi těly, ničím víc... ale současně byl... a byl tak nějak odděleně, avšak neúprosně... To se nedalo odstranit. Nedalo se to odbýt, vyřídít, smazat, přestože vězel v té tlačenci ... A jeho jízda, jeho let prostorem se nedaly srovnat s jejich jízdou - byla to jízda daleko vznešenější, možná dokonce nebezpečná...

Chvilkami se na mě usmál a něco řekl - asi proto, aby mi umožnil setrvat v jeho společnosti a učinit svou přítomnost méně skličující. Pochopil jsem, že vytáhnout ho z města a vrhnout do toho mimovařavského prostoru bylo značně riskantní... neboť na pozadí těch dálav se jeho podivná vnitřní kvalita musela rozeznít silněji... a on sám to věděl - a já ho nikdy neviděl tak tichého a nepatrného. V jednu chvíli ho soumrak, ta substance, jež požívá tvary, začal postupně rozmazávat a on se stal nezřetelným v tom uhánějícím a roztržšeném vagoně, který vjížděl do noci a nutil nás k nebytí. Neohrozilo to však jeho přítomnost, která teď byla pouze méně dostupná očím: krčil se za závojem nevidění, ale zůstal stejný. Vtom se rozsvítilo světlo a opět byl vytažen ven, objevila se jeho brada, koutky sevřených úst a uší... kdežto on sám se ani nepohnul, stál s očima upřenýma na houpající se provázek a existoval! Vlak se zase zastavil, kdesi za mnou zašouraly nohy, tlačence se zapotácěla, zřejmě se někde něco děje - avšak on existuje a existuje! Pohnuli jsme se, venku je noc, z lokomotivy létají jiskry, vagony teď jedou nočně - nač jsem ho vlastně bral s sebou? Proč jsem na sebe vzal jeho společnost, když mě zatěžovala, místo aby mi ulehčovala? Mnoho ospalých hodin trvala ta jízda prokládaná zastávkami, až se nakonec stala jízdou pro jízdu,

ospalou a tvrdošjnou, a tak jsme jeli, až jsme dojeli do Čmelova a s kufrů v rukou jsme se ocitli na pěšině podél kolejí. Šňůra vlaku se v slábnoucím hukotu vzdalovala. Ticho, záhadné závaný a hvězdy. Cvrček.

Kde to jsme - já, vyloupnutý z mnohahodinového pohybu a tlačence a znenadání přemístěný na pěšinu - a vedle mě tiše stojící Fryderyk s pláštěm přes ruku? Co je to? To okolí jsem přece znal, ten vánek mi nebyl cizí - ale kde jsme se to ocitli? Tamhle šikmo stojí známá budova čmelovského nádraží a několik rozsvícených lamp, ale... ale kde to jsme, na jaké jsme to přistáli planetě? Fryderyk stál vedle mě, nic než stál. Vykročili jsme k nádraží, on za mnou, tady je bryčka, koně, vozka - známá bryčka a známé nadzvednutí vozkovy čepice, proč si ho tedy tak urputně prohlížím? Nasedám, po mně Fryderyk, jedeme písčitou cestou pod světlem z temného nebe, ze stran připlouvá černá stromů a keřů, vjíždíme do vesnice Břustové, ploty se bělají váp-nem a psi štěkají... je to záhada... před sebou vidím vozkova záda... je to záhada... a vedle mě sedí ten člověk, který mě mlčky a poslušně doprovází. Bryčkou houpá a otrásá neviditelná půda a jámy temnot, houstonoucí tma mezi stromy nám zastavuje zrak. Oslovil jsem vozku, abych uslyšel aspoň vlastní hlas:

„Tak co nového? Je u vás klid?“

A uslyšel jsem, jak říká:

„Doposavád je klid. Ale po lesích se potloukaj banditi... V poslední době se nepříhodilo nic extra...“

Jeho tvář není vidět, ale hlas je týž, vlastně není týž. Předě mnou jsou jen záda - a já už se chtěl předklonit, abych se těm žádům podíval do očí, ale přemohl jsem se... protože Fryderyk... byl přece tady vedle mě. A byl nesmírně zticha. Když jsem ho měl tady u sebe, radši jsem se nikomu nedíval do obličje... ale najednou jsem pochopil, že to cosí, co sedí vedle mě, je svým radikál-

ním tichem k zbláznění radikální! Ano, byl to extrémista! Nepříčetně krajní! Ne, tohle nebyla obyčejná existence, nýbrž cosi dravějšího, napjatého do krajnosti, o jaké jsem dosud neměl ani potuchy! Radši jsem se proto nedíval do obličeje – nikomu, ani vozkovi, jehož záda mě tížila jako hora, zatímco neviditelná země se houpala, potřásala bryčkou, a hvězdami zasklívající okolní tma vysávala jakékoli vidění. Další cesta proběhla beze slova. Nakonec jsme vjeli do aleje, koně vykročili svižněji – brána, domovník a psi – zavřený dům, těžké, skřípavé odmykání – Hyp s lampou...

„No zaplať Pánbůh, že jste tady!“

Je to on, nebo není? Udeřila mě a odradila napuchlá červeň jeho líce... vypadal, jako by praskal od té opuchliny, která na něm všechno zveličovala, všechno se rozrůstalo na všechny strany, jeho tělo strašlivě zbytnělo a vypadalo jako sopka zejíící masem... natahoval ke mně apokalyptické tlapy a oči mu vykukovaly z těla jako špehýrkou. Na nohou měl holínky. Ale vrhl se ke mně a objal mě. Pak zahanbeně zašeptal:

„Jsem tlustý jako prase, čert ví od čeho. Asi od všeho.“

Prohlížel si své prsty a opakoval nesmírně ztrápeně, tišeji, jakoby pro sebe:

„Ztloustnul jsem. Od čeho? Asi od všeho.“

Pak houkl:

„A tohle je moje žena!“

Načež zabručel sám pro sebe:

„A tohle je moje žena.“

A nakonec zařval:

„A tohle je moje Heňuša, Heňutka, Heněčka!“

A znovu to zopakoval pro sebe, sotva slyšitelně:

„A tohle je Heňuša, Heňutka, Heněčka.“

Obrátil se k nám pohostinně a noblesně: „To je dobře, že jste přijeli, pánové. Představ mě svému příteli, Witolde...“ Odmlčel se, zavřel oči a zase si to zopako-

val... rty se mu pohybovaly. Fryderyk velice zdvořile políbil ruku paní domu, jejíž melancholie se ozdobila vzdáleným úsměvem a jejíž křehkost se delikátně zatřepetala... a hned nato nás uchvátil vír seznamování, uvádění do domu, usazování, povídání – po oné nekonečné cestě – a světlo lampy navozovalo snivou náladu. Pak přišla večere, obsluhoval lokaj. Zmáhala nás ospalost. Vodka. Zápasice s ospalostí jsme se snažili poslouchat, rozumět, mluvit se o všelijakých trápeních se Zemskou armádou, Němci, bandity, administrativou, polskou policií, rekvizicemi – o strašidelných událostech a násilnických činech... čemuž ostatně nasvědčovaly okenice opatřené železnými závorami a také zajištěné boční dveře... železné uzavření, zašpuntování.

„Seněchy vypálili, v Rudnikách zpřeráželi šafáři nohy, měli jsme tu vysídlerce z Poznańska, nejhorší je, když nevíme, co se kde děje, v Ostrovcí či v Bodzechově, tam, kde jsou dělnické osady, všichni jen čekají a naslouchají, prozatím je klid, ale ono to bouchne, jakmile se přiblíží fronta... Bouchne! To bude řež, panečku, to bude výbuch! Hrozně to bude, hrozně!“ zahučel a sám pro sebe si zamýšleně opakoval:

„To bude hrozně.“

A houkl:

„A nejhorší je, že není kam utéct.“

A zašeptal:

„Nejhorší je, že není kam utéct.“

Lampa. Večere. Ospalost. Hustou omáčkou spánku politá Hypova zbytnělost, žena rozplývající se v dálačích, Fryderyk a můry narážející na lampu, můry v lampě, můry na lampě, točité schody nahoru, svíčka, padám do postele, usínám. Druhý den sluneční trojúhelník na zdi. Čísí hlas pod oknem. Vstal jsem z postele a otevřel okenice. Ráno.

Kytice stromů byla prokládané půvabnými klikyháky cestiček, zahrada se mírně svažovala tam, kde bylo možno za lipami vytušit ukrytou hladinu rybníka - ach, zeleň v té stinné a slunečné rose! A když jsme po snídani vyšli na nádvoří, okouzlit nás bílý patrový dům s mansardičkami zpola zakrytými smrký a tujemi a kolem domu pěšinky a záhony - okouzlit nás jako neposkvrněný jev z dávné, již tak dávné doby před válkou... a ve své neporušené dávnosti se zdál být pravdivější než přítomnost... a současně vědomí, že to není pravda, že ten dům přece odporuje skutečnosti, jej činilo jakousi divadelní dekorací... a tak nakonec ten dům, park, nebe a pole daly dohromady divadlo i pravdu. Ale tady přichází urozený pán, mohutný, napuchlý, v zeleném kabátci na těle nafouklém k prasknutí, ano, samozřejmě že přichází stejně jako kdysi, zdaleka nám kyne rukou a ptá se, jak se nám spalo. Líně klábosíce jsme beze spěchu vyšli z brány do polí a objali jsme pohledem zem nadýmající se a vlnící v širokém zorném poli, Hyp si povídal s Fryderykem o žních, o úrodě, a přitom botou drtil hrudky. Kráčeli jsme k domu. Před vjezdem se objevila paní Marie a zvolala dobrý den, přes trávník běžel malý klučina, možná kuchařčin syn. A tak jsme se to ráno pohybovali - to ráno, jež bylo opakováním dávnou mrtvých rán - ale nebylo to zas tak jednoduché... protože do krajiny se vkradlo jakési oslabení a mně se opět zdálo, že všechno je sice stejné, ale přitom docela jiné. Myšlenka vyvádějící z rovnováhy, nepříjemná maskovaná myšlenka! Vedle mě šel Fryderyk, ztělesněný ve světle jasného dne do té míry, že mu bylo možno spočítat chloupky na uších a všechny šupiny na bledé sklepní pleti - Fryderyk, povídám, shrbený, chudokrevný, vklešlý, v brejličkách, s ústy neurotika,

s rukama v kapsách - typický měšťský inteligent na zastaralém venkově... Jenže v tomto kontrastu už vesnice nevitězila, stromy ztratily sebejistotu, nebe bylo nezřetelné, kráva se nestavěla náležitě na odpor, odvěkost vesnice byla teď rozpačitá, nejistá a jakoby podřátá... kdežto Fryderyk byl pravdivější než tráva. Pravdivější? Mučivá myšlenka, znepokojující, špinavá, trochu hysterická a dokonce provokativní, útočící, bořící... a já nevěděl, jestli ta myšlenka přichází od něho, Fryderyka, nebo snad z války, revoluce, okupace... Anebo možná jedno s druhým, obojí dohromady? Ale choval se vytříbeně, vyzpíval se Hypolita na hospodářství a vedl takový hovor, jaký se od něho očekával, a my najednou spatřili Heňu, jak nám jde naproti přes trávník. Slunce nám spalovalo kůži. Oči jsem měli suché a rty okoralé. Řekla:

„Maminka už je hotova. Dala jsem zapřáhnout.“

„Jedeme do kostela, na mši, je přece neděle,“ vysvětlil nám Hypolit. A tiše dodal pro sebe: „Na mši, do kostela.“

Pak pokračoval:

„Kdybyste chtěli jet s námi, pánové, bude nás těšit, ale nikoho nenutíme, jsme tolerantní, že? Já jedu, a dokud jsem tady, jezdit budu! Dokud je tu kostel, jezdím do kostela. S manželkou, dcerou, kočářem - protože se před nikým nepotřebuju schovávat, jen ať se na mě podívají. Ať si mě očumují... jako z fotografického aparátu... ať si fotografujou!“

A zašeptal: „Ať si fotografujou!“

Fryderyk honem zdvořile prohlásil, že se bohoslužby rád zúčastníme. Jedeme v kočáře, jehož kola skřípou, protože se propadají do písčitých kolejí. Když jsme vyjeli na kopec, začala před námi víc a víc vystupovat širá nížina na samém dně pod obrovskými výšinami nebe, sražená nehybným vlněním. Tamhle daleko jsou železniční koleje. Bylo mi to k smíchu. Kočár, koně, ten

vozka, horký pach kůže a laku, prach, slunce, obtěžující moucha před nosem a sténání gumou obložených kol troucích se o písek – vždyť tohle je známé odvěkou a nic, vůbec nic se nezměnilo! Ale když jsme se ocitli na kopci a ovanul nás dech prostoru, na jehož konci se matně rýsovaly Svatokřížské hory, nenormálnost té jízdy mě málem uhodila do prsou – vypadali jsme jako z barvotisku – jako mrtvá fotografie ze starého rodinného alba – a na tom kopci byl dávno mrtvý povoz vidět i z nejdálčenějších koutů – následkem čehož byla teď krajina jízlivě sarkastická a krutě pohrdlivá. A nenormálnost naší mrtvé jízdy se přenášela na namodralou topografii, jež se téměř nepostižitelně přesouvala právě následkem té naší jízdy. Fryderyk seděl na zadním sedadle vedle paní Marie, rozhlížel se za obdivoval kolorit, jel do kostela tak, jako by opravdu jel do kostela – snad ještě nikdy nebyl tak společenský a zdvořilý! Sjeli jsme do grocholického úvozu, tam, kde začíná vesnice a kde je vždycky plno bláta...

Vzpomínám si (a není to bez významu pro události, o nichž bude řeč), že dominujícím pocitem byla lačnost – a zase bych se byl rád vyklonil z kočáru, abych se podíval vozkovi do tváře, ale neslušelo se to... a tak jsme zůstali za jeho nevyzpytatelným hřbetem a naše jízda se odehrávala za jeho zády. Vjeli jsme do vesnice, do Grocholic, vlevo byla říčka, vpravo ještě řídké chalupy a ploty, slepice a husa, koryto a louže, pes, vesničan, svátečně oblečená baba kráčející po cestě do kostela... klid a ospalost našeho venkova... Ale bylo to jako naše smrt nakloněná nad vodní hladinu, a ta smrt v ní vyvolávala svou vlastní tvář, minulost našeho příjezdu se odrážela od té věčné vesnice a duněla v té náruživosti – jež byla pouze maskou a jež sloužila k ukrytí něčeho jiného... Čeho? Jakýkoli smysl... války, revoluce, násilí, nezkratnosti, bída, zoufalství, naděje, zápa-

su, zuřivosti, křiku, vraždy, otroctví, hanby, chcípání, kletby nebo požeňání... říkám, že jakýkoli smysl by byl příliš slabý, než aby se prodral kříšálem tě idyla a zůstal, takže ta pohlednice, už hodně zastaralá, zůstávala neporušená, byla už jen fasádou... Fryderyk zdvořile konverzoval s paní Marií – mluvil snad, jen aby řeč nestála, proto, aby neřekl *něco jiného?* – a tak jsme dojeli ke zdi obklopující kostel a začali vystupovat... jenže to už jsem vůbec nevěděl, co je co a co je jaké... zda schody, po kterých jdeme nahoru na prostranství před kostelem, jsou obyčejnými schody, anebo snad...? Fryderyk podal rámě paní Marii, smekl klobouk a vedl ji ke kostelním dveřím, což sledovala spousta lidí – ale co když ji vedl jen proto, aby nedělal něco jiného? – a za ním šplhal nahoru Hypolit a valil se vpřed, nezlomný, důsledný, věda, že ho zítra mohou zařiznout jako prase – valil se jako živel navzdory nenávistem, valil se zamračený a rezignovaný. Urozený pán! Byl však i on urozeným pánem jen proto, aby nebyl něčím jiným?

Jakmile nás pohltilo šero, do něhož byly vetknuty hořící svíce, šero naplněné dusnem nařikavého a šepotavého zpěvu, v němž zněly ty prosté a schoulené lidové masy... tu číhající mnohoznačnost zmizela – jako kdyby ruka silnější než my navrátila bohoslužbě její řád. Hypolit, který byl až dosud urozeným pánem skryvající zlost a vztek, rozhodnut se nedat, teď klidně a důstojně ušedl do kolaturní lavice a kývnutím pozdravil naproti sedící rodinu správce z Ikaně. Mše ještě nezačala, kněz ještě nepřišel, a tak byl lid ponechán sám sobě se svým jímavým, pokorným, pisklavým a neumělým kokrháním, jež ho však drželo na uzdě – a tudíž byl jako vořech s náhubkem, neškodný. Jaká pokora, jaký klid, jaká blažená úleva tady v té kamenné pravdivosti! Vesničan se stával vesničanem, pán pánem, mše mši, kámen kamenem a všechno se vracelo k sobě!

Ale Fryderyk, který usedl do kolaturní lavice vedle Hypolita, se svezl na kolena... a to mi trochu pokazilo můj klid, protože to snad bylo trochu přehnané... ale nemohlo mě nenapadnout, že se třeba svezl na kolena proto, aby se nedopustil něčeho, co by nebylo svezením se na kolena... ale vtom zacinkaly zvonky, kněz přišel s kalichem, postavil ho na oltář a poklonil se. Zvonky cinkají. A najednou vši silou udeřilo do mé jsoucnosti cosi rozhodujícího, takže jsem vyčerpán a napůl bez sebe poklekl – a bylo by nechybělo mnoho a – byl bych se ve své divoké opuštěnosti začal modlit... Ale Fryderyk? Měl jsem dojem, měl jsem podezření, že Fryderyk, který přece poklekl, se také „modlí“ – a dokonce jsem si tím byl jist, ano, protože jsem znal jeho děsy – že to nepředstírá, ale že se doopravdy „modlí“ – v tom smyslu, že nechce oklamat jen ostatní, ale i sám sebe. „Modlí se“ kvůli ostatním a kvůli sobě, ale jeho modlitba je jen paravánem, který zakrývá nekonečno jeho nemodlení... byl to tedy akt odstředivý, „excentrický“, který vedl z tohoto kostela ven, do bezmezných prostor naprosté ne-víry – popírající v samém jádru. A co se stalo? Co se začalo dí? Něco takového jsem jaktěživ nezažil. Nikdy bych nevěřil, že se něco takového vůbec může přihodit. Ale – co že se to vlastně stalo? Vlastně – nic, vlastně se stalo to, že čísi ruka odebrala té mši veškerý její obsah – a kněz se pohyboval, poklekal, přecházel z jedné strany oltáře na druhou a ministranti zvonili a kouř z kadidla stoupal, avšak obsah toho všeho ucházel jako plyn z balonu a mše zvadla v děsivé impotenci... bezmocně visela dolů... už nemohla nikoho oplodnit! Ono zbavení obsahu bylo vraždou spáchanou na okraji, mimo nás, mimo mši, a pachatelem byl nehlasný vražedný komentář člověka, který stál stranou a pozoroval. Mše se nemohla bránit, neboť k tomu došlo vlivem jakési náhodné interpreta-

ce, nikdo v tom kostele se mši vlastně nevzpíral, dokonce i Fryderyk s ní komunikoval, jak se slušelo a patřilo... a pokud ji zabíjel, pak jedině, abych tak řekl, z druhé strany, z rubu. A ten vedlejší komentář, ta zabíjející glosa byla dílem krutosti – dílem vyhraněného, studeného, skrznskrz pronikajícího a neúprosného vědomí... a já pochopil, že uvést tohoto člověka do kostela bylo čiré bláznovství, měli ho proboha držet od kostela co nejdál! Kostel byl jeho nejhroznějším místem!

Ale už se stalo. Probíhající proces byl pronikáním ke skutečnosti *in crudo*... ale především byl zničením spásy, a proto už nic nemohlo spasit ty žluklé chámské držky, nyní zbavené jakéhokoli posvěcujícího stylu a naservírované v syrovém stavu jako flákota. Už to nebyl „lid“, už to nebyli „vesničané“, už to nebyli ani „lidé“, byli to tvorové takoví, jací... takoví, jací byli... a jejich špině byla odebrána milost. Jenže divoké anarchii té spousty světlovlasých hlav odpovídala neméně arogantní nestoudnost našich tváří, které také přestaly být „panské“ či „kultivované“ nebo „delikátní“ a staly se čímsi křiklavě ztotožněným se sebou – byly to karikatury, kterým byl odebrán vzor, a proto už nebyly karikaturou „něčeho“, nýbrž existovaly samy o sobě, obnaženy jako zadek! A oboustranná exploze panské i chámské zrůdnosti se sbíhala v gestu kněze, který sloužil... co? Co? Nic. Ale to ještě nebylo všechno...

Kostel přestal být kostelem. Vtrhl do něj prostor, ale prostor již kosmický, černý, a to už se dokonce neodehrávalo na Zemi, protože Země se proměnila v planetu visící ve vesmíru, kosmos byl přítomný, konalo se to na jeho konkrétním místě. A to tak dalece, že světlo svící, ba dokonce i světlo denní, jež prosakovalo dovnitř vitrážemi, se stalo černé jako noc. Nebyli jsme tedy už v kostele, v té vesnici ani na Zemi, nýbrž – v souladu se skutečností, ale, v souladu s pravdou – někde

v kosmu, viseli jsme tam s našimi svícemi a naši září, a někde tam v nekonečnu jsme sami se sebou a mezi sebou vyváděli ty podivné věci – jako opice, které by se šklebily v prázdnotě. Bylo to takové opičí šklebení kde-si v galaxii, lidská provokace v temnotách, podivné pohyby v propasti, kšichtění se v nekonečnu. A toto tonutí v prostoru provázal strašlivý nárůst konkrétnosti, byli jsme v kosmu, ale byli jsme jako něco děsivě daného, definovaného ve všech detailech. Začali zvonit k pozdvihování. Fryderyk poklekl.

Tentokrát bylo jeho pokleknutí dobjíjející, podobalo se zařiznutí slepice, a mše pokračovala, jenže byla smrtelně zasažena a blábolila jako blázen. *Ite, missa est*. A... ó triumfe! Jaké vítězství nad tou mší! Jaká pýcha! Jako kdyby pro mě ta likvidace byla vytouženým cílem: nakonec jsem sám, docela sám, bez nikoho a něčeho kromě sebe, sám v absolutní tmě... dospěl po svou mez, dosáhl jsem tmy! Hořká mez, hořká příchuť dospění, hořká meta! Ale bylo to hrdé, závatné, poznamenané neúprosnou vyzrálostí ducha, který již existoval sám o sobě. A bylo to současně hrozné – zbaven jakékoli opory jsem se cítil jako v rukou nějaké příšery, protože jsem sám se sebou mohl dělat všechno, všechno, všechno! Strohost pýchy. Mráz krajnosti. Syrovost a pustina. No a co? Bohoslužba se chýlila ke konci a já se ospale rozhlížel, měl jsem všeho dost, ach, budu muset vyjít ven a jet domů do Povorné po té písčité cestě... ale v jednu chvíli můj zrak... mé oči... vyděsily se a ztěžkly. Ano, něco je přitahovalo... oči... oči. Něco je zotročovalo, něco je lákalo, ano. Ale co? Co je přitahovalo, co je vábilo? Nádhera, něco jako ve snu, místa pod závojem, po nichž toužíme, ale nemůžeme je spatřit a kroužíme kolem nich s němým křikem, ve všesžírající a srdcervoucí, šťastné a nadšené touze.

Tak jsem já kroužil kolem, dosud vyplašený a nejistý... ale už blaženě prostoupený pokorným zotročením, jež dojívalo – okouzlovalo – budilo nadšení – čarovalo – vábilo a podrobovalo – hrálo – a kontrast mezi kosmickým mrakem oné noci a tím tryskajícím zřídlem rokoše byl tak nekonečný, až jsem si matně pomyslel, že to je Bůh a zázrak, zázrak a Bůh!

Ale co to bylo doopravdy?

Bylo to... Kus líce a trocha krku... patřící někomu, kdo stál před námi, v davu, ve vzdálenosti několika kroků...

Ach, div že jsem se tím neudávil! To byl...

(chlapec)

(chlapec)

A když jsem pochopil, že je to jen (chlapec), začal jsem honem vycouvávat ze své extáze. Vlastně jsem na něj skoro neviděl, viděl jsem jen tu trochu pokožky – na krku a tváři. Ale když se náhle pohnul, projel mnou ten nepatrný pohyb skrznaskrz jako nějaká fantastická atrakce!

Ale vždyť je to (chlapec).

Nic než (chlapec).

Jak obtížné! Obyčejný šestnáctiletý krk se zastříženými vlasy, obyčejná poněkud vrásčitá kůže (chlapec) a (mladě) posazená hlava – docela obyčejná – proč se tedy chvěju? Á... a teď jsem spatřil obrys nosu, ústa, jelikož natočil hlavu poněkud doleva – no, nic zvláštního, spatřil jsem zešikma obyčejnou (chlapcovu) zešikmenou tvář – obyčejnou! Nebyl z lidu. Byl to student? Nebo praktikant? Obyčejná (mladá) tvář bez rozporů, poněkud drzá, přátelská, taková, co ráda hryže tužku či hraje kopanou nebo kulečnick, límec saka seděl na límci košile, krk byl opálený. A přece mi bušilo srdce. Vyzářoval cosi božského a byl čímsi nádherně okouzlujícím a dojmajícím v prázdnotě té nekonečné noci,

zdrojem tepla a dýchajícího světla. Milost. Nepochopitelný zázrak: proč se ta nedůležitost stala důležitá?

Fryderyk? Věděl to Fryderyk, viděl to, padlo to do oka i jemu?... Ale lidé se najednou pohnuli, mše skončila, všichni se pomalu tlačili k východu. A já s nimi. Přede mnou šla Heňa, její krček a její zádička byla ještě školácká, tohleto mě napadlo, a jakmile mě to napadlo, silně mě to ovládlo - a tak pěkně mi to korespondovalo s tamtím krkem... a najednou jsem snadno a bez námahy pochopil: tenhle krk a tamten krk. Ty dva krky. Ty krky byly...

Jak to? Co to bylo? Bylo to, jako by se její krk (té dívky) vytrhával a spojoval s tamtím (chlapeckým) krkem, tenhle krk byl jakoby chycený za krk tamtím krkem a současně i on chytal za krk! Odpusťte mi neohrabanost těchto metafor, prosím vás! Dost špatně se mi o tom mluví /a také budu muset jednou vysvětlit, proč slova (chlapec) a (dívka) dávám do závorek, ano, to ještě zbývá vysvětlit/. Její pohyb, když přede mnou postupovali v davu, v dusné tlačenci, se také nějak „vztahoval“ k němu a byl vášnivým dopovězením, došeptáním jeho pohybu na dosah ruky v tom davu. Že by? Není to iluze? Ale najednou jsem spatřil její ruku, visela jí podél těla, tlakem davu ji měla vtlačenu do těla, a ta její vtlačená ruka ji odevzdávala jeho rukám v důvěře a houští všech těch slepených těl. Všechno v ní bylo „pro něho“! A on šel klidně dál spolu s ostatními lidmi, a přece byl napjatý směrem k ní a pro ni! Ta hostejná zamilovanost a touha, nepřemožená, slepá a tak pomalu se posouvající spolu s ostatními! Proto tedy! Teď už jsem věděl, jaké tajemství mě na něm od první chvíle upoutalo.

Vyšli jsme z kostela na prostranství ozářené sluncem a lidé se rozešli všemi směry, avšak ti dva - on a ona - se mi zjevíli celí. Ona ve světlé blůzce, tmavomodré sukni a bílém límečku. Stála stranou, čekala

na rodiče a zavírala modlitební knížku na sponu. On... přistoupil ke zdi, vytáhl se na špičky a zadíval se na druhou stranu - neví proč. Znali se? I když tu byli každý zvlášť, jejich vášnivá harmonie byla o to více nápadná: existovali jeden pro druhého. Přimhouřil jsem oči - na prostranství bylo bílo, zeleno, modro, teplo - přimhouřil jsem oči. On pro ni, ona pro něj, když tak stáli daleko od sebe a vůbec o sebe nejevili zájem - a bylo to tak silné, že on se ústy nehodil k jejímu ústům, nýbrž k celému jejímu tělu - a její tělo podléhalo jeho nohám!

Obávám se, že jsem snad v poslední větě zašel příliš daleko... Nebylo by vhodnější říci, že to byl vzácný případ harmonie... i když možná ne jenom pohlavní? Někdy se stává, že když vidíme nějaký pár, říkáme: no, ti dva se našli - jenže v tomto případě byla ta harmonie ještě citelnější, protože dosud nevyspěla... opravdu nevím, jestli se vyjadřuji dost jasně... a přece se ta nezletilá smyslnost třpytila jako úžasný poklad, konkrétně tím, že jeden pro druhého znamenali štěstí, že jeden pro druhého byli drahocenní a ze všech nejdůležitější! A já na tom prostranství pod tím sluncem, zblblý a užaslý nemohl pochopit, nešlo mi do hlavy, jak je možné, že si jeden druhého nevnímají, že k sobě nejdou! Ona byla zvlášť a on byl zvlášť.

Neděle, vesnice, horko, ospalá lenost, kostel, nikdo nespěchá, utvořily se skupinky, paní Marie se bráškem prstu dotýká tváře, jako kdyby si kontrolovala pokožku - Hypolit mluví se správcem z Ikaně o kontingentech - vedle stojí zdvořilý host Fryderyk s rukama v kapsách saka... ach, ten obrázek smetl nedávnou černou propast, neboť se v ní nečekaně objevil horký plamének... a mne trápilo jen jedno: zda si toho Fryderyk také všiml. Věděl to?

Fryderyk?

Hypolit se otázal správce:

„A jak to uděláme s bramborama?“

„Půl metráku můžu dát.“

Ten (chlapec) se blížil k nám.

„Tohle je můj Karel,“ pravil správce a postrčil ho k Fryderykovi, který mu podal ruku. Zdravil se se všemi, Heňa řekla matce:

„Podívej, Galecká se uzdravila!“

„Tak co, zajdeme za farářem?“ zeptal se Hypolit, ale hned nato zabručel: „Na co?“ A houkl: „Tak jedeme, panstvo, musíme domů!“

Loučíme se se správcem. Nasedáme do kočáru, jede s námi i Karel (na co?), který usedá vedle kočího, jedeme, gumou obložená kola propadající se do vyjetých kolejí skřípou, písčitá cesta se tetelí v líném vzduchu, ve vzduchu visí zlatistá moucha – a jakmile jsme vyjeli na kopec, objevily se čtverce polí a daleko vzduchu, tam, kde začíná les, železniční násep. Jedeme. Fryderyk sedící vedle Heni je nadšen modravě zlatistým nádechem, tak typickým pro kolorit tohoto kraje, nádechem, který – jak vysvětluje – pochází od částeček lössu ve vzduchu. Jedeme.

3.

Kočár jede. Karel sedí na kozlíku vedle kočího. Ona sedí na přední lavici – a tam, kde končí její hlavička, začíná on, je umístěný nad ní jako na patře, zády k nám, je viditelný pouze ve svém slepém stíhlém obrysu – vítr mu nadouvá košili – její tvář se kombinuje s nedostatkem jeho tváře, doplnění její vidoucí tváře s jeho nevidoucím hřbetem mě udeřilo jako temné, horoucí rozdvojení... Nebyli nijak zvlášť krásní – ani on, ani ona – jen natolik, nakolik je to vlastní tomuto věku – ale byli

krásní ve svém uzavřeném okruhu, v tom vzájemném toužení a nadšení – vlastně to bylo něco, čeho neměl právo se účastnit nikdo jiný. Existovali jeden pro druhého – úzce mezi sebou. A to tím spíše, že byli tak (mladí). A proto jsem vůbec neměl právo si je prohlížet a také jsem se je snažil nevidět, ale jelikož jsem měl před sebou Fryderyka, který seděl vedle ní na lavici, znovu jsem se dotěrně vyptával sám sebe: viděl to? věděl to? Číhal jsem aspoň na jediný jeho pohled z kategorie pohledů rádojích lhostejných, ale současně chytivých a proklouzávajících úkradkem.

A ostatní? Co věděli ostatní? Bylo přece k nevíře, že by něco tak bijícího do očí mohlo ujít dívčíným rodičům – a tak když jsem šel po obědě s Hypolitem ke kravám, navedl jsem hovor na Karla. Těžko jsem se však mohl vyptávat na (chlapce), který se tím, jak silně mě vzrušil, stal mou hanbou, a pokud jde o Hypa, ten zřejmě nepovažoval toto téma za hodné pozornosti. Jo, Karel je hodný kluk, je to syn správce, bojoval v podzemí, poslali ho někam k Lublinu a on tam něco vyvedl... ále, taková pitomost, něco tam šlohnul a někoho postřelil nebo co, kamaráda nebo velitele, čert ví, no úplná blbost, a tak potom odtamtud utekl domů, a protože jsou s otcem na válečné noze a pořád se hádají, vzal jsem ho teď k sobě – vyzná se ve strojích a je lepší, když je v domě víc lidí, kdyby něco... „Kdyby něco,“ opakoval si s rozkoší sám pro sebe a drtil hrudky špičkou boty. A najednou začal mluvit o něčem jiném. Snad proto, že pro něj šestnáctiletý životopis neměl tu správnou váhu? Anebo se prostě nedalo dělat nic jiného než mávnout rukou nad těmi klukovinami, aby se nestaly příliš závažnými? Postřelil, nebo zastřelil? napadlo mě. Pokud zastřelil, lze ho zprostit viny jeho věkem, který to všechno smazal. Zeptal jsem se, jestli se znají s Heňou už dlouho. „Od dětství,“ odpověděl, poplácal po zadku

krávu a poznamenal: „Tohle je holandanka! S vysokou dojívností! Je nemocná, krucifix!“ Nic víc jsem se nedověděl. Vyplyvalo z toho, že ani on, ani jeho žena si ničeho nevšimli – alespoň ničeho závažného, co by mohlo probudit jejich rodičovskou bdělost. Jak je to možné? A napadlo mě, že kdyby ta záležitost byla dospělejší – méně nezralá – kdyby byla méně chlapecko-dívčí... Jenomže ta záležitost se utápěla ve věkové nedostatečnosti.

Fryderyk? Čeho si všiml Fryderyk? Po kostele, po oné podříznuté, zardoušené mši jsem si umínil, že se musím dovědět, zda o nich něco ví. Kdyby nevěděl nic, snad by mě to zabilo! Bylo hrozné, že jsem absolutně nemohl sloučit vedle ty dva duševní stavy – ten černý, který vznikl z něho, Fryderyka, a ten svěží a vášnivý z nich dvou – a byly to stavy oddělené, nezkonfrontované! Co však mohl Fryderyk zpozorovat, když se mezi nimi nic nedělo? ...A bylo pro mě fantastické a absurdní, že se chovali, jako by mezi nimi nešlo o svádění! Marně jsem čekal, že se přece jen nějak prozradí. Neuvěřitelná lhovost! Pozoroval jsem Karla při obědě. Dítě a rošťák. Sympatický vrah. Usmívající se nevolník. Mladý voják. Tvrdá měkkost. Krutá a dokonce krvavá zábava. To dítě, ještě rozesmáté, vlastně spíše ještě se usmívající, byla v něm přisnost a ticho mladíčka, kterého muži brzy vzali mezi sebe a vrhli do války, byl vychován armádou – a když si mazal chleba, když jedl, byla na něm patrná určitá zdrženlivost, již ho naučil hlad. Chvilími mu temněl a matověl hlas. Měl něco společného se železem. S řemenem a čerstvě poraženým stromem. Na první pohled byl docela obyčejný, klidný a přátelský, poslušný a ochotný. Roztržen mezi dítětem a mužem (a to ho činilo jak nevinně naivním, tak neúprosně zkušeným), nebyl ani jedním, ani druhým, byl kýmsi třetím, byl mladím, prudkým a ostrým mladím, jež ho odevzdávalo krutosti, násilí a posluš-

nosti a jež ho odsuzovalo k nevolnictví a ponížení. Byl ponížený, protože byl mladý. Byl horší, protože byl mladý. Byl smyslný, protože byl mladý. Byl tělesný, protože byl mladý. Ničil, protože byl mladý. A v tom mládí byl hoden pohrdání. Nejzajímavější bylo, že jeho úsměv, ta nejvytříbenější věc, jakou měl, byl právě tím, co ho pojilo s ponížením, neboť to dítě se nemohlo bránit, jsouc odzbrojeno vlastním sklonem k smíchu. A tohle všechno ho vrhalo na Heňu jako na fenku, přímo pro ni hořel, nebyla to samozřejmě žádná „láska“, nýbrž něco brutálně ponižujícího, odehrávajícího se na jeho úrovni – byla to „chlapecká“ láska v celé své degradaci. A současně to nebyla vůbec žádná láska – choval se k ní spíše jako k „slečně“, kterou zná „od dětství“, jež jej rozhovor byl přirozený a důvěrný. „Co to máš s tou rukou?“ „Řízl jsem se, když jsem otvíral konzervu.“ „Víš, že Roblecki je ve Varšavě?“ A nic víc, ani žádný pohled, nic, tohle bylo všechno. Kdo by je tedy mohl podezírat ze sebestnějšího románu? Pokud jde o ni, byla přišlápnuta chlapcem (smím-li se tak vyjádřit), přestože neztrácela nic ze svého dívčího pávu, ten se dokonce ještě obohacoval v objetí jeho nedospělosti, byla s ním však spářena v temnotách jeho dosud nezcela mužné přesily. A nedalo by se o ní říci, že „zná muže“ (jak se říká o zkažených dívkách), leda to, že „zná toho chlapce“ – což bylo jak nevinné, tak prostopášné. Tak se mi to jevilo, zatímco jedli nudle. Jedli ty nudle jako dvojice, která se zná od dětství a která je na sebe zvyklá a dokonce se trochu nudí. Copak jsem tedy mohl očekávat, že Fryderyk něco z toho uvidí, když to všechno třeba bylo jen mou trapnou iluzí? Tak uplynul den. Setmělo se. Podávala se večere. Zase jsme se sešli u stolu ve skrovném světle jediné petrolejky a při zavřených okenicích a zabarikádovaných dveřích. Jedli jsme brambory s kyselým mlékem, paní Marie se ko-

nečky prstů dotýkala kroužku na ubrousek, Hypolit upřel napuchlý obličej na lampu. Byl tu klid – ač za zdmi, které nás chránily, začínala zahrada plná záhadných šelestů a závanů a dál ležela pole zpustlá válkou. Rozhovor ztichl, dívali jsme se na lampu, do níž tloukla můra. Karel v koutě, kde byla dost velká tma, rozbíral a čistil stájovou lampu. Vtom se ona předklonila, aby překousla nitku, šla si totiž blůzku – a stačil ten náhlý předklon a stisknutí zubů, a Karel v koutě rozkvetl a začal žhnout, přestože se ani nepohnul. Odložila blůzku, položila ruku na stůl a ta ruka tam ležela nepokrytá a perfektně, v každém ohledu slušná, taková nějaká studentská, majeteček maminky a tatínka – ale současně to byla ruka obnažená a úplně nahá, nahá nahostí nikoli ruky, ale kolena vykukujícího zpod sukně... vlastně bosá... a ta studentsky nevázaná ruka ho dráždila, dráždila ho „hloupě mladě“ (těžko to nazvat jinak), ale současně brutálně. A brutálnost byla provázena nádherným hlubokým zpěvem, který se třpytil někde v nich nebo kolem nich. Karel čistil lampu. Ona seděla a Fryderyk lepil z chleba kuličky.

Dveře na verandu byly zabarikádované – okenice zpevněné železnými tyčemi – naše ticho u stolu s lampou bylo znásobeno hrozbou nespoutaného prostoru venku – předměty, hodiny, skříň, police jako by žily v tom tichu a teple vlastním životem, a raná tělesnost těch dvou také mohutněla, nalévala se pudem a nocí, vytvářejíc sféru vlastní vzrušenosti, uzavřený kruh. Až se zdálo, že oba touží přilákat temnotu té druhé, vnější vášně obcházející po polích, že ji potřebují... ač byli klidní, možná dokonce ospalí. Fryderyk pomalu zhasinal cigaretu o spodek nedopité sklenice s čajem a hasil ji dlouho, beze spěchu, ale pes zaštěkal kdesi za humny – a v tu chvíli jeho ruka nedopalek zamáčkla. Paní Marie si štihlými prsty objímala své křehké, jemné prsty,

tak jako člověk bere do ruky podzimní list, jako čichá k podzimnímu květu. Heňa se pohnula... Karel se náhodou také pohnul... a ten pohyb ty dva spojil, vytryskl a nepatrně se rozběsnil a její bílá kolena vrhla (chlapce) na tmavá, tmavá, tmavá nehybná kolena v koutě. Hypolitovy brunátné, červené tlapy nabitě masem, uvrhující do předpotopnosti, se rovněž nacházely na ubruse a on je musel strpět, protože mu patřily.

„Pojďme spát,“ zív. A zašeptal: „Pojďme spát.“

Ne, to bylo nesnesitelné! Nic, nic! Nic, jediné moje na nich se pasující pornografie! A můj vztek na jejich bezednou hloupost – ten kluk je pitomý jako štoudev a ona je blbá husa – protože jediné hloupostí se dalo vysvětlit, že se nedělo nic, nic, nic! Ach, kdyby jim bylo o pár let víc! Jenže Karel seděl ve svém koutě se svou lampou a se svými klukovskými rukama a nohama – a neměl na práci nic jiného než tu lampu, soustředil se na ni a dotahoval šroubky – co z toho, že to byl kout přímo ideální, drahocenný, že se tam v tom nezralém bohu skrývalo největší štěstí! Jenže on utahoval šroubky. A Heňa podržovala u stolu a její ruce byly znužené... Nic! Jak je to možné? A co Fryderyk, co o tom ví Fryderyk, který zhasíná cigaretu a dělá chlebové kuličky? Fryderyk, Fryderyk, Fryderyk! Fryderyk, který tady sedí, který je umístěn k tomuto stolu v tomto domě mezi těmito nočními poli a v tomto klubku vášní! S tou svou tvář, která je tak strašně provokativní právě proto, že se ze všeho nejvíc chtěla vystříhat provokace. Fryderyk!

Heně se klížily oči. Dala dobrou noc. Karel hned nato pečlivě zabalil šroubky do kusu papíru a odešel do svého pokoje v poschodí.

V tu chvíli jsem se pokusil vyslovit co nejopatrněji, s pohledem upřeným na lampu s jejím létajícím královstvím hmyzu:

„Sympatický páreček!“

Nikdo neodpověděl. Paní Marie se prsty dotkla ubrousku a poznamenala:

„Jestli Pánbůh dá, bude mít Heňa za pár dní zasnuby.“

„Ano? S někým ze sousedství?“

„Ano, se sousedem. Wacław Paszkowski z Rudy. Je to kousek. Často se tu zastaví. Moc slušný člověk. Vzácně slušný,“ zatřepala prsty.

„Právník,“ ožil Hypolit. „Před válkou si chtěl otevřít kancelář... Schopný člověk, seriózní, chytrý, vzdělaný! Jeho matka je vdova, hospodaří v Rudě, statek mají prvotřídní, šedesát lánů, tři míle odtud.“

„Velmi ctnostná žena.“

„Vlastně pochází z východního Malopolska. Za svobodna se jmenovala Trzeszewska. Je příbuzná s Golu-chowskými.“

„Heňa je ještě mladá... ale lepšího kandidáta tedy nemáme. Je to zodpovědný muž, nadaný, sčtetý, prvotřídní intelekt. Až přijde, budete si mít s kým popovídat.“

„Velice důmyslný člověk. Čestný, křesťalový. Morálně čistý. To má po matce. Je to úžasná žena, hluboce věřící, téměř svatá, má nezlomné katolické zásady. Ruda je mravní záštitou pro všechny zdejší lidi.“

„Aspoň že to není nějaká holota. Víme, co a jak.“

„Aspoň že víme, komu dáváme dceru.“

„Bohudík!“

„Bylo nebylo. Heňa se dobře provdá. Bylo nebylo,“ šeptal si v náhlém zamyšlení.

Noc minula hladce, nepostižitelně. Naštěstí jsem měl zvláštní pokoj, nemusel jsem tedy snášet jeho spánek...

Otevřeně okenice ukázaly den s obláčky v namodralé a zrosené zahradě, nízké slunce vystřelovalo paprsky ze strany a všechno bylo jako zešikmené, v geometrické a podélné projekci – šikmý kůň, kuželovitý strom! Jak vtipné! Vtipné a zábavné! Plochy se pulvy vzhůru a kolmice byly šikmé! A do tohoto jitra jsem byl vsazen já, rozpolcený a skoro nemocný od těch věřejších nážhavených vášní, od toho ohně, té záře – je přece nutno chápat, že to na mě spadlo znenadání, po letech hrozných, příškrccených, vyčerpaných, šedivých a příšerně deformovaných. Během nichž jsem skoro úplně zapomněl, co je to krása. Během nichž jsem cítil jen mrtvolný puch. A najednou přede mnou rozkvetle možnost horoucí idyly na jaře, s nímž jsem se už rozloučil, a nadvláda hnusu je zatlačena nádhernou příchutí těch dvou. Nepřál jsem si už nic jiného! Agonií jsem měl plné zuby. Já, polský spisovatel, já, Gombrowicz, jsem se rozběhl za tím bludným světélkem jako za návnadou – ale co ví Fryderyk? Potřeba ujistit se, zda ví, co ví, co si myslí, co si představuje, byla teď přímo trýznivá, už jsem to nemohl déle vydržet bez něho, či vlastně s ním, ale neznámým. Ptát se? Ale jak se zeptat? Jak to vyjádřit? Spíše ho ponechat sobě samému a sledovat ho, zda se neprozradí svou rozrušeností.

Přiležitost se naskytla, když jsme se my dva po svačince posadili na verandu – začal jsem zívát, řekl jsem, že se trochu prospím, ale když jsem odešel, přikřčil jsem se za záclonu v saloně. To vyžadovalo určitou... ne odvalu, ale... smělost... bylo to přece provokativní – ale i on sám měl přece mnoho společného s provokací, byla to tedy jakási „provokace provokatéra“. A to, že jsem

se skryl za záclonou, bylo z mé strany prvním zřetelným narušením našeho soužití, začátkem jakési nelegální fáze mezi námi.

Ostatně, kdykoli jsem na něj pohlédl ve chvíli, kdy byl zaměstnán něčím jiným a neodpovídal mi pohledem na můj pohled, měl jsem pocit, jako bych páchal podlost – protože se stával podlým on. Přesto jsem se skryl za záclonou. Seděl na lavičce ještě dlouho tak, jak jsem ho tam zanechal, nohy natažené. Díval se na stromy.

Pohnul se, vstal. Začal se pomalu procházet kolem nádvoří, obešel je třikrát... a potom zahrnul do aleje, která dělila sad od parku. Šel jsem hodný kus za ním, abych ho neztratil z očí. A už se mi zdálo, že jsem na stopě.

Protože v sadu byla Heňa, na bramborách – měl snad namířeno tam? Ne. Zašel do boční aleje, která vedla k rybníku, zůstal stát nad vodou a díval se, měl tvář hosta, turisty... Jeho procházka byla tedy jen procházkou – a já už chtěl odejít a začínal jsem dospívat k jistotě, že všechno, co jsem si vysnil, je jen fatamorgána (protože jsem cítil, že ten člověk by měl mít na takovou věc nos, a pokud on to nevyčteníchal, tak to neexistuje) – když vtom jsem si povšiml, že se vrací do hlavní aleje. Šel jsem za ním.

Nespěchal, zastavoval se, zamyšleně si prohlížel křoví, jeho moudrý profil se abstraktně skláněl k listoví. Zahrada byla tichá. Všechna má podezření už zase brala za své, ale jedno jediné zůstávalo: že něco předstírá sám před sebou. Pohyboval se v té zahradě tak nějak moc.

Nemýlil jsem se. Ještě dvakrát odbočil různými směry – do hloubi sadu – po chvíli se zastavil – zív – rozhlédl se... a ona sto kroků od něho na slámě před sklepem přebírala brambory! Sedíc obkročmo na pytli! Mimo chodem o ni zavádl pohledem.

Zív! No to už bylo neuvěřitelné! Taková maškaráda! Před kým? Nač? Ta opatrnost... jako by své osobě nedovoloval plně se zúčastnit toho, co dělá... ale bylo vidět, že celé to obcházení směřuje k ní, k ní! No prosím... teď zase jde k domu, ale ne, vyšel daleko daleko do polí, zastavuje se a rozhlíží, jako že je jenom na procházce... ale velikým obloukem míří na humna a už je jisté, že půjde na humna. Když jsem to viděl, rychle jsem se rozběhl, křoví nekřoví, abych zaujal pozorovací stanoviště za kůlnou, a když jsem lámaje klaciky utíkal přes mokré houštiny za příkopem, kam vyhodili kočičí mršinu a kde skákaly žáby, pochopil jsem, že zasvěcuji houštinu i příkop do našich záležitostí. Vyběhl jsem za kůlnu. Stál tam za vozem, na který nakládali hnůj. Konečně najednou popotáhli vůz dopředu a on zůstal stát kousek od Karla, který si u kolářské dílny na druhé straně humen prohlížel nějaký kus železa.

A v tu chvíli se prozradil. Jsa odhalen oním popojetím vozu, nevydržel otevřený prostor mezi sebou a svým objektem – a místo aby klidně zůstal stát, rychle uskočil za plot, aby ho Karel nespátřil – a zastavil se, celý udýchaný. Jenže ten prudký pohyb ho prozradil, a tak se vyděšeně vyřítil na cestu, aby se vrátil domů. Tam se setkal tváří v tvář se mnou. Kráčeli jsme k sobě po přímcce.

Jakékoli vytáčky byly vyloučeny. Já přistihl při činu jeho – on mne. Uviděl, kdo ho šmíruje. Kráčeli jsme jeden proti druhému a já se musím přiznat, že jsem měl dosti trapný pocit, protože teď se mezi námi muselo něco radikálně změnit. Já vím, že on ví – on ví, že já vím, že on ví – tohletu mi vířilo v mozku. Ještě nás dělila dost velká vzdálenost, když zvolal:

„Tak jste si, pane Witolde, vyšel na čerstvý vzduch, že?“

Bylo to řečeno teatrálně – ono „tak jste si, pane Witolde“, bylo na jeho ústech komediantstvím, takhle nikdy nemluvil. Odpověděl jsem tupě:

„No ano...“

Vzal mě pod paží – což nikdy dosud neudělal – a pravit způsobem neméně zaobleným:

„Nádherný večer! Jak ty stromy voní! Nepůjdeme na tu krásnou procházku společně?“

Odpověděl jsem se stejně menuetovou zdvořilostí, neboť mě jeho tón nakazil:

„Ale zajisté, velmi rád, bude mi potěšením!“

Zamířili jsme k domu. Avšak ten pochod už nebyl obyčejný... bylo to, jako bychom vstupovali do zahrady v novém vtělení, téměř slavnostně, málem za zvuků hudby... a já měl pocit, že se nacházím v drápech nějakého jeho rozhodnutí. Co se to s námi stalo? Poprvé jsem to pocítil jako nevráživost, a to hrozící bezprostředně. Nadále mě přátelsky chytal za loket, ale jeho blízkost byla cynická a studená. Prošli jsme kolem domu (přičemž ustavičně vykřikoval nadšením nad „hrou světla a stínu“ vyvolanou západem slunce) a já si povšiml, že jdeme nejkratší cestou, napříč přes trávníky přímo k ní... k té dívčině... a park, prosycený sluneční září, byl kyticí a světelnou lampou s černými stíny od rozrůstajících se a naježených smrků a borovic. Šli jsme přímo k ní. Podívala se na nás. Seděla na pytli a v ruce držela kapesní nožik. Fryderyk se jí zeptal:

„Nerušíme?“

„Ale kdež. Už jsem skončila.“

Uklonil se a dodal hlasitě a okrouhle:

„Můžeme vás tudíž poposit, abyste nás na naší večerní procházce doprovázela?“

Vstala. Sundala si zástěrku. Ta poslušnost... mohla být jen zdvořilostí. Bylo to obyčejné pozvání k procházce, i když tónem poněkud nadsazeným, staromládeneckým... ale... ale v tom, jak jsme k ní došli, jak jsme k ní přistoupili, tkvěla podle mého názoru neslušnost, která by se dala vyjádřit takto: „Odvádí ji,

aby s ní něco udělal“, anebo „ona s ním jde, aby s ní něco udělala“.

Nejkratší cestou, tedy přes trávníky jsme šli na humno. Zeptala se: „Jdeme ke koním?“ Jeho cíl, jeho neznámý úmysl protínal rozvětvenou soustavu alejí a pěšin, stromů a záhonů. Neodpovídal – a to, že jí neposkytl žádné vysvětlení a kamsi ji vedl, se znovu stalo podezřelým. Dítě... vzdýt je to šestnáctileté dítě... ale humno už je před námi, šikmá černá plocha lemovaná stáji, stodolami, s řadou javorů u plotu, s třicími ojemi vozů u studny... a dítě, dítě... Jenže tamhle u kolářské dílny stojí druhé dítě, mluví s kolářem a drží v ruce železo, vedle něho je hromada prken, bidla a piliny a na dosah vůz s pytlí a pach řezanky. Blížíme se k nim. Po té vzduté černé nakloněné ploše. A když jsme došli k nim, všichni tři jsme se zastavili.

Slunce zapadlo a nastala ta podivná jasná, ač tmavá viditelnost – a v ní špalek, zalomení střechy, díra v plotě, to vše se lhotejně a výrazně stávalo sebou, samozřejmě v každém detailu. Černohnědá zem humna se táhla až ke kůlnám. Povídal si o něčem s kolářem, pomalu, po vesnickém způsobu, v ruce to železo, opřený o sloup, jenž podpíral stříšku dílny, a nepřerušil hovor, jen se na nás podíval. Stáli jsme tam s Heňou – a toto setkání najednou vypadalo tak, že jsme mu ji přivedli, a to tím spíše, že nikdo z nás nepromluvil. A ještě spíše proto, že nepromluvila Heňa... ta mlčela ze studu. Odložil ten železný kruh a šel k nám – ale nebylo zcela jasně, ke komu – zda k nám, nebo k Heně – a to v něm vytvořilo jakousi dvojakost, neobratnost, byl chvíli nejasný – ale postavil se k nám přirozeně a dokonce zvesela, mladistvě. Jenže mlčení se následkem naší všeobecné neohrabanosti protáhlo ještě o další vteřiny... a to stačilo, aby se nad nimi srotilo sklíčující a škrtkivé zoufalství, lítost a všechny nos-

talgie Osudu a Předurčení - jako v těžkém bludném snu...

Lítost, touha, krása štíhlého tvaru před námi - z čeho pocházely, ne-li z toho, že nebyl mužem? My jsme mu přivedli Heňu jako ženu muži, jenže on jím doposud nebyl... nebyl samcem. Nebyl pánem. Nebyl vládcem. A nemohl ji dostat. Nic nemohlo být jeho, neměl právo na nic, byl tím, kdo musí sloužit a podrobovat se - jeho štíhlost a ohebnost se najednou vzedmuly na tom humnu těsně vedle prken a bidel, a ona mu odpověděla stejně: štíhlostí a ohebností. Najednou se spojili, ale ne jako muž a žena, nýbrž v něčem jiném, ve společné oběti složené neznámému molochovi, neschopní zmocnit se jeden druhého, schopní jen se obětovat - a harmonie jejich pohlaví se zvrtila v jakousi jinou harmonii, harmonii s něčím děsivějším a asi krásnějším. Opakují, že se to odehrálo během několika vteřin. Vlastně se nedělo nic: prostě jsme stáli. Fryderyk ukázal prstem na jeho nohavice - byly trochu příliš dlouhé, vláčely se po zemi:

„Měl byste si ohrnout nohavice.“

„Máte pravdu,“ odpověděl. Sklonil se. Fryderyk pravil:

„Moment. Počkejte.“

Bylo vidět, že mu dělá potíže se vyjádřit. Postavil se k nim tak nějak bokem, pohlédl před sebe a chraptivým, ale naprosto zřetelným hlasem řekl:

„Ne, počkejte. Ať vám je ohrne ona.“

Opakoval: „Ať vám je ohrne ona.“

Bylo to nestydaté - bylo to vloupání do nich svých - bylo to vyznání, že od nich očekává vzrušení, udělejte to, obdarujete mě tím, toužím po tom... Znamenalo to uvést je do rozměru naší touhy, našeho snění o nich. Jejich ticho se na okamžik zamotalo. A já jednu jedinou vteřinu čekal na výsledek té bo-

kem stojící Fryderykovy drzosti. To, co nastalo, bylo hladké, poslušné a snadné, tak „snadné“, až se mi z toho málem zatočila hlava, jako tiše se otvírající propast na rovné cestě.

Neřekla nic. Jen se sklonila a ohrnula mu nohavice, kdežto on se ani nepohnul. Ticho jejich těl bylo absolutní.

Uděila nás nahá prostornost humna s třícími oje-mi žebříňáků, s prasklým korytem, s nedávno vyspravovanou stodolou, která svítila jako skvrna v černohnědém okruhu země a dřeva.

Hned nato řekl Fryderyk:

„Půjdeme.“

Zamířili jsme k domu - on, Heňa a já. To se už odehrálo zcela drze a neskrývaně. Následkem tohoto návratu získal náš příchod ke kolářské dílně výlučný cíl - přišli jsme proto, aby mu ona ohrnula nohavice, a teď jsme se vraceli - Fryderyk, ona a já. Objevil se dům se svými okny, se dvěma řadami oken, dole a nahoře, a s vjezdem. Šli jsme a nemluvíli jsme.

Za námi se ozval dupot po trávníku - Karel nás dohonal a připojil se k nám... Byl ještě v rozběhu, ale hned se nám přizpůsobil - krácel teď klidně vedle nás, s námi. Ten jeho horký vpád poklusem měl všechny známky nadšení - aha, tak jemu se líbí naše zábavy, přidal se k nám - a bleskurychlý přechod z poklusu do mlčení našeho návratu znamenaly, že chápe nutnost diskretnosti. Vůkol se začalo projevovat ono podetnutí existence, jímž je blížící se noc. Kráceli jsme v šeru - Fryderyk, já, Heňa a Karel - jako nějaká podivná erotická kombinace, jako podivné, smyslné kvarteto.

Jak to bylo? uvažoval jsem, když jsem ležel na trávě na plédu, maje těsně vedle obličejce vlhký zemní chlad. Co to bylo?

Ona mu tedy ohrnula kalhoty? Udělala to, protože to udělat mohla, jistě, není to nic zvláštního, obyčejná úsluha... jenže ona věděla, co dělá. Věděla, že je to pro Fryderyka – pro jeho rozkoš – a tak souhlasila s tím, že se jí Fryderyk bude kochat... Já, ale ne samotnou... S ním, s Karlem... Ach, tak přece jen! Bylo jí tudíž známo, že ve dvou mohou vzrušovat, svádět... alespoň Fryderyka... a Karel to také věděl, vždyť se těch hrátek účastnil... V tom případě nebyli ovšem tak naivní, jak se mohlo zdát! Znali svůj vkus! A mohli se v tom vyznat navzdory svému jinak nemoudrému mládí, protože právě v tomhle se mládí vyzná lépe než zralý věk, byli odborníky na živel, v němž tkvěli, na svém teritoriu zvládli umění raného těla, rané krve. Ale proč se tedy k sobě navzájem chovali jako malé děti? Nevinně? Pokud nebyli nevinní vůči třetí osobě?! A nejvíc mě znepokojovalo to, že tím třetím nebyl nikdo jiný než Fryderyk, on, tak opatrný, tak opanovaný! A najednou ten pochod napříč parkem jako výzva, jako zahájení akce – ten pochod s dívkou k chlapič! Co to bylo? Co to mohlo být? Copak jsem to všechno nevyvolal já? Tím, že jsem ho šmíroval, jsem vytáhl na světlo jeho bláznovství, všichni ho teď viděli v jeho tajemství – a nyní začalo řídit to zvíře jeho tajného snu vypuštěné z klece a spojilo se s mým zvířetem! Nyní tomu bylo obecně tak, že jsme my čtyři byli společníky *de facto*, mlčky, ve věci nevyslovené, v níž by bylo jakékoli vysvětlování nepřijatelné, v níž škrtil stud.

Jeho – její kolena, čtvero kolen (mladých) v kalhotách, v sukních... Odpoledne se objevil onehdy ohlášený Vác-

lav. Krásný muž! Urostlý a elegantní pán, to bylo mimo diskusi. Byl obdařen nosem dosti nápadným, ale subtilním, s pohyblivým chřípím, olivovým pohledem a hlubokým hlasem – a pod tím citlivým nosem a nad plným červeným rtem se mu skvěl přistřížený knírek. Byl to takový druh mužské krásy, která se líbí ženám... ty obdivují jak okázalost tvaru, tak aristokratickou delikátnost detailů, například enervaci rukou s dlouhými prsty a s nehty čistě vyloupenými z kůžičky. Kdo by mohl pochybovat o jeho aristokratickém, vysoko klenutém nártu v úzkých žlutých střevicích, o jeho půvabných malých uších? Cožpak nejsou zajímavější, ba dokonce rozkošnější ty jeho kouty nad čelem, které mu dodávají intelektuálnosti? A ta jeho bělost pleti, není to snad bělost trubadúra? Vskutku efektní pán! Podmanitelský právník! Distingovaný advokát! Fyzicky jsem ho nenáviděl od prvního okamžiku nenávisť smísenou s hnusem, překvapenou vlastní prudkostí a uvědomující si svou nespravedlivost – vždyť byl tak šarmantní a *comme il faut*. Nebylo správné a spravedlivé chytat se takových drobných nedokonalostí, jako je dejme tomu určitá buclatost a oblost, lehce se rýsující na tvářích a rukou a bloudící v oblasti břicha – i to přece bylo distingované. Ale možná že mě dráždila nadměrná a poněkud chlípá přejemnělost orgánů, ústa příliš vhodná pro vychutnávání, nos příliš subtilní v čichání, prsty příliš rafinované v ohmatávání – jenže právě to všechno z něj dělalo milovníka! Není vyloučeno, že mi vadilo, že toto tělo by nesneslo nahotu – potřebovalo límeček, manžetové knoflíčky, kapesníček, ba dokonce i klobouk, bylo to tělo ve střevicích, bezpodmínečně vyžadující tyto toaletně konfekční doplňky... ale kdoví, zda mi nejvíc ze všeho nevadilo proměňování určitých vad – jako začínající pleš nebo měkkost – v atributy elegance a šmrncu. Tělesnost obyčejného cháma má tu obrovskou před-

nost, že chám jí nevěnuje pozornost, v důsledku čehož nemůže jeho tělesnost nikomu vadit, ani kdyby nebyla v souladu s estetikou – kdežto muž, který o sebe dbá, ten svou tělesnost zdůrazňuje, štourá se v ní a hrabe, a pak je každá chybička vražedná. Kde se však ve mně bere taková přecitlivělost na tělo? Kde se ve mně bere ta vášeň šmírovat stýdlivě a neochotně, jakoby z kouta?

Musel jsem navzdory všemu přiznat, že se chová moudře, dokonce distingovaně. Nenaparoval se, mluvil málo a nepřilíš hlasitě. Byl nesmírně zdvořilý. Jeho zdvořilost a skromnost pramenily z jeho skvělého vychování, leč současně byly vrozeny jeho nepovrchní povaze, jež se odrážela v jeho pohledu a jako by říkala: ctím tě, cti také ty mne. Ne, vůbec nebyl nadšený sám sebou. Znal své nedostatky a jistě by byl radší jiný, než byl – ale byl sám sebou způsobem co nejkultivovanějším a nejrozumnějším, důstojným, a zdálo se, že ač zdánlivě měkký a delikátní, je v jádru neústupný a dokonce zaujatý. Celá jeho tělesná kultura nepocházela ze slabosti, nýbrž byla výrazem jakési zásady, pravděpodobně mravní, bral ji jako svou povinnost vůči jiným lidem, ale současně byla vyjádřením jakéhosi stylu, velice kategorického, velice určitého. Zřejmě se rozhodl bránit své hodnoty, jako vytříbenost, delikátnost, jemnost, a bránil je tím usilovněji, čím více se dějiny obracely proti nim. Jeho příchod vyvolal v našem světě zvláštní změny. Hypolit jako by najel na koleje, upustil od samošepotu a trpké zádumčivosti, bylo to, jako by dostal povolení, aby ze skříní vytáhl dávno nenošené obleky a s rozkoší se v nich promenoval – hlučný, veselé pohostinný šlechtic bez jakýchkoli výhrad. „Tak co? Jak to jde? Vodka hřeje, vodka chladí, vodka nikdy neuškodí!“ Rovněž dáma zatančila ve svém prchavém žalu, zatřepetala prstíky na všechny strany a dala průchod víru své pohostinnosti.

Na Václavovu úctu odpověděl Fryderyk svou nehlubší úctou. Dal mu přednost ve dveřích, vstoupil první, až teprve když mu Václav pokývl, jako by se podřizoval jeho vůli – jako u francouzského dvora. Načež následovala opravdová přehlídka zdvořilostí, ač bylo zajímavé, že každý z nich prokazoval úsluhy především sobě, ne tomu druhému. Václav pochopil již z prvních slov, že má co dělat s nevyšším člověkem, ale měl svou společenskou úroveň, a proto to nedával najevo – naproti tomu důstojnost, kterou Fryderykovi připisoval, povzbudila jeho vlastní smysl pro důstojnost, zatoužil být *à la hauteur* a jednal sám se sebou jako v rukavičkách. Fryderyk velmi rychle asimuloval tohoto aristokratického ducha a rovněž se začal chovat povýšeně – tu a tam něco prohodil, avšak jako někdo, jehož mlčení by bylo pro ostatní nezslouženou katastrofou. Jeho strach z toho, aby se nedopustil nějakého *faux pas*, se v něm proměnil v nadřazenost a pýchu! A pokud jde o Heňu (která byla vlastním předmětem této návštěvy) a Karla, ti přišli náhle o veškerou vznešenost. Heňa se posadila na židli u okna jako skromná dívka a Karel vypadal jako bratr, jenž asistuje dvoření sestře, a úkradem si prohlížel ruce, jestli je nemá špinavé.

To byl večírek! Na stole stály dorty a zavařenina. Potom jsme šli do zahrady, kde vládl slunečný klid. Před námi krácel mladý pár, Václav s Heňou. My starší jsme šli vzadu, abychom je nerušili... Hypolit a paní Marie, poněkud rozrušení a lehce šprýmující, a vedle nich já s Fryderykem, který vyprávěl o Benátkách.

Václav se jí na něco vyptával, ona k němu otáčela pozornou a přátelskou hlavinku a mávala přitom stébem trávy.

Karel se klátil stranou po trávě jako bratr znuděný dvořením sestře a neměl nic na práci.

„Procházka jako před válkou...“ řekl jsem paní Marii, ale ta zatřepetala ručkou. Blížili jsme se k rybníku.

Karlovo klátění začalo nabírat na síle, mohutnělo, bylo vidět, že neví, co si se sebou počít, jeho pohyby byly jako zadržované v netrpělivosti zmrazené nudou – a pomaloučku začínalo být všechno, co Heňa říkala Václavovi, *určeno pro* Karla, ač jsme slova neslyšeli – celý její způsob existence se opět nepostižitelně spojil s (chlapcem), a to za jejími zády, vzadu, protože se neotáčela, ba ani nevěděla, že s námi Karel jde. A ten již téměř snoubenecký rozhovor s Václavem byl působením (chlapce) vlekoucího se za ní prudce znehodnocen a ona sama se začala měnit v jakémsi zvráceném významu. Zamilovaný právník jí sklonil větev hlohu, aby si natrhala květy, a ona mu byla v tu chvíli velmi vděčna a možná byla dokonce dojata – jenže to nekončilo u Václava, šlo to dál ke Karlovi a tam se to stávalo tupě mladým, šestnáctiletým, hloupě lehkomyšlným a znuřeným... bylo to tedy strháváním citů z výše dolů, jejich znehodnocováním, proměnou v jakýsi horší a nižší druh, realizující se kdesi nízko, tam, kde ona byla šestnáctiletou se sedmnáctiletým, v jejich společné nedostatečnosti, v jejich mládí. Obešli jsme ořeší u rybníka a objevila se baba.

Ta baba prala prádlo v rybníce, a když nás spatřila, otočila se k nám a upřela na nás vytřeštěný pohled – baba už v letech, podsaditá a prsatá, dost odporná, tlustě žluklá a špinavě stará s malými očkami. Prohlížela si nás s dřevěnou plácačkou v ruce.

Karel se od nás odtrhl a šel k babě, jako by jí chtěl něco říct. A najednou jí vyhrnul sukni. Zasvítla bělost jejího podbřišku a černá skvrna chloupků! Vřískla. Výrostek k tomu přidal neslušné gesto a uskočil – vrátil se po trávě k nám, jako by se nic nestalo, a navztekána baba po něm mrskla nějakou nadávkou.

My jsme na to neřekli nic. Bylo to příliš nečekané a příliš šokující – rozkročená prasečinka, která nás brutálně zaskočila... a Karel zase šel s námi a klidně se klátil dál. Dvojice Václav – Heňa mizela za zatáčkou pohroužena do hovoru – možná že si ničeho nevšimli – a my za nimi, Hypolit, poněkud vyplašená paní Marie, Fryderyk... Ale co to? Co to? Co se stalo? Nežasl jsem proto, že se on dopustil výtržnosti, nýbrž proto, že se tato výtržnost, ač tak šokující, ihned proměnila – v jiné tónině, v jiném rozměru – v cosi naprosto přirozeného... a Karel teď šel s námi, ba dokonce byl pln půvabu – onoho podivného půvabu výrostka, který se vrhá na staré baby, půvabu, který mi rostl před očima a jehož povahu jsem nechápal. Jak ho mohla ta prasečinka s babou obdarit leskem takového půvabu? Vyzařovalo z něj nepochopitelné kouzlo. Fryderyk mi položil ruku na rameno a téměř neslyšitelně zabručel:

„No, no!“

Ale hned nato zaoblil to bezděčné citoslovce ve větu, kterou vyslovil hlasitě a nikoli bez vyumělkovanosti:

„No, no, no, co nového, drahý pane Witolde?“

Odpověděl jsem:

„Nic, nic, pane Fryderyku.“

Paní Marie se k nám obrátila:

„Ukážu vám krásný exemplář americké túje. Sama jsem ji zasadila.“

Šlo o to, abychom nerušili Heňu a Václava. Prohlíželi jsme si túji, když vtom jsme spatřili od humen běžet kočího, který na nás mával. Hypolit k němu rychle vykročil – copak se stalo? – z Opatova přijeli Němci – opravdu bylo vidět lidi před stáji – a tak se mrtvič-ně rozběhl a za ním jeho žena a Fryderyk, který si možná myslel, že by tam mohl být něco platný, když mluví dobře německy. Pokud jde o mě, radši jsem u toho nechtěl být, zmohla mě únava při pomýšlení na

nevyhnutelné, obtížné Němce. Zlý sen... Vrátil jsem se domů.

Dům byl prázdný, pokoje dokořán, kusy nábytku byly v tom prázdnou bytelnější, čekal jsem... na výsledek německé návštěvy, která se odehrávala před stáji... jenže mé čekání se pomalu stávalo čekáním na Heňu a Václava, kteří zmizeli za zatáčkou... až konečně mi v tom prázdném domě explodoval Fryderyk. Kde je Fryderyk? Co dělá? Byl s Němci. Byl opravdu s Němci? Ale co když je třeba ho hledat jinde, u rybníka, tam, kde jsme zanechali naši dívčinu... Tam je! Určitě je tam! Vrátil se tam, aby je šmíroval. Co tedy v tom případě viděl? Začal jsem žárlit na všechno, co mohl vidět. Prázdnota domu mě vystrkovala ven, a tak jsem vyběhl údajně jakoby před stáj, kde byli Němci, ale běžel jsem mezi houštinami k rybníku, podél příkopu, do kterého s odporným tlustým splouchnutím skákaly žáby, a když jsem oběhl rybník na druhou stranu, spatřil jsem je - Václava a Heňu - na lavičce na samém kraji zahrady proti lukám. Už se stmívalo, už byla skoro tma. A vlhko. Kde je Fryderyk? Nemohl tu přece nebýt - a také jsem se nemýlil - tamhle je mezi vrby v dolíku, skoro ho není vidět, stojí na stráži mezi křovím a dívá se. Ani okamžik jsem neváhal. Potichu jsem došel až k němu a postavil se vedle něho, ani sebou necukl, já znehybněl - a fakt, že jsem se přihlásil jakožto divák, znamenal mé prohlášení, že ve mně má společníka! Na lavičce se matně rýsovaly jejich postavy, jistě si něco šeptali - ale nebylo nic slyšet.

Byla to nevěra - její podlá nevěra - tulila se k advokátovi, zatímco (chlapec), kterému měla být věrná, byl vykázan mimo její dosah... a to mě trápilo, jako kdyby se byla zlomila poslední možnost krásy v mém světě napadeném rozkladem, umíráním, útrapami a ohavnostmi. Taková ničemnost! Objímal ji? Držel ji za ruce?

Jak odpuzující a nenávidné bylo toto místo pro její ruce: v jeho rukou! Vtom jsem ucítil, jako se v snu někdy stává, že jsem nabližku jakési senzaci, a tak jsem se rozhlédl a spatřil to něco... něco překvapivého.

Fryderyk nebyl sám, neboť pár kroků od něho se rýsovala postava Karla, skoro zalezlého do houští.

Karel tady? Vedle Fryderyka? Jakým zázrakem ho sem Fryderyk dovedl? Pod jakou záminkou? Ale byl tady a já věděl, že je tu kvůli Fryderykovi, ne kvůli ní - nepřišel proto, že by ho zajímalo, co se děje na lavičce, přišel proto, že ho vábila přítomnost Fryderyka. Bylo to opravdu stejně nejasné jako subtilní, nevím, jestli se mi to podaří vyjádřit... Měl jsem pocit, jako by se byl (chlapec) objevil nezávan jedině proto, aby se to v nás silněji rozhořelo... aby to na nás mocněji zapůsobilo... aby se to pro nás stalo bolestnější. Pravděpodobně tomu bylo tak, že zatímco ten starší muž, dotčený nevěrou oné dívčiny, stál a díval se, mladíček se bezseleštně vynořil z houští, postavil se vedle něho a neřikal nic. Bylo to divoké a odvážné! Ale šero houstlo, vždyť jsme byli skoro neviditelní, a panovalo ticho - nikdo z nás přece nemohl promluvit. Jiskřivost faktu tedy tonula v nebytí noci a mlčení. A také je nutno dodat, že jednáni (chlapce) bylo zastírací, téměř osvobozující od viny, jeho lehkost a štíhlost vše promíjely, a protože byl (mladě) sympatický, mohl se vlastně připojit ke každému... (jednou vysvětlím smysl těch závorek)... A na jedinou odešel stejně snadno, jako přišel.

Avšak to, že se k nám připojil tak lehce, způsobilo, že lavička bodala jako dyka. Jak vztekle, jak neslýchaně k nám (chlapec) přistoupil, když ho (dívka) podváděla! Všechny situace na světě jsou šifrou. Rozmístění lidí a jevů vůbec bývá nepochopitelné. To zde... bylo dostatečně výmluvné - jenže se nedalo pochopit, rozluštit docela. Ať to bylo jak chtělo, svět se zamotal v jakémsi

prapodivném smyslu. Současně třeskl od stáje výstřel. Rozběhli jsme se tam všichni společně, teď už bylo jedno kdo s kým. Václav utíkal vedle mě, Heňa s Fryderykem. Fryderyk, který býval v kritických chvílích podnikavý a duchapřítomný, zabočil za kůlnu, my za ním. Spatřili jsme: nic hrozného, podnapilý Němec střílel z brokovnice po holubech – a najednou nastoupili do auta, zamávali na pozdrav a odjeli. Hypolit se na nás zlostně podíval.

„Nechte mě být.“

Ten pohled se z něho vyklonil jako z okna, ale hned v sobě všechna okna i dveře zabouchl. Šel domů.

Večer u večere, celý červený a dojatý, nalil vodku.

„Tak co? Napijeme se na zdraví Václava a Heni. Už se domluvili.“

Fryderyk a já jsme jim šli blahopřát.

6.

Alkohol. Šnaps. Zpějící příhoda. Dobrodružství jako sklenička vodky říznuté špiritusem – a další sklenička – ale bylo to kluzké opilství, každou chvíli hrozil pád do špíny, do zkaženosti, do smyslného bláta. Ale jak nepít? Pít se přece stalo naší hygienou, každý se ommoval, čím mohl a jak mohl – já tedy také – jen jsem se pokoušel zachránit něco ze své důstojnosti a zachovával jsem při pití výraz badatele, který všechno sleduje – který se opíjí, aby sledoval. A tak jsem sledoval.

Snoubenec nás opustil po snídani. Ale bylo dohodnuto, že všichni pojedeme pozítíť do Rudy.

Potom přijel s bryčkou před dům Karel. Měl jet do Ostrovce pro petrolej. Nabídl jsem se, že pojedou s ním.

Fryderyk už také otvíral ústa, aby se přihlásil jako třetí – když vtom upadl do jednoho ze svých těžkých

stavů... nikdy se nevědělo, kdy se mu to může přihodit. Užůž otvíral ústa, ale zavřel je a znovu otevřel – a celý bledý zůstal v kleštích této trýznivé hříčky. Bryčka odjela s Karlem a se mnou.

Klusající koňské zadky, písčitá cesta, daleký obzor, pomalé kroužení kopců zasouvajících se jeden za druhý. Ráno, v prostoru, já s ním, já vedle něho – oba vynesení z rokle Povorné, oba viditelní, a moje neslušnost v něm byla vystavena ostří dalekozrakosti.

Začal jsem takhle: „Cos to, Karle, prováděl včera s tou babou u rybníka?“

Otázal se poněkud nedůvěřivě, aby se lépe zorientoval v rázu mé otázky:

„Proč?“

„Vždyť to všichni viděli!“

Toto zahájení nebylo příliš určité – šlo mi jen o to, navázat hovor. Zasmál se pro každý případ i proto, aby hovor nadlehčil.

„Ale to nic nebylo,“ řekl a lhostejně mávl bičem.

Já projevil údiv:

„Kdyby to aspoň byla ženská k světu! Ale taková příšerná stará baba...“ Jelikož neodpovídal, přitlačil jsem: „Ty si zadáváš se starými babami?“

Jakoby náhodou sekl bičem do houští. A jako by ho to navedlo na správnou odpověď, práskl pak bičem do koní a ti trhli bryčkou. Tato odpověď byla pro mě pochopitelná, přestože ji nelze vyjádřit slovy. Nějakou dobu jsme jeli rychleji. Potom koně zpomalili, a když zpomalili, usmál se přátelským zábleskem zubů a řekl:

„Jakej je v tom rozdíl, stará, nebo mladá?“

A zasmál se.

To mě znepokojilo. Mírně mě zamrazilo v zádech. Seděl jsem vedle něho. Co to znamená? Nápadné bylo především jedno: nesmírný význam jeho zubů, které v něm hrály, byly jeho vnitřní bělostí, očišťující bělostí

- důležitější byly zuby než to, co říkal - vypadalo to, jako by mluvil k zubům a kvůli nim - a mohl si říkat cokoli, protože mluvil pro své potěšení, pohrával si s tím a kochal se tím, věděl, že jeho pobaveným zubům bude odpuštěn i sebeodpornější hnus. Kdo to seděl vedle mě? Někdo jako já? Ale kdepak, byl to tvor bytostně jiný a líbezný, rodem z kvetoucí krajiny, byl plný milostí přetvářející se v půvab. Princ a báseň. Proč se však princ vrhal na staré baby? To je otázka. A proč ho to těšilo? Těšila ho vlastní vilnost? Těšilo ho, že ač byl princem, byl současně v moci nezkratné touhy, která ho nutila chtít i sebeošklivější ženu - to ho těšilo? Té kráse (související s Heňou) tak málo záleželo na sobě samé, že jí bylo téměř lhostejné, čím se ukájí, s kým si zadává? Zde tedy vznikalo cosi temného. Sjeli jsme z kopečka do grocholického údolí. Odhalil jsem v něm jakousi svatokrádež, kterou prováděl s uspokojením, a věděl jsem, že to duši není lhostejné, to rozhodně ne, jenže je to v samé své podstatě zoufalé.

(Možná že jsem se oddával těmto spekulacím jedině proto, abych při této úlitbě zachoval zdání badatele.)

Nebo snad vyhrnul té babě sukni proto, aby se stal vojákem? Cožpak to nebylo vojácké?

Zeptal jsem se ho (změnil jsem ze slušnosti téma, musel jsem si dát pozor):

„A o co válčíš s otcem?“

Překvapen zaváhal, ale hned mu došlo, že jsem se to musel dovědět od Hypolita. Odpověděl:

„Protože pronásleduje maminku. Nenechá ji žít, převít. Kdyby to nebyl můj táta, tak bych ho...“

Odpověď skvostně vyvážená - mohl přiznat, že miluje matku, protože současně přiznal, že nenávidí otce, což ho uchránilo od sentimentality - ale protože jsem ho chtěl přitlačit ke zdi, zeptal jsem se ho přímo:

„Máš matku hodně rád?“

„Jakkak by ne! Vždyť je to matka...“

Což znamenalo, že na tom není nic zvláštního, protože syn má matku milovat. Ale bylo to divné. Když se na to podíváme blíže, bylo to divné proto, že ještě před chvílí byl čistým anarchistou, který se vrhá na starou babu, kdežto teď už byl konvenční a podroboval se zákonu synovské lásky. Co tedy vyznával, anarchii, nebo zákon? Jestliže se však poddával zvyklostem tak poslušně, pak to nebylo proto, aby zvýšil svou cenu, ale naopak, aby snížil svůj význam a udělal ze své lásky k matce něco běžného a nedůležitého. Proč si neustále ubíral na významu? Byla to podivně lákavá myšlenka - proč si ubíral na významu? Tato myšlenka byla jako čistý alkohol - proč v jeho případě musela být jakákoli myšlenka vždy buď přitažlivá, nebo odpudivá, vždy vášnivá a pružná? Šplhali jsme teď nahoru za Grocholice, vlevo byly žluté zemní náspy, ve kterých kopali sklepy na brambory. Koně šli krokem - a bylo ticho. Karel se najednou rozpovídal.

„Nenašel byste pro mě ve Varšavě nějakou práci? Třeba v přepravě. Mohl bych trochu pomoci mamince, kdybych vydělával. Potřebuje peníze na léčení, ale takhle otec pořádk říčí, že nemám žádnou práci. Už je mi z toho nanič!“

Rozpovídal se, protože šlo o praktické a materiální záležitosti, tadý mohl mluvit, a hodně, a také bylo přirozené, že se s tím obrací na mě. Ale bylo to vlastně tak přirozené? Nebyla to jen záminka, aby se „domluvil“ se mnou, starším, aby se se mnou sblížil? Ano, v tak těžkých dobách si chlapec musí získat starší lidi, kteří zможou víc než on, a toho může dosáhnout jen osobním kouzlem... jenže chlapcova koketerie je daleko složitější než koketerie dívky, již napomáhá pohlaví... byla to tedy jistě vypočítavost, ach, vypočítavost neuvědomělá a nevinná: sice se na mě obracel s prosbou o po-

moc, ale ve skutečnosti mu vůbec nešlo o práci ve Varšavě, nýbrž o to, aby na sebe vzal roli toho, o koho se pečuje, o prolomení ledů... a ostatní už se udělá samo... Prolomení ledů? Ale v jakém smyslu? A co je vlastně to „ostatní“? Věděl jsem jen, vlastně spíš tušil, že je to pokus jeho chlapeckosti vejít ve styk s mou dospělostí, a věděl jsem, že si nic neošklívá a že ho jeho touha, jeho chtíč činí přístupným... Strnul jsem, protože jsem vycítil jeho utajenou snahu přiblížit se mi... jako by mě měla napadnout celá jeho krajina. Nevím, jestli to říká dost jasně. Soužití muže s chlapcem je většinou založeno na technických záležitostech, péči a spolupráci, ale dochází-li k němu přímo, pak se ukáže, jak je hrozně drastické. Ucítil jsem, že si mě tato bytost chce získat svým mládím, a to bylo, jako kdybych se tím já dospělý neodvolatelně shodil.

Jenže slovo „mláď“ bylo pro něj nedovolené – neslušelo se užívat ho.

Vyjeli jsme na kopec a před námi se objevil neměnný obraz krajiny zaoblené kopci a vzduté nehybným vlněním v šikmém světle, tu a tam vystřelujícím pod oblaky.

„Zůstaň radši tady, u rodičů...“ Zaznělo to kategoricky, neboť jsem promluvil jako starší – a to mi právě dovolilo otázat se jen tak mimochodem, jako by to bylo další pokračování dialogu: „Tobě se Heňa líbí?“

Ta těžká otázka zazněla kupodivu lehce – a on rovněž odpověděl bez obtíží.

„Samozřejmě že se mi líbí.“

Toto řekl a ukázal bičem: „Vidíte tamhleto křoví? Ono to není žádné křoví, jsou to koruny stromů v rokli Lisiny, která navazuje na bodzechovskej les. Někdy se tam schovávají banditi...“ Významně se zašklebil, jeli jsme dál, projeli jsme kolem křížku a já se vrátil k námetu, jako bych se byl od něj vůbec nevzdálil... Náhly

klid, jehož příčiny mi nejsou známy, mi umožnil povznést se nad čas, který uplynul.

„Ale nejsi do ní zamilovaný?“

Tahleto otázka byla daleko riskantnější – dotýkala se už jádra věci – svou naléhavostí mě mohla prozradit i s mými temnými vášněmi, mými a Fryderykovými, počatými u jejich nohou, u jejich nohou, u jejich nohou... Měl jsem pocit, jako bych se dotýkal spícího tygra. Neopodstatněný strach.

„Nééé... Vždyt se známe od dětství!“ Bylo to řečeno bez jediné postranní myšlenky... ačkoli se dalo čekat, že ta nedávná událost před kolnou, jejímiž jsme všichni byli utajenými společníky, mu odpověď poněkud zneškodní.

Ale kdepak! Tamto pro něj zřejmě bylo čímsi v jiném plánu – moje společnost jej teď zbavila souvislosti s tamtím – a jeho protáhle „nééé“ mělo příchutí rozmaru a lehkomyšlnosti, ba dokonce uličnictví. Odplivl si. Odplivnutím se ještě výrazněji projevil jako uličník, ale hned se zasmál, a ten jeho smích byl odzbrojující, jako by ho připravil o možnost reagovat jinak. Podíval se na mě úkosem, vesele:

„Dal bych přednost paní Marii.“

Ne! To nemohl myslet vážně! Paní Marie se svou usazenou vyzáblostí? Proč to tedy říkal? Snad proto, že tamté babě vyhrnul sukni? Ale tak proč jí tu sukni vyhrnul, co je tohle za absurdnost, za trapnou záhadu? Věděl jsem ovšem (a byl to jeden z kánonů mých literárních znalostí lidí), že existují lidské činy zdánlivě zcela nesmyslné, jež však člověk potřebuje proto, že ho jistým způsobem určují – abych uvedl nejjednodušší příklad: někdo je ochoten dopustit se nějakého zcela zbytečného šileného kousku jen proto, aby se necítil jako zbabělec. Kdo více se potřebuje takhle utvářet než mládež? A proto bylo víc než jisté, že většina činů či slov

výrostka, který vedle mě seděl s opratěmi a bičem, byly právě činy „páchané na sobě samém“ – a dokonce se dalo připustit, že náš pohled, můj a Fryderykův, pohled skrytý, ale nadšený, jej vybičovával k této hře se sebou samým víc, než si sám uvědomoval. No tak dobře: šel s námi včera při té procházce, nudil se, neměl nic na práci, vyhrnul babě sukni, aby nasál trochu zhýralosti, jíž se mu zachtělo možná proto, aby se ze žádocího stal žádostivým. Ekvilibristika chlapce. Dobře. Ale tak proč se teď znovu vrátil k tomu tématu a přiznával, že by „dal přednost“ paní Marii? Skrýval se v tom snad nějaký již agresivní úmysl?

„Myslíš, že ti uvěřím?“ řekl jsem. „Že před Heňou dáváš přednost paní Marii? Co to plácáš za hlouposti?“

Ale on v tom jasném slunci zatvrzele trval na svém: „Jo, dávám jí přednost.“

Nesmysl a lež! Ale proč, čeho tím chtěl dosáhnout? Už jsme se blížili k Bodzechovu, v dále bylo vidět velké pece ostrověckých závodů. Proč se bránil před Heňou, proč Heňu nechtěl? Věděl jsem to, nevěděl. Chápal, ale nechápal. Že by opravdu jeho mládí dávalo přednost starším? Že by chtěl být „se staršími“? Co je to za myšlenku, k čemu směřuje? Její nepřirozenost, rozpalující ostrost, její dramaticčnost mě okamžitě přivedly na tuto stopu – neboť já jsem se v té jeho krajině řídil vzruchy. Zatoužil snad ten kluk řídit v naší dospělosti? Opravdu – to je normální, když se chlapec zamiluje do hezké dívky a všechno se vyvíjí po linii přirozené přitažlivosti, jenže on možná potřeboval něco... širšího, odvážnějšího... Nechtěl být jen „chlapcem s dívkou“, chtěl být „chlapcem s dospělými“, chlapcem, který se vloupal do dospělosti... Jak temná a perverzní myšlenka! Měl však za sebou zkušenosti z oblasti války a anarchie, neznal jsem ho, nemohl jsem ho znát, nevěděl jsem, co a jak ho utvářelo, byl stejně záhadný jako tato

krajina – známá i neznámá – a já si mohl být jist jen jednou věcí, totiž že se ten mizera vymotal z povijanu už dávno. Aby vstoupil – do čeho? To jsem právě nevěděl – nebylo jasné, co a koho si oblíbil, možná že se chtěl bavit s námi, ne s Heňou, a proto nám pořád dával na srozuměnou, že věk by neměl být překážkou.. Jak to? Jak to?! No takto, nudil se, chtěl se bavit, možná hrát si na něco, co neznal, nač vlastně ani nepomyslel, z nudy, mimochodem a bez námahy... s námi, a ne s Heňou, protože my jsme ho v naší ošklivosti mohli dovést dál, my jsme byli neomezenější. A tudíž (maje na zřeteli onu událost před kolářskou dílnou) mi vlastně řekl, že stud neexistuje... Dost. Bylo mi nanic při pouhém pomyslení, že jeho krása hledá mou ošklivost. Začal jsem mluvit o něčem jiném.

„Chodíš do kostela? Věříš v Boha?“

Otázka nutící k vážnosti, otázka vylučující jeho zrádnou lehkost.

„V Boha? Co říkají faráři, to...“

„Ale věříš v Boha?“

„Jistě. Ale...“

„Ale co?“

Odmlčel se.

Chtěl jsem se ho zeptat: Chodíš do kostela? Ale místo toho jsem se zeptal:

„Chodíš za ženskými?“

„Když je příležitost.“

„Máš u žen úspěch?“

Okamžitě se zasmál.

„Ne. To ne. Jsem ještě moc mladej.“

Moc mladej. Mělo to ponižující smysl – proto mohl tentokrát svobodně použít slova „mládí“. Ale mně, je muž se s tím chlapcem Bůh najednou popletl se ženskými v jakémsi groteskním a téměř opilém *qui pro quo*, zaznělo to jeho „moc mladej“ podivně a varovně. Ano,

byl příliš mladý jak pro ženu, tak pro Boha, příliš mladý pro všechno – a nebylo důležité, zda věří nebo nevěří, zda má úspěch u žen nebo nemá, neboť byl celkově „moc mladý“ a žádný jeho pocit či pravda či slovo nemohly mít význam – byl neúplný, byl „moc mladý“. Byl „moc mladý“ pro Heňu i pro všechno, co mezi nimi vznikalo, byl „moc mladý“ i pro Fryderyka a mne... Čím byla ta útlá nedospělost? Vždyť vůbec nic neznamenal! Jak jsem mohl já, dospělý, vkládat celou svou vážnost do jeho nevážnosti, rozechvěle poslouchat kohosi nevážného? Rozhlédl jsem se po okolí. Odtud shora už bylo vidět Kamennou a dokonce sem dolétal sotva slyšitelný rachot vlaku, který se blížil od Bodzechova, celé údolí s řekou a silnicí bylo před námi – a vpravo i vlevo žlutozelené záplaty polí, kam až oko dohlédlo, ospalá věčnost, jenže s roubíkem v ústech, přiškrčená, držená u huby. Všiml jsem si podivný pach bezpráví, a v tom bezpráví jsem tkvěl já s oním chlapcem, „moc mladým“, příliš lehkým, lehkomyslným, jehož nedostatečnost, neúplnost se v těchto podmínkách stávala jakousi elementární silou. Jak se před ním bránit, když tu nebyla žádná opora?

Vyjeli jsme na silnici a bryčka se roztrásla na výmolech, železné obruče na kolech zaskřípěly. Na silnici byli lidé, míjeli jsme je, šli po pěšině, jeden v čepici, jiný v klobouku, a dál jsme potkali žebříňák s rancí, s veškerým majetkem kohosi – jel, jen co noha nohu mine – a ještě dál nás zastavila nějaká žena, zůstala stát uprostřed silnice a šla k nám, spatřil jsem dost jemnou tvář v šátku, jaký nosívaly venkovské ženské, měla obrovské nohy v mužských holínkách, jež jí vyčuhovaly zpod krátké černé hedvábné sukně, a výstřih měla hluboký, plesový nebo večerní, elegantní, v ruce držela něco zabaleného do novin a tím na nás mávala – chtěla něco říci, ale sevřela ústa, znovu chtěla promluvit, ale

jen mávla rukou a uskočila – a zůstala stát na silnici, když jsme se vzdalovali. Karel se zasmál. Nakonec jsme dorazili do Ostrovice s velkým rámem, poskakovali jsme na kočičích hlavách, až se nám od toho roztráslý i tvář, projeli jsme kolem německých hlídek před továrnou, městečko bylo stejné jako dřív, úplně stejné, roury velkých továrních pecí, tovární zeď, dále most přes Kamennou a železniční násep a hlavní ulice vedoucí k náměstí a na rohu Malinovského kavárna. Bylo však možno vycítit čísi nepřítomnost, chyběli tu totiž Židé. V ulicích však bylo hodně lidí, provoz byl dokonce tu a tam dost živý, tamhle vyhazuje ženská smetl ze síně, tuhle jde někdo s tlustou šňůrou pod paží, před obchodem s potravinami stojí hlouček, chlapček se pokouší trefit kamenem vrabčáka, který usedl na komin. Koupili jsme petrolej a ještě nějaké věci a co nejrychleji jsme opustili ten podivný Ostrovec. Oddychli jsme si, když bryčka zas přijala na své měkké lúno obyčejná polní cesta. A co dělal Fryderyk? Jak si tam počínal, ponechám sám sobě? Spal? Seděl? Chodil? Znal jsem ho přece a věděl jsem, že všechno dělá pečlivě a dokonale, že sedí-li, pak přitom zachovává veškerou opatrnost, a přesto mě trápilo, že nevím, co vlastně dělá. Když jsme s Karlem přijeli do Povorné a usedli k opožděnému obědu, nebyl tam. Paní Marie mi řekla, že pleje... Cože? Čistil pěšinku v zahradě.

„Obávám se... že se u nás nudí,“ řekla ustaraně, jako by šlo o hosta z předválečných časů. Také Hypolit přišel, aby mi oznámil:

„Tvůj přítel je v zahradě... Pleje.“

Co si v jeho hlase upozornělo, že mu ten člověk začíná jít na nervy – byl zahanbený, nešťastný a nevěděl si rady. Šel jsem k Fryderykovi. Když mě spatřil, odložil motyčku a s obvyklou zdvořilostí se mě zeptal, jak se nám vydařila cesta... a pak uhnul pohledem stra-

nou vyslovil opatrně formulovanou myšlenku, zda bychom se neměli vrátit do Varšavy, protože tady jsme celkem vzato málo platní, a delší zanedbání našich varšavských obchodů by mohlo špatně skončit, ano, tenhle ten výlet vlastně nebyl moc dobrý nápad, raději bychom měli sbalit svých pět švestek... Razil v sobě cestu tomuto rozhodnutí, přidával mu nenápadně na intenzitě, připravoval na ni... mne, sebe, okolní stromy. Co prý myslím? Na druhé straně se máme na venkově líp... ale... no, co kdybychom zítra jeli? Najednou zaznělo jeho vypytování naléhavě a já pochopil: chtěl z mé odpovědi poznat, zda jsem se domluvil s Karlem. Domýšlel si, že jsem ho sondařoval. Teď chtěl vědět, jestli může mít ještě aspoň stín naděje, že Václavova snoubenka jednou obejmou Karlovy chlapecké paže! A současně mi tím tajně sděloval, že nic z toho, co ví, co zjistil, nezmočňuje nikoho k takovým iluzím.

Těžko vylíčit, jak odporná to byla scéna. Tvář staršího pána se přemáhá skrytou silou vůle, usilující o zamaskování rozkladu nebo aspoň o jeho uspořádání v sympatický celek - kdežto on sám je zklamán, musel se vzdát okouzlení, nadějí, vášní - a všechny vrásky se po něm rozlezy jako po mrtvole. Podrobil se vlastní ohavnosti tíše a pokorně - a mne tím svinstvem nakazil do té míry, že se ve mně moji červí začali hemžit a lézt po mně. V tom však vrchol ohavnosti nespočíval. Její groteskní děsivost vyvolávalo především to, že jsme byli jako dvojice milenců, zklamaných ve svých citech a odstrčených tou druhou dvojicí milenců, naše vášeň, naše vzrušení se neměly na čem vybit, a tak teď řádily mezi námi... Nezbyvalo nám nic jiného než my sami... A protože jsme si sami sebe ošklivili, byli jsme v té naší probuzené smyslnosti společně. Proto jsme se snažili nedívat jeden na druhého. Slunce připalovalo a od houštin sem dolétala vůně puchýřníku.

Nakonec jsem pochopil z té mezi námi utajené konference, jakou ranou byla pro něho i pro mě zřejmá lhostejnost mezi těmi dvěma. Mladá žena se stala Václavovou snoubenkou. Mladého muže to vůbec nezajímalo. A to všechno bylo pohrouženo do jejich mladé slepoty. Naše sny byly v troskách!

Odpověděl jsem Fryderykovi, že kdož ví, třeba je opravdu naše přítomnost ve Varšavě žádoucí. Hned se toho chytli. Oba jsme teď začali myslet na útěk - pomalu jsme kráčeli alejí a zvykali si na své rozhodnutí.

Ale za rohem domu, na chodníčku vedoucím ke kanceláři, jsme na ty dva narazili. Ona nesla v ruce láhev. On šel před ní - a bavili se. Bylo jasné, že to jsou děti, úplně děti - ona holčička, on školák a kluk.

Fryderyk se jich zeptal: „Co to děláte?“

Ona: „Zátka nám spadla do láhve.“

Karel, drže láhev proti světlu: „Vytáhnu ji drátem.“

Fryderyk: „To nejde tak snadno.“

Ona: „Radši najdu jinou zátka.“

Fryderyk: „To hrdlo je moc úzko.“

Karel: „Když tam vlezla, musí taky vylízt.“

Ona: „Nebo se rozdrolí a zaneřádí všechnu štávu.“

Fryderyk neodpověděl. Karel se hloupě pohupoval na chodidlech. Ona stála s láhví v ruce. Pravila:

„Jdu nahoru pro zátka. V kredenci nejsou.“

Karel: „Říkám ti, že ji vytáhnu.“

Fryderyk: „Skrz tohle hrdlo těžko.“

Ona: „Hleďte a naleznete!“

Karel: „Víš co? Vem jednu z těch lahviček ve skříni...“

Ona: „To nejde, v těch jsou léky.“

Fryderyk: „Ty můžete vypláchnout.“

Proléti pták.

Fryderyk: „Co je tohle za ptáka?“

Karel: „Ž-žluva.“

Fryderyk: „Je jich tu hodně?“

Ona: „Koukej, taková veliká žízala!“

Karel se pořád pohupoval na rozkročených nohou, ona nohu zvedla, aby se poškrábala na lýtku – ale jeho bota, opírající se o podpatek, se zvedla, udělala půl-obrat a žízalu rozdrtila... jen na jednom konci, jen tak daleko, kam až jeho bota sahala, protože se mu nechtěl odlepit podpatek od země, ostatně zbytek žízalího tělíčka se začal pružit a svíjet a on to se zájmem pozoroval. Nebylo to o nic důležitější než umírání mouchy na mucholapce nebo múry za sklem lampy – kdyby se byl Fryderykův skelný pohled k té žízale nepřisál a nevychnutával její utrpení do dna. Mohlo se zdát, že ho to rozhořčuje, ale ve skutečnosti to nebylo nic jiného než proniknutí do samé hlubiny muk, vypití číše až do poslední kapky. Lovil to, sál, hltal, polykal – a strnulý, němý, sevřený do kleští bolesti se nemohl ani pohnout. Karel se na něj úkosem podíval, ale žízalu nedorazil, Fryderykova hrůza pro něj byla hysterií...

Natáhl se Henin střevíček a ona žízalu rozmáčkla.

Jenže pouze z druhého konce, kdežto střední část precizně ušetřila, aby se mohla nadále svíjet a kroutit.

To všechno – bylo nedůležité... pokud může být rozdrčení žízaly nedůležité a nepatrné.

Karel: „U Lvova je víc ptáků než tady.“

Heňa: „Musím škrábat brambory.“

Fryderyk: „To vám nezavidím... Nudná práce.“

Ještě chvíli jsme si na cestě domů povídali, ale potom Fryderyk kamsi zmizel a já nevěděl, kde je – avšak věděl jsem, čemu se oddává. Oddával se myšlenkám na to, co se stalo, na lehkomyšlné nohy, které se na cukajícím tělíčku spojily ve společně spáchané ukrutnosti. Ukrutnost? Byla to ukrutnost? Spíše něco menšího, malé zabítí žízaly, jen tak mimochodem, protože vlezla pod botu – kolik všelijaké havěti zabíjíme! Ne, to nebyla ukrutnost, spíše bezmyšlenkovitost, která dětinský-

ma očima sleduje legrační smrtelné cukání, aniž cítí bolest. Byla to maličkost. Ale pro Fryderyka? Pro vědomí, které dokáže proniknout? Pro citlivost, která se dokáže vcítit? Cožpak pro něho nebyl tento čin něčím obrovským, při čem člověku tuhne krev v žilách? Vždyť bolest a utrpení jsou stejně hrozné v těle červa, jako v těle obra, bolest je „jediná“ stejně jako prostor je jediný, neděli se na části, všude, kde se objeví, je to táž maximální hrůza. Pro něho tedy musel ten čin být doopravdy strašný, způsobili utrpení, vytvořili bolest, svými podešvemi proměnili poklidnou existenci této žízaly v peklo – nelze si představit horší zločin, větší hřích. Hřích... Hřích... Ano, to byl hřích – ale byl-li to hřích, byl to jejich společný hřích – ty nohy se spojily na cukajícím těle žízaly.

Věděl jsem, nač ten šilenec myslí! Šilenec! Myslel na ně – myslel, že rozšlapal tu žízalu „kvůli němu“... „Nenech se nacthat. Nevěř, že nemáme nic společného... vždyť jsi to viděl: nejdřív jsem rozšlapal žízalu já, potom ona... Udělali jsme to pro tebe. Abychom se spojili – před tebou a pro tebe – v hříchu...“

Takhle v tu chvíli jistě uvažoval Fryderyk. Ale možná že jsem mu podsouval vlastní myšlenky. Avšak kdož ví – třeba mi on v tutéž chvíli podsouval zrovna tak své myšlenky... a uvažoval o mně úplně stejně jako já o něm... takže je možné, že jsme oba pěstovali svou myšlenku a vsazovali ji do toho druhého. To mě pobavilo, zasmál jsem se – a napadlo mě, že se možná zasmál i on...

„Udělali jsme to pro tebe, abychom se před tebou spojili v hříchu...“

Ještěli nám skutečně chtěli tento utajený obsah sdělit lehce rozšlapávajícíma nohama... jestliže šlo o ohtleto... ale to přece nebylo třeba opakovat dvakrát! Moudrému napověz! Znovu jsem se usmál při pomýšlení, že

se Fryderyk možná v tuto chvíli usmívá, neboť si myslí, že já si o něm myslím tohleto: že už mu myšlenky na odjezd vylétly z hlavy a že je zase jako slídící pes na stopě, plný náhle probuzených nadějí, přímo rozběsněný.

A naděje – perspektivy – se otvíraly závratné, obsaženy v tom slůvku „hřích“. Jestliže se tomu chlapečkovi a té holčičce zachtělo hříchu... mezi sebou... ale i mezi námi... Ach, téměř jsem viděl Fryderyka, jak tam kdesi medituje s hlavou v dlaních – že hřích proniká až do nejhlubší familiárnosti, nespojuje bytosti o nic méně než vášnivě laskání, že soukromý, tajemný, zahanbující hřích je společným tajemstvím pronikajícím do cizí existence stejně jako fyzická láska do těla. Kdyby tomu tak bylo... no, pak by z toho přece plynulo, že on, Fryderyk („že on, Witold“ – uvažoval Fryderyk)... No, že my oba... pro ně nejsme starší – čili že nám jejich mládí není zcela nedostupné. Od čeho je ten společně spáchaný hřích? Hřích je jako stvořený pro to, aby byl rozkvět chlapce s dívkou nelegálně zaslíben někomu... ne tak vábnému... někomu staršímu a vážnějšímu. Opět jsem se usmál. Ve ctnosti byli před námi hermeticky uzavření. Ale ve hříchu se mohli válet s námi... Tohleto si myslel Fryderyk! Téměř jsem ho viděl, jak s prstem na ústech hledá hřích, který by ho s nimi sblížil, jak se ohlíží po takovém hříchu – anebo si spíš možná myslí, podezívá mě, že se po takovém hříchu ohlížím já. Jaká zrcadlová soustava – on se zhlížel ve mně, já v něm – a tak jsme snili na cizí účet a dospívali k takovému záměru, jež by se žádný z nás neodvažoval považovat za své.

Druhý den ráno jsme měli jet do Rudy. Výprava byla předmětem podrobných porad – které koně, kudy jet, které povozy – a tak se stalo, že jsem jel bryčkou s Heňou. Jelikož Fryderyk raději sám nic nerozhodoval, hodili jsme si minci, a tak osud určil Heňu jako společníci

mně. Ráno bylo prostorné, ztracené, dlouhá cesta vedla přes kopečky zvlněného terénu, do něhož byly vyryty hluboké koleje se žlutými stěnami, tu a tam chudý keřík či strom či kráva. A před námi se ukazoval a mizel povoz s Karlem na kozlíku. Heňa ve svátečních šatech, přes ramena bílý plášť proti prachu – vypadala jako nevěsta jedoucí k ženichovi. Zuřil jsem, a tak jsem po několika úvodních větách řekl:

„Blahopřejí! Vdáte se a založíte rodinu. Budete mít děti!“

Odpověděla:

„Budu mít děti.“

Odpověděla, ale jak! Poslušně – horlivě – jako školáčka. Jako by ji to byl někdo naučil nazpaměť. Jakoby se vůči svým dětem sama stávala poslušným dítětem. Jeli jsme. Před námi koňské ohony a koňské zadky. Ano! Chtěla si vzít toho advokáta! Chtěla s ním mít děti! A říkala to ve chvíli, kdy se před námi rýsovala postava potenciálního milence!

Minuli jsme hromadu sutí na kraji cesty a hned nato dva akáty.

„Máte ráda Karla?“

„Jistě... Vždyť se známe...“

„Já vím. Od dětství. Ale ptám se, jestli k němu něco cítíte.“

„Já? Mám ho moc ráda.“

„Ráda? Jen tolik? Tak proč jste s ním rozšlapala tu žízalu?“

„Jakou žízalu?“

„A co ta nohavice? Nohavice, kterou jsme mu ohrnula před kolářskou dílnou?“

„Jaká nohavice? Aha, no ano, vždyť je měl moc dlouhé. A co má být?“

Oslnivě hladká stěna lži vyslovené v dobré víře, lži, kterou ona jako lež necítila. Jak jsem se od ní mohl

dožadovat pravdy? To stvoření, které sedělo vedle mě, bylo malé, nepatrné, nevýrazné, ani nebylo ženou, jen závdavkem na ženu, ta prozatímnost, která existovala proto, aby přestala být, čím je, která zabýjela sama sebe.

„Karel vás miluje!“

„Ten? Ten nemiluje ani mě, ani žádnou jinou... Jemu záleží jedině na tom... no, aby se s nějakou vyspal...“ A pak řekla něco, co jí způsobilo potěšení, vyjádřila se takto: „Vždyť je to ještě kluk a k tomu ještě... no, radši nebudu nic říkat.“ Byla to samozřejmě narážka na Karlovu nepříteliš čistou minulost, ale přesto jsem měl dojem, že v její řeči slyším sympatizující tón – jako by se v tom skrýval odstín „organické“ sympatie, poněkud kamarádkské, ne, neřekla to s odporem, spíše tak, jako by jí to bylo do jisté míry příjemné... a dokonce tak nějak důvěrně známé... Zdálo se, že jakožto Václava snoubenka přísně Karla odsuzuje, ale současně se staví na jeho stranu v tom bouřlivém osudu společném jim všem, kteří se narodili ve znamení války. Hned jsem se toho chytil a zmáčkli jsme klávesu této důvěrnosti, poznamenal jsem nedbale a kamarádky, že ona přece také nejedno zažila a jistě není svatá, tak proč by se s ním nevypsala? Přijala to s překvapivým klidem, klidněji, než jsem předpokládal, a dokonce i poněkud horlivě, s podivnou poslušností. Hned se mnou souhlasila, to že by „samozřejmě mohla“, a to tím spíše, že už k tomu došlo s nejděním partyzánem, který u nich doma vloni nocoval. „Samozřejmě to neříkejte rodičům.“ Proč mě ale to děvče tak lehce zasvěcovalo do svých záležitostí? A to hned po zasnubách s Václavem? Zeptal jsem se, jestli rodiče nic netuší (v souvislosti s těmi partyzány), a ona odpověděla: „Tuší, protože nás dokonce přistihli. Ale *vlastně* netuší...“

„Vlastně“ je geniální slovo. Dá se jím vyjádřit cokoli. Je to slovo geniálně zatemňující. Sjížděli jsme teď lipo-

vou alejí k Břustové – slunce a stín, koně brzdí, postroje jim sjíždí na krk, písek skřípe pod koly.

„Dobře! No právě? Tak proč? Když s partyzánem ano, proč s Karlem ne?“

„Ne.“

Jak snadno řeknou ženy „ne“! Jak snadno odmítnou! „Ne“ je u nich vždycky v pohotovosti – a když je v sobě najdou, nemají slitování. Ale... že by snad byla do Václava zamilovaná? Brala se snad ta zdrženlivost odtud? Řekl jsem asi toto: že pro Václava by to byla rána, kdyby se dověděl o její „minulosti“ – pro něj, který jí tak ctí a je přece zbožný, zásadový. Vyjádřil jsem naději, že mu to nikdy nikdo neřekne, ano, bude lepší, když ho toho ušetří... jeho, který věří v jejich úplně duševní porozumění... Uraženě mě přerušila:

„Co si vlastně myslíte? Že jsem nemorální?“

„On má katolickou morálku.“

„Já taky. Jsem přece katolička.“

„Jak to? Vy chodíte na bohoslužby?“

„Samozřejmě!“

„Vy věříte v Boha? Doslovně, katolicky?“

„Kdybych nevěřila, nechodila bych ke zpovědi a přijímání. Nic takového si nesmíte myslět. Zásady mého budoucího manžela mi velmi vyhovují. Jeho matka je pro mě skoro jako moje matka. Uvidíte, jaká je to žena! Považuji si za čest, že se dostanu do takové rodiny.“ Po chvíli mlčení švihla koně opatření a dodala: „Až si ho vezmu, aspoň se nebudu tahat s jinými.“

Písek. Cesta. Do kopce.

Nač ta vulgárnost jejich posledních slov? „Nebudu tahat s jinými.“ Mohla to říct delikátněji. Jen vyznění té věty bylo dvojsmyslné... Byla v ní obsažena touha po čistotě a důstojnosti – a současně to bylo nedůstojné, degradující už samou formulací... ale i vzrušující... vzrušovalo mě to... protože ji to opět přibližovalo ke Karlo-

vi. A znovu, stejně jako předtím s Karlem, jsem propadl chvilkovému znechucení – že se od nich nemůžu nic dovědět, protože všechno, co říkají, co si myslí, co cítí, je jen hrou vzruchů, ustavičným škádlením, nazhavo-
váním narcistického nadšení pro sebe sama – a že oni první se stanou obětí svého svůdcovství. Ta dívčina? Ta dívčina, která nebyla ničím jiným než zotročovaním a přitahováním druhých, snahou líbit se, ustavičnou, pružnou, měkkou, hltavou koketerií – jak tak seděla vedle mě ve svém pláštiku a se svými malýma, příliš malýma ručkama. „Až si ho vezmu, aspoň se nebudu tahat s jinými.“ Znělo to přísně a znamenalo to držet se na uzdě – pro Václava, kvůli Václavovi – ale současně to bylo důvěrným a nesmírně svůdným vyznáním vlastní slabosti. Byla tedy vzrušující i ve ctlosti... ale v dále před námi bylo vidět povoz šplhající na kopec a na kozlíku vedle kočího seděl Karel... Karel... Karel... Na kozlíku. Na kopci. V dále. Nevím, zda to bylo to, že se ukázal „v dále“, nebo to, že se ukázal „na kopci“... ale v této situaci, v této Karlově „poddanosti“, v tom, že se objevil, tkvělo něco, co mě rozružilo, a tak jsem na něj ukázal prstem a vztekle řekl:

„Ale žízaly s ním rozšlapáváte ráda!“

„Co máte pořád s tou žízalou? On na ni šlápl, a tak jsem ji dodělala.“

„Dobře jste věděli, že ji trápíte!“

„Oč vám jde?“

Zase jsem nevěděl nic. Seděla vedle mě. Chvilí mě napadlo, že toho musím nechat, že z toho musím vy-couvat... Moje situace, to, jak jsem se bahnil v jejích erotismu – to bylo nemožné! Měl bych se honem začít zajímat o něco jiného, o něco vhodnějšího – měl bych se zaobírat vážnějšími záležitostmi! Copak bylo tak těž-ké vrátit se do normálního, dobře mi známého stavu, v němž člověku připadají zajímavé a důležité zcela jiné

věci, kdežto takovéhle hrátky s mládeží si zasluhují jen pohrdání? Jenže když je člověk vzrušený, miluje své vzrušení, vzrušuje se jím, a všechno ostatní už pro ně-ho neznamena život. Ještě jednou jsem ukázal na Karla prstem, jenž byl kompromitující, a prohlásil jsem s dů-razem ve snaze přitisknout ji ke zdi a vymáčknout z ní doznání:

„Nežijete pro sebe. Žijete pro někoho. To znamená, že pro něho. Vy patříte jemu!“

„Já? Jemu? Co vás to napadlo?“

Zasmála se. Pořád, ustavičně se smějí, oba dva – je to tak zataňující. K uzoufání.

Ona ho odstrkovala... a smála se přitom... Odstrko-
vala ho smíchem. Její smích byl krátký, hned bylo po něm, byl jen náznakem smíchu – ale v tu krátkou chvíli jsem prostřednictvím jejího smíchu spatřil smích jeho. Táž rozesmátá ústa a v nich zuby. Bylo to „hezké“... bohužel, bohužel, bylo to „hezké“. Oba byli „hezcí“. Proto nechtěla!

7.

Ruda. Vyhrnuli jsme se před dům z obou bryček, ze dveří vyšel Václav a přistoupil ke své budoucí choti, aby jí uvítal na prahu svého domu – a nás přijal s dojem-nou, velmi klidnou zdvořilostí. V předsíni jsme políbili ruku droboučké a vyschlé staré paní, z níž vanul pach bylinek a léků – pečlivě, snaživě nám tiskla prsty. Dům byl plný, včera nečekaně přijeli příbuzní od Lvova, uby-tovali je v poschodí, v saloně stály postele, služka pobí-hala sem a tam, děti si hrály na zemi mezi ranci a kuf-ry. Proto jsme prohlásili, že se na noc vrátíme do Povorné – ale paní Amélie nechtěla ani slyšet, „to mi nesmíte udělat,“ prosila, vždyť se sem vejdou všichni.

I jiné okolnosti vybízely k rychlému návratu domů, nám mužům Václav svěřil, že o nocleh požádali i dva partyzáni ze Zemské armády a že se, jak plynulo z jejich skrovných informací, v okolí chystá nějaká akce. To všechno vytvářelo dost nervózní ovzduší – ale usedli jsme do lenošek v temném salonu s četnými okny a začal rozhovor, paní Amélie se zdvořile obrátila k Fryderykovi a mně a vypytovala se nás na naše osudy a dobrodružství. Její nadměru stará a vyschlá hlava se tyčila nad její šíjí jako hvězda, rozhodně to byla nevšední osobnost, a vůbec zde byl kromobyčejně silný vzduch, ne, ty peány na její počest nebyly přehnané, neměli jsme co dělat s ctihodnou venkovskou patronkou okresního formátu, nýbrž s osobností, která silně ovlivňovala atmosféru kolem sebe. Těžko říci, v čem to spočívalo. V úctě k lidské bytosti – podobně jako u Václava, jenže ještě hlubší. Ve zdvořilosti, plynoucí z jemného smyslu pro hodnoty. V delikátnosti téměř oduševnělé, extatické, ač současně nesmírně prosté. V podivné ryзости. V jádru to však bylo nesmírně kategorické, kraloval tu jakýsi absolutní vyšší princip, rozlišující jakoukoli pochybnost, a pro nás, pro mě a asi i pro Fryderyka se ten dům s taktó definovanou náálkou stal najednou oázou nádherného odpočinku. Neboť zde vládl princip metafyzický čili mimotělesný, stručně řečeno zde vládl katolický Bůh osvobozený od těla a příliš důstojný, než aby běhal za Heňou s Karlem. Bylo to tedy, jako by nás pleskla ruka rozumné matky a jako by se nám od ní dostalo napomenutí – a všechno se vrátilo do správných rozměrů. Heňa s Karlem, Heňa plus Karel se stali tím, čím byli, obyčejnými mladými lidmi – a Heňa s Václavem nabrali na významu, ale jen z ohledu na lásku a manželství. My starší jsme opět získali důvod k našemu staršímu věku a byli jsme do něj znenadáně vsazeni tak mocně, že nemohlo být ani pomyslení na nějaké

ohrožení odtamtud zdola. Zkrátka zopakovalo se ono „vystřízlivění“, které nám Václav s sebou přivezl do Poverné, jenže zde bylo ještě silnější. Ustal tísnivý tlak mladých kolen na naše hrudníky.

Fryderyk ožil. Vymanil se z jejich proklatých rozšlapávajících nohou a jako by uvěřil v sebe – a oddychl si – a také hned zazářil v celém svém lesku. To, co říkal, nebylo nic zvláštního a bylo to řečeno jen proto, aby řeč nestála – ale každá maličkost zde získávala na důležitosti, nabíta jeho osobností, jeho prožitkem, jeho vědomím. Docela obyčejné slovo, například „okno“ nebo „chléb“ nebo „děkuji“ dostávalo zcela jinou příchut na těch ústech, jež tak dobře „věděla, co říkají“. Právil, že „člověk má rád malé příjemňůstky“, což také zaznělo vznešeně, vlastně spíš jako diskrétní zamaskování vznešenosti. Bylo možno v nejvyšším stupni vyčítit jeho „modus“, ten způsob života, jenž byl plodem jeho vývoje a prožitků – ten byl náhle konkrétně přítomný – ostatně jestliže člověk něco znamená, pokud vůbec sobě připisuje nějaký význam, pak jsme v daném případě měli co dělat s obrem – nebylo totiž možno si neuvědomit, jak úžasným jevem je tento člověk ve svém vlastním citění – úžasným nikoli ve stupnici společenských hodnot, nýbrž jakožto bytí, jakožto existence. A tu jeho osamělou velikost přijímal Václav i jeho matka s otevřenou náručí, jako by pro ně úcta byla tou největší rozkoší. Dokonce i Heňa, v tomto domě osoba číslo jedna, byla odsunuta do pozadí a všechno se začalo točit kolem Fryderyka.

„Pojďte,“ řekla Amélie, „ukážu vám výhled z terasy na řeku, než naservírují oběd.“

Byla jím tak uchválena, že se obracela jen k němu, a zapomínala na Heňu i na nás... Vyšli jsme s nimi na terasu, odkud se opravdu pozemek v oživených stupních svažoval až k hladké vodní hladině, sotva viditelné

a jakoby mrtvé. Nebylo to ošklivé. Ale Fryderyk řekl bezděčně:

„Sud.“

A upadl do rozpáků... neboť místo aby obdivoval krajinu, povšiml si něčeho bezvýznamného, toho sudu pohozeného stranou pod stromem, který se ničím nevyznačoval. Nevěděl, jak se mu tam připlétl, a nevěděl, jak se z toho vymotat. Ale paní Amélie opakovala:

„Sud.“

Přítakala mu tiše, ale velmi procítěně, jako by stvzovala a souhlasila v jakémsi ochotném a náhlém souznění s ním – že ani jí není cizí takové náhodné zasněžení do jakési náhodné věci, náhle upoutaná pozornost jakýmsi bezvýznamným předmětem, který se najednou stává tou nejdůležitější silou... ó ano, ti dva měli mnoho společného! K obědu kromě nás zasedla ještě rodina uprchlíků s dětmi – jenže ta spousta lidí u stolu, ta tlačence a pobíhající děti a improvizované jídlo nenařadovaly dobrou náladu... oběd byl hrozně únavný. A pořád se omílala „situace“, jak všeobecná v souvislosti s německým ústupem, tak místní, a já ztrácel nit toho zdejšího venkovského rozhovoru, který se tolik lišil od varšavského, rozuměl jsem z toho jen tu a tam něčemu, ale neptal jsem se, nechtěl jsem se na nic ptát, věděl jsem, že to nestojí za to, ostatně, nebylo by to vhodné, konečně stejně se to jednou dozvím, v tom hluku jsem pil a jen jsem viděl, že se paní Amélie, která všemu neúnavně vládla z vyššin své vyschlé hlavičky, stále chová k Fryderykovi s jakousi zvláštní pozorností, s obzvláštním soustředěním, ba dokonce napjatě – jako by do něj byla zamilovaná... Láaska? Byla to spíše ona magičnost jeho zdánlivě nevyčerpateľného vědomí, kterou jsem několikrát pocítil i já. Byl uvědomělý tak hluboce a neodvolatelně! A Amélie, jistě vytříbená nejednou meditací a nejedním duševním úsilím, oka-

mžitě vycítila, s kým má tu čest. Je to člověk šíleně soustředěný, jenž se nenechá ničím oklamat ani odradit od krajnosti – ať jakékoli – člověk maximálně seriózní, ve srovnání s nímž jsou všichni ostatní dětmi. A když takto Fryderyka ohodnotila, vášnivě zatoužila vědět, jak se tento host zachová vůči ní – zda ji přijme, či odvrhne i s pravdou, kterou v sobě vypěstovala.

Domyslela si, že je nevěřící – dalo se to vycítit z určité její opatrnosti, z odstupu, jaký zachovávala. Věděla, že mezi nimi tato propast existuje, ale přesto od něho čekala uznání a potvrzení. Ti ostatní, ti, s nimiž se až dosud stýkala, byli sice věřící, jenže dost povrchní – kdežto tento nevěřící byl bezedně hluboký, a proto nemohl neuznat její hloubku, byl „krajní“, musel tedy pochopit i její krajnost – vždyť „věděl“, vždyť „chápal“, vždyť „cítil“! Amélii šlo o to, aby vyzkoušela svou krajnost na jeho krajnosti, myslím, že byla jako venkovský umělec, které chce své dílo poprvé předvést znalci – jenže tímto dílem byla ona sama, byl to její život, pro který se dožadovala uznání. Ale jak už bylo řečeno, nedokázala to vyslovit, pravděpodobně by se na to nevzmohla, ani kdyby ateismus nebyl překážkou. Nicméně jí však přítomnost té cizí hlubiny povzbudila ve všech jejích hlubinách, a tak se mu snažila alespoň svou intenzitou a ochotou dát najevo, jak velice jí na něm záleží a co od něj očekává.

Pokud jde o Fryderyka, ten se jako vždycky choval bezvadně a s maximálním taktem. Pomalu však na něm začínala být patrná podlost, táž jako tenkrát u motýček, kdy se přiznal k porážce. Byla to podlost bezmocnosti. Všechno to značně připomínalo kopulaci, samozřejmě duchovní. Amélie žádala, aby uznal ne-li jejího Boha, pak její víru, jenže ten člověk nebyl takového aktu schopen, jsa odsouzen k většině teroru toho, co je, ve své ničím neprohráté chladnosti – byl, jaký byl –

a díval se jediné na Amélii, přičemž konstatoval, že je, jaká je. Což se právě ve vyzářování jejího tepla stalo mrtvolně bezmocné. A jeho ateismus rostl působením jejího teismu, vězeli už v této fatální rozpornosti. A jeho tělesnost také rostla působením její oduševnělosti a na příklad jeho ruka se velmi výrazně stala rukou (což mi nevímpřoch připomnětu tu žízalu). Přistihl jsem ho také při pohledu, jímž Amélii svlékal jako donchuán malou holčičku a v němž byla patrná zvědavost, jak asi vypadá nahá – samozřejmě nikoli z nějakých erotických choutek, nýbrž aby prostě lépe věděl, s kým mluví. Pod tímto jeho pohledem se schoulila a náhle odmlčela – pochopila, že je pro něho jen tím, čím pro něho je, a ničím víc.

Odehrálo se to na terase hned po obědě. Vstala z křesla a řekla mu:

„Podejte mi rámě. Půjdem se trochu projít.“

Opřela se o jeho paži. Možná že ho tímto fyzickým dotykem chtěla přimět, aby přemohl svou tělesnost a aby si na ni zvykl! Šli přimknuti k sobě jako dva milenci, kdežto nás šest šlo kousek za nimi jako v pohřebním průvodu – opravdu to vypadalo na románek, cožpak jsme nedávno takhle nedoprovázeli Heňu a Václava?

Románek, ale tragický. Předpokládám, že Amélii nepřijemně zamrazilo, když ho přistihla při tom svlékajícím pohledu – takhle k ní ještě jaktěživ nikdo nepřistupoval, neboť od nejrannějšího mládí požívala jen lásky a úcty. Co vlastně věděl, že s ní takhle nakládal? Byla si absolutně jista, že poctivost jejího duchovního úsilí, jímž si získala sympatie bližních, je nezpochybnitelná, nebála se tedy vlastně o sebe, nýbrž o svět – protože zde proti jejímu vidění světa vyvstávalo jiné vidění, neméně seriózní, rovněž diktované jakýmsi ústupem na krajní pozice...

Tyto dvě serióznosti kráčely vedle sebe, loket v lokti, po širé louce, slunce už se sklánělo, narůstalo a rudlo, a z nás tryskaly dlouhé stíny. Heňa kráčela s Václavem, Hypolit s Marií. Já stranou. A Karel. Ten pár šel před námi, pohroužen do svého dialogu. Jenže ten dialog nic nevyjadřoval. Mluvili o... Benátkách.

Najednou se zastavila.

„Podívejte se kolem. To je krása!“

Odpověděl:

„Jistě. Je to krása.“

To řekl, aby jí přitakal.

Najednou sebou netrpělivě cukla. Odpověď byla nedůležitá – řekl to jen proto, aby se vyhnul skutečné odpovědi – i když ji vyslovil zdvořile a dokonce s citem – jenže s citem herce. Kdežto ona se dožadovала nepředstíraného nadšení pro ten večer, jenž byl výtvořem božím, a chtěla, aby velebil Stvořitele alespoň v jeho díle. V tomto přání byla obsažena její čistota.

„Ale podívejte se doopravdy, prosím! Copak to není krása?“

Napomenut, tentokrát se soustředil, zřetelně vynaložil úsilí a pravil opravdu neupřímněji, jak dovedl, ba dokonce s určitým vzrušením:

„Ale ano, je to nepochybně velice krásné, ano, nádherné!“

Nemohla mu to mít za zlé. Bylo na něm vidět, že se jí snaží uspokojit. Jenže měl fatální vlastnost: když něco říkal, vypadalo to, že to říká jen proto, aby neřekl něco jiného... Co? Amélie se rozhodla hrát s otevřenými kartami. Aniž se pohnula z místa, konstatovala:

„Vy jste ateista.“

Než se stačil vyslovit k tak delikátnímu námětu, rozhlédl se napravo a nalevo, jako by kontroloval svět. A odpověděl... neboť musel, neboť mu nic jiného nezbývalo, neboť jeho odpověď už byla nadiktována otázkou:

„Jsem ateista.“

Ale zase to řekl jen proto, aby neřekl *něco jiného!* Bylo to cítit! Odmlčela se, jako by jí byl odňal možnost polemizovat. Kdyby byl opravdu nevěřící, mohla by se s ním utkat, a pak by byla vyrukovala s veškerou nehlubší „extrémností“ své pravdy, ba byla by s ním zápasila jako rovný s rovným. Jenže jemu slova sloužila jen k utajení... něčeho jiného. Čeho? Čeho? Jestliže nebyl věřící ani nevěřící, co tedy byl? Otvírala se sféra čehosi neurčitého, té podivné „jinosti“, která ji omráčila a vyšachovala ze hry.

Otočila se a šla domů a my všichni za ní. Vrhali jsme kilometrové stíny, které se táhly přes louku a dosahovaly až k nám neznámým místům na kraji strniště. Byl nádherný večer. Byl bych přísahal, že byla plná strachu. Kráčela dál a už si nevšimla Fryderyka, který jí však zdvořile doprovázel – jako psík. Byla vyšachována... podobala se někomu, komu vyrazili zbraň z ruky. Nikdo na její víru neútočil – nemusela ji bránit – Bůh se stával zbytečný tváří v tvář ateismu, který byl jen paravánem – a ona se cítila sama, bez Boha, odkázaná jen sama na sebe – proti tamté existenci opírající se o jakýsi neznámý princip, jenž jí unikal. A právě to, že jí unikal, považovala za urážku. Nasvědčovalo to, že na rovné cestě může katolický duch potkat něco, co nezná, s čím nepočítal, co nezvládl. Najednou ji kdosi pojímal nějakým neznámým způsobem – a ona se sama pro sebe stala čímsi nepochopitelným ve Fryderykovi!

Ten večer se náš průvod táhl přes louku jako had. Kousek za námi, šikmo vlevo, šla Heňa s Václavem, oba velmi způsobní, civilizovaní, vetknutí do svých rodin, on – syn své matky, ona – dcera svých rodičů. A advokátovo tělo se cítilo docela dobře s šestnáctiletou dívkou, jež vedle sebe měla dvě matky a otce. Karel kráčel sám, stranou, s rukama v kapsách, nudil se,

a možná ani nenudil, jen kladl nohy na trávu, levou, pak pravou, pak levou, pak pravou, pak levou, pak pravou, pak levou – v prostorně lučně zeleném nicnedělání se sklánějícím se, zapadajícím sluncem, které připalovalo, zatímco větřík chladil – a tak kladl nohy hned tu, hned tam, občas zpomaloval, občas zrychloval, až nakonec dohonil Fryderyka (který kráčel s paní Amélie). Šli nějakou dobu vedle něho. Karel řekl:

„Mohl byste mi dát nějaký starý sako.“

„Na co?“

„Potřebuju ho. Na kšeft.“

„Co je mi po tom, že ho potřebuješ?“

„Potřebuju ho!“ opakoval důrazně Karel a smál se.

„Tak si ho kup!“ odpověděl Fryderyk.

„Nemám prachy.“

„Já taky ne.“

„Mohl byste mi dát sako!“

„Mohl byste mu dát sako!“

Byla to Heňa. Připojila se k nim. Snoubenec zůstal opodál. Šla s Karlem a její hlas i pohyby byly stejné jako ty jeho.

„Mohl byste mu dát sako!“

„Mohl byste mi dát sako!“

Fryderyk se zastavil a legračně zvedl ruce:

„Nechte mě žít, děti!“

Amélie odcházela stále rychleji, ani se po nich neohlédla, a proto vypadala, jako by jí někdo honil. Skutečně – proč aspoň jedinkrát neotočila hlavu? Tato chyba způsobila, že teď vypadala, jako by prchala před mladistvými uličníky (zatímco její syn zůstal ve druhém plánu). Byla tu však otázka, před kým utíkala, zda před nimi, nebo před ním, Fryderykem? Anebo před ním s nimi? Nezdálo se pravděpodobné, že by byla vyčínčila něco z toho, co se odehrávala mezi nezletilými, ne, na to neměla nos a kromě toho je nepovažovala za

důležité – neboť Heňa pro ni měla význam jedině s Václavem jakožto jeho budoucí manželka, avšak Heňa s Karlem – to byly děti, mládež. Zřejmě tedy prchala jen před Fryderykem, před familiárností, již se na něm dopouštěl Karel – pro ni nepochopitelnou – jež se znenadání projevila těsně vedle ní, jež byla namířena proti ní... protože ten muž, dopadený chlapcem, v jeho přítomnosti ničil a ztrácel tu serióznost, kterou si stvořil pro ni... A ta familiárnost byla posílena hlasem synovy snoubenky! Améliin útek znamenal přiznání, že si toho všimla a vzala to na vědomí!

Když se vzdálila, přestali ti dva uhánět Fryderyka o sako. Proto, že se vzdálila? Nebo proto, že se jejich žertování vyčerpalo? Nemusím dodávat, že Fryderyk, ač otřesen útokem mladých a ač vypadal jako někdo, kdo jen taktak unikl banditům v noci na předměstí, se zachoval maximálně opatrně, aby náhodou nevyvolal „vlka z lesa“, nějakého toho vlka, kterého neznal a kterého se vždycky bál. Ihned se připojil k Hypolitovi a Marii a začal ty nepřistojnosti „zamlouvat“, ba dokonce zavolal na Václava, aby si i s ním klidně, uvolněně popovídal. Po zbytek večera byl tiše jako myška, dokonce se na ně ani nedíval, na Heňu s Karlem, na Karla s Heňou, a spěl k relaxaci a uklidnění. Jistě se vylekal onoho povzbuzení hlubiny, jehož se na něm dopustila Amélie. Bál se toho právě v kombinaci s plytkou mladou lehkostí a lehkomyšlností, cítil, že tyto dva rozměry nemohou koexistovat, a proto se obával rozpolcení a vniknutí... čeho? Čeho? Ano, ano, obával se té explozivní směsky, onoho A (tedy „Amélie“) znásobeného (H+K). Schlípl uši, stáhl ohon, tiše, psst! Dokonce šel tak daleko, že při večěři (která se konala v rodinném kruhu, kdežto uprchlíkům ze Lvova zanesli jídlo nahoru) proměnil přípitek na počest snoubenců a přál jim z celého srdce mnoho štěstí. Byl to vrchol zdvořilosti. I zde se

vsak bohužel ozval ten mechanismus, kvůli němuž Fryderyk obvykle tím více zabředával, čím více se snažil vycouvat – jenže v tomto případě se to odehrálo obzvlášť prudce, dokonce dramaticky. Již to, že povstal, že se jeho osoba ocitla nad námi sedícími, vyvolalo nežádoucí paniku a paní Marie nedokázala přemoci nervózní „ach“ – protože nebylo jasné, co řekne, co může říci. Ale první věty zazněly zklidňujícím dojmem, byly konvenční, okouřené humorem – mávaje ubrouskem děkoval za to, že mu bylo staromládenečtí zpříjemněno tak dojemnými zásnubami, a několika oblymi frázemi sympaticky charakterizoval oba snoubence... a teprve s pokračujícím prolovem začalo za tím, co říkal, růst to, co neříkal, ach, věčně totéž! A nakonec se k řečnickově zděšení ukázalo, že jeho řečnění slouží pouze k odvrácení naší pozornosti od skutečného proslovu, jenž se konal mlčky, mimoslovně, a jenž vyjadřoval to, co se nedá říci slovy. V pěkných frázích se hlásila o slovo sama jeho existence, nic nemohlo odstranit tu tvář, ty oči vyjadřující nějaký neúprosný fakt – a protože on sám cítil, že se stává hrozný, a tedy i nebezpečný pro sebe sama, dělal všechno možné, aby byl příjemný, a odvíjel smírnou rétoriku v supermorálním, superkatolickém duchu, mluvil o „rodině jakožto buňce společnosti“ a o „vážených tradicích“. Současně však fackoval Amélii i všechny ostatní svou tváří zbavenou iluzí a nevyhnutelně přítomnou. Síla té jeho „řeči“ byla neuvěřitelná. Byl to nejdrtivější proslov, jaký jsem kdy slyšel. A bylo vidět, že síla, ta ze závorky, ta okrajová, strhává řečníka s sebou jako kůň!

Popřál štěstí a domluvil. Řekl asi toto:

„Dámy a pánové, zasluhují si štěstí, nechť jsou tedy šťastni!“

Což znamenalo:

„Řečním, jen abych řečnil.“

Paní Amélie honem odpověděla:

„Moc a moc vám děkujeme.“

Přítuknutí sklínkami zahnalo hrůzu, nesmírně zdvořilá Amélie se soustředila na své povinnosti paní domu: ještě kousek masa? Ještě slzu vodky? Všichni začali mluvit jeden přes druhého, jen aby slyšeli vlastní hlas, a v tom hluku se hned cítili lépe. Na stůl přišel tvarožník. Ke konci večere paní Amélie vstala a odešla do umývárny nádobí, kdežto my, již rozehrátí vodkou, jsme vtípkovali a vyprávěli slečince, co a jak se při podobných příležitostech jídávalo před válkou a o jaké lahůdky byla připravena. Karel se dobrácky a upřímně smál a přistrkoval svou sklínku. Povšiml jsem si, že Amélie se vrátila a usedla na svou židli tak nějak divně – postavila se vedle ní a po chvíli usedla jako na rozkaz – ale nestačil jsem o tom přemýšlet, protože spadla ze židle na zem. Všichni vyskočili. Spatřili jsme na podlaze červenou skvrnu. Z kuchyně se ozval ženský křik a potom bouchl výstřel před oknem. Kdosi, snad Hypolit, hodil sako přes lampu. Tma a znovu výstřel. Práskání dveří. Amélii přenesli na pohovku, potmě se všichni pohybovali jako v horečce... Vtom začalo doutnat sako na lampě, ušlapali ho, všechno se náhle uklidnilo a ztichlo, začali jsme naslouchat, mně vtiskl Václav do ruky brokovnici a postrčil mě k oknu v sousedním pokoji: dávejte pozor! Spatřil jsem tichou zahradní měsíční noc. Zpoila uschly list na větvičce, která nahlížela do okna, se ke mně každou chvíli otáčel stříbrným bříškem. Tiskl jsem zbraň a opíral pohled do zahrady, zda se něco nevyonoří z toho místa, kde začínala vlhká změň kmenů. Pohnul se jen vrabec v houští. Až konečně práskly jakési dveře, někdo hlasitě zavolal, ozval se nějaký hovor – a já pochopil, že panika pomínula.

Paní Marie se objevila vedle mě. „Rozumíte medicíně? Pojdte, ona umírá. Bodnutí nožem... Rozumíte medicíně?“

Amélie ležela na pohovce, hlavu na polštáři, a v pokoji bylo plno lidí – i ta rodina uprchlíků a služebnictvo... Nehybnost těch lidí mě vyděsila, vanula od nich neschopnost... ta, která se tak často projevovala u Fryderyka... Poodstoupili od ní a ponechali ji jejímu umírání. Už jen asistovali. Její profil trčel nehybně jako skalní útes. Poblíž stál Václav, Fryderyk, Hypolit... Bude dlouho umírat? Na zemi stálo umyvadlo s vatou a krví. Ale Améliino tělo nebylo jediné, jež leželo v tom pokoji – tamhle na zemi v koutě leželo ještě jiné... a já nevěděl, co je to, kde se to tu vzalo, nemohl jsem rozoznat, kdo to tam leží, a současně jsem měl nejasný dojem, že je tady něco erotického... že se sem připletlo něco erotického... Karel? Kde je Karel? Stál tam jako všichni ostatní a opíral se rukou o židli. Heňa klečela s rukama na pohovce. Všichni byli obráceni k Amélii, a to do té míry, že jsem tamto nadpočetné a nečekané tělo nemohl blíže rekonoskovat. Nikdo se ani nepohnul. Ale dívali se na ni napjatě a v jejich tvářích bylo možno číst otázku, jak umře – neboť bylo nutno od ní čekat smrt důstojnější, než byla ta obvyklá, očekával to od ní její syn i Hypolit i Heňa, ba dokonce i Fryderyk, který z ní nespouštěl pohled. Bylo to paradoxní, protože žádali čin od ženy, která se už nemohla pohnout, která ztuhla v nemohoucnosti, a přece byla jediná, kdo zde byl povolán jehnat. Věděla to. Hypolitova žena na jednou vyběhla ven a vrátila se s krucifixem, a to bylo něco jako výzva k akci na adresu umírající. Nám spadl ze srdce kámen očekávání – teď už nám bylo jasné, že to hned začne. Paní Marie se s křížem v ruce postavila k pohovce.

Pak došlo navzdory subtilnosti k čemusi skandálnímu... Umírající se dotkla očima kříže jen letmo a pak odvrátila pohled stranou, k Fryderykovi, a spojila se s ním pohledem – bylo to neuvěřitelné, nikoho by v ži-

votě nenapadlo, že by bylo možno takhle opomenout kříž, který se v rukou paní Marie stal zbytečný - a právě toto opomenutí dalo Améliinu pohledu upřenému na Fryderyka takovou váhu. Nespouštěla z něho oči. Nešťastný Fryderyk, přistižený zmírajícím, a tudíž nebezpečným pohledem, strnul a celý bledý se skoro postavil do pozoru. Dívali se na sebe. Paní Marie pořád ještě držela kříž, ale minuty míjely a kříž zůstával nevyužit - ten smutný, nezaměstnaný krucifix. Že by se byl pro tu svěťici v hodině umírání stal Fryderyk důležitější než Kristus? Byla tedy do něj opravdu zamilovaná? To nebyla láska, tady šlo o něco ještě soukromějšího, ta žena v něm viděla soudce - nemohla se smířit s tím, že umře, aniž ho přesvědčí o své pravdě, aniž mu dokáže, že je stejně „extrémní“ jako on, stejně fundamentální, zásadní, neměně důležitá. Tolik jí záleželo na jeho názoru. Avšak to, že se o uznání a potvrzení své existence neobrátila na Krista, nýbrž na něho, na smrtelníka, ač obdařeného nevšedním vědomím, u ní bylo překvapivým kacířstvím, zřeknutím se absolutna ve prospěch života, vyznáním, že nikoli Bůh, ale člověk má být soudcem člověka. V tu chvíli mi to možná nebylo tak jasné, ale zamrazilo mě v zádech, když se oči spojila s lidskou bytostí, zatímco Bůh v Mariiných rukou zůstal prostě nepovšimnut.

Její umírání, které vlastně vůbec nepostupovalo kupředu, se stávalo napjatější a napjatější působením našeho soustředění a očekávání - to my jsme je nabíjeli naším napětím. Znal jsem Fryderyka dost dobře, abych se obával, že když má před sebou lidskou smrt, ten tak zvláštní jev, nevydrží to a dopustí se něčeho nevhodného... Ale Fryderyk stál jako v pozoru, jako v kostele, a to jediné, co se mu dalo vytknout, bylo, že chvílemi jeho pohled bezděčně uhýbal od Amélie a putoval do

zadní části pokoje, kde leželo to druhé tělo, pro mě záhadné, ostatně z mého místa jsem na ně dost dobře neviděl. Ale Fryderykovi stále častější oční úhyby zpusobily, že jsem se nakonec rozhodl podívat na to tělo blíž... a vykročil jsem do toho kouta. Jaké bylo mé zděšení či překvapení, když jsem spatřil (chlapce), jehož štíhlost byla opakováním štíhlosti (Karlovy), ležel tu a byl živý, a co více, byl zosobněným zlatovláska s obrovskými hnědými očima a jeho tmavá pokožka a štíhlá postava tonuly ve změti rukou a bosých nohou divoce propletených na podlaze!

Divoký, dravý blondýnek, bosý, ze vsi, ale oplývající krásnými vnadami - pyšný špinavý bužek, který tu ležel na podlaze tak trpce svůdný. To tělo? To tělo? Co znamenalo to tělo tady? Proč tu ležel? Ano... byla to reminiscence Karla, jenže o několik oktáv níž... a nadjednou vzrostlo mládí v pokoji nejen kvantitativně (něco jiného jsou dva, a něco jiného tři), ale změnilo se v celé své kvalitě, bylo teď divočejší a podřadnější. A okamžitě, jako ozvěnou, ožilo Karlovo tělo s několika násobnou silou, a Heňa, ač zbožně klečela, se celou svou bělostí zřítila do sféry hříšného a tajemného dorozumívání těch dvou. Améliino umírání bylo poskvřněno, stalo se tak nějak podezřelé. Co ji pojilo s tím mladým vesnickým hezounkem, proč se ten (chlapec) připletl do její blízkosti v hodině její smrti? Pochopil jsem, že se ta smrt koná za dvojnásobných okolností, daleko dvojnásobnějších, než se mohlo zdát...

Fryderyk, který z roztržitosti strčil ruku do kapsy, ji hned zase vytáhl a spustil ruce podél boků.

Václav klečel.

Paní Marie neúnavně držela kříž, protože nemohla dělat nic jiného - odložit stranou ho nemohla.

Améliin prst sebou cukl, vztyčil se a začal kývat... kýval a kýval... na Fryderyka, který k ní přistupoval po-

malu a opatrně. Kývala ještě na jeho hlavu, dokud se k ní nesklonil, a pak nečekaně hlasitě řekla:

„Neodcházejte, prosím. Uvidíte. Chci, abyste viděl. Všechno. Do konce.“

Fryderyk se uklonil a ustoupil.

Teprve pak se zahleděla na kříž a asi se modlila, soudě po záchvěvech, které se tu a tam objevily na jejích rtech – a nakonec bylo všechno tak, jak má být, kříž, její modlitba, naše soustředění – a trvalo to nesmírně dlouho, plynutí času bylo jedinou mírou horlivosti té nekonečné modlitby nemohoucí se odtrhnout od kříže. A to nehybné, už skoro mrtvé, a přece vibrující soustředění narůstalo s časem a posvěcovalo ji. Zatímco Václav, Hypolit se ženou, Heňa a služebnictvo ji vyprovázeli na kolenu. Fryderyk také poklekl. Ale marně. Neboť navzdory všemu, ač byla tak hluboce vnořena do kříže, uchovalo si sílu její přání, aby všechno viděl. Proč to chtěla? Aby ho posledním předsmrtným úsilím navrátila na víru? Aby mu ukázala, jak se umírá po katolicku? Ať chtěla cokoli, byl zde poslední instancí Fryderyk, ne Kristus, a pokud se modlila ke Kristu, bylo to pro Fryderyka, a nebylo nic platné, že padl na kolena, to on, ne Kristus, se stával nejvyšším soudcem a Bohem, neboť to umírání se konalo pro něho. Jak trapná situace! Vůbec mě neudivilo, že schovával tvář do dlaní. A to tím spíše, že minuty mýjely a my jsme věděli, že z ní každou minutu uniká život – jenže ona prodlužovala modlitbu právě proto, aby se napjala jako struna, do krajnosti. A zase se objevil její prst a začal kývat, tentokrát na syna. Václav k ní přistoupil, objímaje paži Heňu. Prst zamířil přímo na ně a ona chvatně řekla:

„Přísahaňte, hned teď... Lásku a věrnost. Rychle.“

Sklonili hlavy k jejím rukám, Heňa se rozplakala. Ale to už se její prst zase vztyčil a kýval, tentokrát tím

směrem, kde byl kout a v koutě ležel on... Všichni se rozhýbali. Zvedli ho – a já viděl, že je zraněn, tuším že do stehna – zanesli ho k ní. Pohnula rty a já doufal, že se nakonec dozvím, proč je tady s ní, ten (mladý) a také zakrvácený, co je to vlastně mezi nimi... Ale najednou se zajikla, pak ještě jednou – a zbělela. Paní Marie pozvedla kříž. Paní Amélie upřela oči na Fryderyka a umřela.

Drahá číst

Fryderyk vstal k pokleku a postavil se doprostřed pokoje: „Vzdejte jí čest!“ zvolal. „Vzdejte jí hold!“ Vyndal z vázy růže a hodil je před pohovku, načež napřáhl ruku k Václavovi. „Byla to duše hodná andělských kúrů! A nám nezbyvá než sklonit hlavu.“ Ta slova by zněla teatrálně z úst každého z nás, o gestech ani nemluvě, jenže on nás jimi vladařsky probodl jako král, jemuž je patos dovolen – král, který stanoví jinou přirozenost, vyšší než průměrnou. Král-vládece a mistr ceremoniář! Václav, stržen suverénností toho patosu, vstal z pokleku a vřele mu stiskl ruku. Zdálo se, že Fryderykova intervence směřuje k vymazání všech těch podivných nemístností, jež zastínily Améliin skon, k tomu, aby mu byl navrácen patřičný lesk. Udělal pár kroků vlevo, potom vpravo – chvíli se takhle zmítal mezi námi – a pak přistoupil k ležícímu (chlapci). „Na kolena!“ přikázal. „Na kolena!“ Ten rozkaz byl na jedné straně přirozeným prodloužením předchozího rozkazu, ale na druhé straně byl nevhodný, protože byl adresován raněnému, který se nemohl pohnout. Trapnost vzrostla, když se Václav, Hypolit a Karel, zterorizováni jeho autoritou, vrhli, aby (chlapce) zformovali do žádané pozice. Ano, to už bylo přehnané! Jakmile ho Karlovy ruce uchopily pod pažemi, Fryderyk sklapl, ztlchl a zhasl.

Byl jsem omráčený a vyčerpaný... tolik dojmů... ale už jsem ho přece znal... a věděl jsem, že se zase pustí do nějaké hry s námi a se sebou... V napětí vytvořeném mrtvolou se vyvíjela nějaká jeho akce směřující k cíli, jenž tkvěl v jeho představivosti. To všechno bylo záměrné, ač záměr nebyl možná jasný ani jemu, asi by bylo na místě říci, že jemu byl znám pouze vstup do záměru – ale divil bych se, kdyby mu šlo o hold složený Amélii,

ne, tady šlo o to uvést mezi nás toho ležícího v celém jeho drastickém a kompromitujícím smyslu, šlo o to ho „vydobýt“, zvýraznit a „spojit“ s Heňou a Karlem. Ale jaký mezi nimi mohl vzniknout svazek? Ten zlatovlasý divoch se hodil k našemu páru už proto, že mu bylo také šestnáct, ale kromě toho jsem žádnou jejich souvislost neviděl a myslím, že ji neviděl ani Fryderyk – ale jednal naslepo, říde se tímtož co já, nezřetelným pocitem, že on, ten ležící, je posluje, demonizuje... A proto Fryderykrazil ležícímu cestu k nim.

Až teprve následujícího dne (který byl naplněn přípravami na pohřeb) jsem se dověděl něco podrobnějšího o průběhu nešťastné události – jež byla na nejvyšší míru zamotaná, podivná, nepřírozená. Rekonstrukce těch faktů nebyla snadná, bylo v ní mnoho zoufalých mezer – a to tím spíše, že jediní svědci, právě ten Jožka, Jožka Skuziak, a stará služka Valérie, tápali v chaosu svých zmatených a neinteligentních slov. Vše nasvědčovalo tomu, že když paní Amélie vyšla z pokoje, uslyšela hluk na schodech vedoucích do kuchyně a narazila na Jožku, který vklouzl do domu, aby něco ukradl. Když uslyšel její kroky, vrhl se k nejbližším dveřím a skočil do pokojíku tvrdě spící služky Valérie. Ta škrtna zápalku. Další průběh událostí je znám především z jejího blábolu:

„Škrtna sem sirku a viděla, že tam někdo stojí, tak strašně sem strnula, že jsem se nemohla ani pohnout, a sirka mi hořela v prstech, mám celej prst popálenej. A milospani stála proti němu ve dveřích a taky se nehejbala. Sirka mi zhasla. Nebylo nic vidět, voko bylo zacloněný, ležím, kookám, nic nevidím, je tma, dyby aspoň podlaha vrzla, ale nic, nic, jako by tam ani nebyli, ležím a už se poroučím Pánubohu, a nic, ticho, tak kookám na podlahu, protože tam žhnul zbytek tý sirky, ale už nic nevosvětloval, dohořel a nic, dyby byl někdo

z nich aspoň vydejchnul, ale nic. A najednou... (její výřečnost se zastavila, jako by byla narazila na příčně položené klády)... najednou... zašoupala milospani nohama, vona šla na něj...! Vypadalo to, že se mu hodila pod nohy... Voba upadli... Nevim, co se dělo, chraň pámbů, dyby byl někdo z nich aspoň zasakroval, ale nic, nic, jen se tak přetahovali na podlaze, chtěla sem jít na pomoc, ale depak, bylo mi nanic, a najednou slyším, jak nůž zajíždí do masa, a eště jednu, zase slyším nůž do masa, a potom voba utekli dveřma a to je všechno. Já vcmdlela, dočista vcmdlela.“

„To není možné!“ komentoval prudce její vyprávění Václav. „Takhle se to stát nemohlo! Nevěřím, že by matka... že by se takhle zachovala! Ta hloupá baba něco pomotala... To už radši poslouchám kdákání slepice!“ vykřikl. „Kdákání slepice!“

Přejížděl si rukou po čele.

Ale Skuziakova výpověď souhlasila s tím, co říkala Valérie. Paní Amélie k němu skočila první a porazila ho, protože se mu vrhla pod nohy. S nožem. A ukazoval nejen pořežaný bok a stehno, ale i zřetelné stopy po kousancích na rukou a krku. „Kousala mě,“ říkal. „Nůž jsem jí vytrh z ruky, jenže vona se na něj napíchla, tak jsem uskočil a utek, ale šafář po mně střílel. Noha mě přestala nýst, tak jsem si sed a voni mě chytli.“

No, tomu, že se Amélie „napíchla“ na nůž, nikdo nevěřil. „Taková proľhanost!“ říkal Fryderyk. „A pokud jde o ty kousance, můj Bože, v zápase o život, v křečovitém zmáhání s ozbrojeným banditou (to on měl přece nůž, ne ona)... no, nervy... Není divu. Byl to instinkt, víte, pud sebezáchovy.“ Tohleto říkal. Nicméně to všechno bylo velice podivné... a pohoršující... paní Amélie kousající se s... A pokud jde o nůž, nebyla věc jasná, protože se ukázalo, že nůž patřil Valerce, byl to dlouhý

a ostrý kuchyňský nůž, kterého používala ke krájení chleba. Ten nůž ležel na nočním stolku – právě tam, kde stála Amélie. Z čehož by plynulo, že nůž potmě nahmatala a vrhla se s ním na...

Améliin vrah byl bosý, měl snědá chodidla a leskly se na něm dvě poněkud vulgární barvy – zlaté kučery mu padaly přes černé oči, v nichž tkvěla ponurost jako v lesních kalužích. Tyto barvy vynikaly vedle nádherného, čistého lesku zubů, jejichž bělost připomínala... koho připomínala?

Co se tedy stalo? Jak to tedy bylo? Z toho všeho by plynulo, že když se paní Amélie ocitla ve tmavém pokojíku s tímto (chlapcem), nevydržela sevření napjatého očekávání a... a... nahmatala nůž. A vstoupila do ní divokost. Vrhla se a chtěla zabít, a když oba upadli, kousala jako šílená. Ona? Ta svatá žena? V jejím věku? Ta vzorná žena se svými morálními zásadami? Nebyla to spíše fantazie zrozená v zabedených hlavách kuchařky a čeledína, divoká zvěst daná jejich úrovní, stvořená přejinačením toho, co se odehrávalo potmě a co bylo vlastně nepostižitelné? Tma pokojíku byla zdvojnásobena temnotou jejich představivosti – a Václav, obklíčený těmito temnotami, jež mu podržely nohy, nevěděl, co si počít, a to mu zabíjelo matku víc než ten nůž, otravovalo mu ji to jedem a znetvořovalo – nevěděl, jak ji pro sebe zachránit z té zuřivosti, vepsané do šestnáctiletého těla jejími zuby a nožem, kterým ho bodala. Taková smrt mu rvala na kusy její život. Fryderyk se ho snažil povzbuzovat, jak jen mohl.

„Nemůžete věřit jejich svědectví,“ říkal. „Především nic neviděli, protože bylo tma. Za druhé, není to přece vaší matce ani trochu podobné, vůbec se to k ní nehodí – a my můžeme říci jen jedno, zato s absolutní jistotou, že tak, jak říkají oni, to proběhnout nemohlo, muselo se to odehrát nějak jinak v té tmě, jim stejně nedostup-

né jako nám... to je jisté, o tom nemůže být pochyb... i když samozřejmě bylo-li to potmě, pak...“ („Pak co?“ ptal se Václav, když viděl, že Fryderyk zaváhal.) „No, ta tma, víte... tma je něco... co vyvádí z... Musíme mít na paměti, že člověk žije na světě. Potmě svět mizí. Kolem není nic, člověk je jen sám se sebou. To samozřejmě víte. Jsme přirozeně zvyklí na to, že pokaždé, když zhasneme lampu, nastane tma, a přece to nevylučuje, že nás v určitých případech může tma oslepit skrz naskrz, chápete... jenže paní Amélie by i v takové tmě zůstala paní Amélií, že? Ačkoli v daném případě obsahovala tma cosi...“ („Co?“ zeptal se Václav. „Řekněte to!“) „Ale nic, to je blbost, nesmysl...“ („Co?“) „Ale nic, jen to, že... ten chlapec ze vsi, možná analfabet...“ („A co má být, že analfabet?“) „Nic, nic, já jen chci říct, že v daném případě obsahovala tma mládí... obsahovala boseho chlapce... a mladému je snazší něco takového provést než... chci říct, že kdyby to býval byl někdo vážnější, pak...“ („Co pak?!)“ „Chci říci, že s mladým to jde snáz, ano, snáz... a potmě... potmě je snazší provést něco takového mladému než staršímu a...“

A přestaňte to ze mě páčit!“ zvolal a byl opravdu vyděšený, neboť mu zaperlil pot na čele. „To jsem řekl jen tak... teoreticky... Ale vaše matka... ach ne, to je absurdní, to je nesmysl! Vid', Karle? No že mám pravdu, Karle?“

Proč se obrátil na Karla? Měl-li strach, proč se věšel na Karla? Patřil prostě k lidem, kteří přivolávají neštěstí právě proto, že ho přivolat nechtějí – pouhým přitahujícím strachem, strachem zveličujícím a vytvářejícím. A když už to neštěstí jednou začal přivolávat, nemohl se jím neдрáždít, nerozběšňovat. Jeho vědomí bylo tak trýznivé a nevypočitatelné proto, že on sám je nepociťoval jako světlo, nýbrž jako tmu – bylo pro něj stejně slepým živlem jako instinkt, nedůvěřoval mu, cítil se

jm ovládán, ale nevěděl, kam ho vede. A byl špatným psychologem, protože byl příliš inteligentní a měl příliš velkou představitivost – do jeho rozšířeného vidění člověka se mohlo vejít kdeco – mohl si tedy i paní Amélii představit v každé situaci. Odpoledne Václav odjel, aby „to vyřídil na policii“, to znamená, aby dost mastným úplatkem zmrazil její vyšetřovací úsilí – kdyby se do toho zakously úřady, būhví jak by to skončilo. Pohřeb se konal druhý den ráno, zkrácený a neskrývaně úspěšný. Druhý den jsme vyrazili zpátky do Povorné a s námi Václav, poručiv dům Pánubohu. To mě nepřekvapilo – pochopil jsem, že se teď nechtěl odloučit od Heni. Jako první jel kočár, v němž seděly dámy, Hypolit a Václav, za ním bryčka kočirovaná Karlem a v ní já s Fryderykem a ještě někdo: Jožka.

Vzali jsme ho s sebou, protože jsme nevěděli, co s ním. Pustit ho? Byl to vrah. Václav by ho byl ostatně nepustil za nic, vždyť ta smrt nebyla vyřízená, vždyť se to nedalo nechat jen tak... a hlavně doufal, že z něj vypáčí jinou verzi o smrti paní Amélie, slušnější a ne tak skandální. A tudíž ležel na dně naší bryčky na slámě před prvním sedadlem nezletilý blondatý vrah, a Karel, který kočiroval, ho měl pod nohama – proto seděl naštorc a opíral si nohy o lem přední stěny. Fryderyk a já jsme seděli vzadu. Bryčka hned stoupala vzhůru, hned sjížděla dolů po zvlněném terénu, okolí se otvíralo a zavíralo, koně klusali v horké vůni obilí a v prachu. Fryderyk, který seděl vzadu, je měl před sebou oba dva pohromadě, právě v takové a ne jiné kombinaci, významný vzorec, podivné srovnání... a čím déle jsme mlčky jeli, tím dotěrnější byla konfigurace, kterou jsme tvořili. Karel se choval nesmírně skromně, jeho dezorientované chlapectví se zřejmě ztenčilo pod údery těchto tragických událostí, byl tichý jako myška, upřímný, pokorný... a dokonce si vymyslel černou kra-

vatu. A přece byli oba přímo před Fryderykem a přede mnou, půl metru od nás, na předním sedadle bryčky. Jeli jsme. Koně klusali. Fryderyk se nemohl dívat jinam než na ně – co na nich viděl? Ty dva podobné tvary byly vlastně tvarem jedním, tolik je pojila bratrská pospolnost jejich věku. Ale Karel se tyčil nad ležícím s opatřeními a bičem s obutými nohama a vysoko ohrnutými nohavicemi – a nebyla mezi nimi žádná sympatie ani porozumění. Spíše vyrocený vztah jednoho chlapce k druhému, nevrlá a dokonce nepřátelská brutalita, kterou k sobě chovali – tam kdesi mezi sebou. A bylo vidět, že Karel patří k nám, k Fryderykovi a mně, že je s námi, lidmi ze své třídy, proti tomu kumpánovi ze vsi, kterého hlídá. Ale měli jsme je před sebou, a to mnoho hodin písčité cesty (která se občas rozšiřovala v silnici, ale zanedlouho se zas vryla do vápencových skal), byli oba dva před námi, a to nějak působilo, něco to vytvářelo, nějak je to definovalo... A tam dál se na kopci objevil kočár, ve kterém jela ona, nevěsta. Kočár se objevoval a zas mizel, ale nedovoľoval na sebe zapomenout, leckdy mizel na delší dobu, ale pak se opět vynořil – a kosočtverce polí a pruhy luk, navlečené na naší jízdu, se navíjely a odvíjely – a v té geometrii utopené v perspektivách, geometrii nudné, klusající a povolné visel Fryderykův obličej, který tkvěl těsně vedle mého. Nač myslel? Nač myslel? Jeli jsme za kočárem, doháněli jsme kočár. Karel, maje pod nohama toho druhého s černými očima, chrpového a zlatistého, bosého a nemytého, jako by podléhal chemické reakci, spěchal sice za kočárem jako hvězda za hvězdou, jenže s kamarádem – a po kamarádsku – dole s ním spjatý, skoro jako pouty, a svým chlapcem byl s tím druhým chlapcem spojen do té míry, že kdyby byli spolu začali jíst višně nebo jablka, vůbec by mě to bylo nepřekvapilo. Jeli jsme. Koně klusali. Ano, Fryderyk si jistě představoval tohle-

to – anebo si možná představoval, že si to představuji já – jeho profil tkvěl těsně vedle mého a já nevěděl, ve kterém z nás to vlastně začalo. Když jsme však po dlouhých hodinách přesouvání po krajině dojeli do Povorné, ti dva kamarádi byli už „spolu pro Heňu“, spojení ve vztahu k ní, utvrzení v tom několikahodinovou jízdou za ní a před námi.

Strčili jsme vězně do prázdné spížirny se zamřížovaným oknem. Mohl utéct, měl jen povrchní rány. Příšerně unaveni jsme padli do postelí, noc a ráno jsem prospal tvrdým spánkem, a nazítří se na mě vrhly nepostizitelné dojmy, dotěrné jako moucha poletující kolem nosu. Nemohl jsem chytit pobzukující mouchu, vždycky mi ulítla – hrozná moucha! Napadlo mě to už před obědem, když jsem se Hypolita ptal na nějakou podrobnost související s dosud čerstvými zážitky, a v jeho odpovědi bylo slyšet téměř nepostizitelnou změnu tónu – ne že by ke mně byl nepřívětivý, ale byl tak nějak přezíravý nebo namyšlený, jako by toho už měl plné zuby nebo jako by měl důležitější starosti. Důležitější starosti než tu vraždu? A potom jsem i z Václava hlasu vylovil něco... něco strohého a také namyšleného. Byli namyšlení? Proč by měli být namyšlení? Byla to změna tónu sice subtilní, ale nápadná, proč by měl Václav ohrnovat nos dva dny po té smrti? – a mé citlivé nervy mi hned diktovaly podezření, že kdesi na našem nebi vznikl nový tlakový střed a že zavanul jiný vítr – ale jaký? Něco se měnilo. Něco jako by změnilo směr. Až teprve kvečeru tyto obavy zvýrazněly, a to ve chvíli, kdy jsem spatřil Hypolita procházet jídelnou a říkat, vlastně šeptat: „To je škandál, to je škandál!“ A najednou se zamračené posadil na židli... ale hned vstal, dal zapráhnout a odjel. Teď už jsem věděl, že se sem vetřelo cosi nového, ale nechtěl jsem se ptát, jen večer, když jsem viděl Fryderyka s Václavem v hovoru chodit ko-

lem dvora, připojil jsem se k nim v naději, že se třeba dozvím, co se vlastně děje. Ale nedověděl jsem se nic. Zase mluvili o předčвреjší smrti – stejným tónem jako dříve – byl to důvěrný rozhovor tlumeným hlasem. Fryderyk se se skloněnou hlavou a pohledem upřeným na vlastní boty zase hrabal v té vraždě, rozbíral ji, zvažoval, analyzoval, pátral... až se ztrápený Václav začal bránit a prosil, aby ho nechal vydechnout, dokonce mu dal najevo, že není dost ohleduplný. „Cože?“ pravil Fryderyk. „Jak tomu mám rozumět?“ Václav prosil o slitování. Je to ještě příliš čerstvé, on si na to dosud nezvykl, nemůže to pochopit, ví, jak by mohl nevědět, je to příliš náhlé, hrozné! A v tu chvíli se Fryderyk vrhl na jeho duši jako orel.

Možná že je to příliš vzletné srovnání. Ale bylo zřetelně vidět, jak se na něj vrhá – a že se vrhá zvsoka. V tom, co říkal, nebyla žádná útěcha ani soucit, právě naopak, obsahovalo to požadavek, aby syn vypil kalich matčiny smrti až do dna. Právě tak, jako katolíci prožívají minutu za minutou Kristovu Golgotu. Ohradil se, že není katolík. Že dokonce nemá takzvané morální zásady. Že není ctnostný. Tak proč, zeptáte se (říkal), ve jménu čeho od vás žádám, abyste to vyčerpal do dna? Odpovím vám, že pouze a jedině ve jménu vývoje. Co je člověk? Kdo to může vědět. Člověk je záhada (ta banalita se mu objevila na ústech jako cosi stydlivého a sarkastického, jako bolest – andělská a dábelská propast, propastnější než zrcadlo). Ale musíme (toto „musíme“ znělo důvěrně a dramaticky), musíme věci prožívat stále intenzivněji. Víte, je to nevyhnutelné. Je to nezbytnost našeho vývoje. Jsme odsouzeni k tomu, abychom se vyvíjeli. Tato zákonitost se naplňuje jak v dějinách lidstva, tak v příběhu jedince. Jen se podívejte na dítě. Dítě teprve začíná, dítě není, dítě je teprve dítětem čili úvodem, zasvěcením... Kdežto mladík (to

slovo téměř vyplivl)... co ten ví? Co může cítit... ten... to embryo? Ale my?

„My?“ zvolal. „My?!“

A bokem poznamenal:

„Já s matkou jsme vám okamžitě hluboce porozuměli. Ne proto, že byla katolička. Proto, že vždy poslouchala vnitřní příkaz serióznosti... nebyla ani trochu lehkomyšlná...“

Podíval se mu do očí – což se mu dosud nikdy nepříhodilo a což Václava úplně vyvedlo z míry, ale přesto se neodvážil odvrátit pohled.

„Pronikala... až k jádru věci.“

„Co mám dělat?“ vykřikl Václav a zvedl ruce. „Co já mám dělat?!“

Kdyby byl hovořil s někým jiným, nebyl by si dovolil ani ten výkřik, ani to zvednutí rukou. Fryderyk ho uchoopil za loket a vykročil vpřed, prstem druhé ruky ukazoval před sebe. „Dostát svému úkolu!“ řekl. „Dělejte si, co chcete. Ale ať je to neméně svědomité... ve své serióznosti.“

Serióznost jakožto nejvyšší a nejneúprosnější postulat dospělosti – žádné ulevjání – nic, co by mohlo na chvíli oslabit napětí pohledu tvrději hledajícího jádra věci... Václav se neuměl bránit před tou přísností – byla to totiž přísnost. Nebýt jí, mohl by zapochybovat o serióznosti tohoto chování, o upřímnosti této gestikulace, jež vypadala jako zmitání... jenže to divadlo se hrálo ve jménu přísné výzvy k splnění nejvyšší povinnosti plného vědomí – a to ho ve Václavových očích dělalo neodolatelným. Jeho katolicismus se nemohl smířit s divokostí ateismu – věřícímu připadá ateismus divoký – a Fryderykův svět byl pro něj chaosem bez vlády, a tedy i bez zákona, zalidněným jedině bezmeznou člověčí zlovůlí... a přece nemohl katolík nectít mravní příkaz, i když se objevoval na tak divokých ústech. Při-

tom se Václav chvěl, aby ta matčina smrt neutichla – bál se, že nedostojí svému dramatu a také své lásce a cti – a ještě více než Fryderykovo bezbožnosti se bál své vlastní průměrnosti, toho, co ho dělalo slušným advokátem „s kartáčkem na zuby“. Přitahovala ho Fryderykova nepopíratelná nadřazenost a hledal v ní oporu, ach, je jedno jak, je jedno s kým, ale procítit tu smrt! Prožít ji! Dostat z ní všechno! K tomu potřeboval divoký pohled upřený na jádro věci a tu zvláštní, tu strašlivou zvrzlost prožitku.

„Ale co si mám počít s tím Skuziakem?“ vykřikl. „Ptám se, kdo ho má soudit? Kdo ho má odsoudit? Máme právo ho věznit? Dobře, policii jsme ho nedali, to není možné, ale nemůžeme ho přece v té spížirně držet věčně!“

Mluvil o tom druhý den s Hypolitem, ale dostal z něj jen mávnutí ruky:

„Že si z toho něco děláte! Tím si přece nebudeme lámat hlavu! Držet ho ve spížirně, předat policii, anebo mu napráskat a pustit ho, ať si běží! To je jedno!“

Ale když se mu Václav pokoušel vysvětlit, že je to přece jen vrah jeho matky, rozčílil se.

„Jakýpak vrah! Usmrkanec, a ne vrah! Dělejte si, co chcete, ale dejte mi s tím pokoj, mám docela jiné starosti.“

Prostě to nechtěl poslouchat a člověk měl dojem, že celá ta vražda je pro něj důležitá jen z jednoho konce – a tím byla Améliina mrtvola – kdežto nedůležitá je od toho druhého konce, jímž byl vrah. Ostatně bylo na něm patrné, že ho sužuje nějaká starost. Fryderykovi, který stál u kamen, se najednou něco přihodilo, pohnul sebou, jako by chtěl začít mluvit, ale jen zašeptal: „Ohó!“ Neřekl to nahlas. Zašeptal to. A protože jsme nebyli na šepot připraveni, zazněl silněji, než kdyby byl Fryderyk promluvil nahlas – a šeptající tam stál s tím

svým šepotem, zatímco my jsme čekali, jestli řekne něco víc. Neřekl nic. Václav, který už se naučil u Fryderyka sledovat sebedrobnější změny, se zeptal:

„Co je, oč vám jde?“

Fryderyk se rozhlédl po pokoji:

„No ano, s někým *takovým* je vlastně všechno jedno... dá se s ním dělat cokoli... co kdo chce...“

„S kým?“ vykřikl Hypolit s nepochopitelnou zlostí.
„S kým takovým?“

Fryderyk začal kotat, trochu vyveden z míry:

„S takovým, no každý přece ví s kým! S ním – je všechno jedno. Co kdo chce. Co se komu zachce.“

„Moment, moment. Totéž jste říkal o mé matce,“ vmísil se do toho najednou Václav. „Že moje matka ho mohla... seknout nožem... protože...“ Zajkl se.

Fryderyk na to odpověděl již očividně zahanbeně:

„To nic, to nic, já jen tak... Nemluvmě o tom.“

Takový komediant! Švy jeho hry byly zřetelně viditelné, neskrýval je. Ale také bylo vidět, čím za to platí, jak *doopravdy* bledne a chvěje se v této pasti. Mně bylo aspoň jasné, že se snaží vtisknout té vraždě a tomu vrahovi co nejdrastičtější ráz – ale možná že se ani nesnažil, nýbrž že to byla nutnost silnější než on, a tedy jí podléhal, bledý a ustrašený. Samozřejmě že to byla hra – ale ta hra ho utvářela, a utvářela i situaci. Výsledkem bylo, že všichni zakoušeli podivný pocit. Hypolit se otočil a odešel, Václav se odmlčel. Ale rány, jež hráč zasazoval, na ně přece jen dopadaly a Jožka ve spížírně se stával čím dál tím obtížnější, vůbec bylo celé to ovzduší jakoby otráveno podivnou a nesrozumitelnou intencí (věděl jsem, koho se týká, kdo je jejím cílem...). Každý večer bylo nutno Jožkovi vymývat rány, dělal to Fryderyk, který trochu rozuměl léčení – s pomocí Karlovou. A Henička držela lampu. Opět to byla operace jak významná, tak kompromitující, protože se nad ním

skláněli oni tři, při čemž každý z nich měl v ruce něco, co zdůvodňovalo toto sklonění, Fryderyk vatu, Karla umyvadlo a láhev s lihem a Heňa lampu. Jenže to sklánění těch tří k jeho poraněnému stehnu se jaksi vymykalo předmětům, jež drželi, a stalo se pouhým skláněním se nad ním. A lampa svítila. Potom se s ním Václav zavřel a vyptával se ho – mírně nebo s výhrůzkami – jenže podradnost toho chlapce, jeho hloupost a jeho vesnickost byly jako automat, takže opakoval pořád totéž, že se na něj vrhla, že ho kousala, co měl tedy dělat? Na otázky si zvykl a ve svých odpovědích zdomácněl.

„Milospání mě kousala. Dyť je to vidět.“

Když se Václav z tohoto vyšetřování vracel, vyčerpáný jako po nemoci, Heňa si k němu přisedla a seděla u něho tiše a věrně... jako družka... Karel prostrál nebo si prohlížel staré ilustrace... a když jsem se na ni díval ve snaze vidět ji „s Karlem“, protíral jsem si oči, neboť jsem už neviděl nikde nic vzrušujícího – a zapíral jsem vlastní vzrušení. Nic mezi nimi nebylo, nic, nic! Byla jen s Václavem! Zato jak lačně! Jakou měla chuť! Jakou strašnou žádost! Jak chtěví si s ním začínala – jako muž s pannou! Pardon, nemám na mysli nic špatného, chci jen říct, že mu s nezkcrocenou vilností prolézala do duše – že požádala jeho svědomí a že jeho čest, odpovědnost, důstojnost a všechna s tím spojená utrpení byla předmětem její žádosti, že se třásla na všechno, co v něm bylo staré, až se zdálo, že ji jeho pleš vábí víc než třeba jeho knírek! Ale to všechno přirozeně zůstávalo uzavřeno v pasivitě, která jí byla vlastní – tulila se k němu, družila, a přitom hltila jeho dospělost. A poddávala se laskání mužské ruky, ruky nervózní a jemné, již dospělé, ona – která také hledala serióznost tváří v tvář tragice smrti, jež přerůstala její časnou tělesnou neobratnost chytající se cizí dospělosti. Prokleté děvče! Místo aby byla skvělá s Karlem (což

by dokázala), radši se tahala a fušovala to s advokátem a tiskla se k jeho vypěstovaným šerednostem! Advokát jí však za to byl vděčný a tiše ji hladil. A lampa svítila. Tak uplynulo několik dnů. Jednou odpoledne nám Hypolit řekl, že je očekávána nová návštěva, pan Siemian... A zašeptal, prohlížeje si svůj nehet:

„Přijede na návštěvu...“

A zavřel oči.

Vzali jsme to na vědomí a na nic jsme se zbytečně neptali. Skleslá rezignace v jeho hlase se nenamáhala skrývat, že kromě „návštěvy“ tu číhá síť, do které jsme byli všichni chyceni, která nás všechny pojila, ale současně nás činí navzájem cizími – konspirace. Každý mohl říci jen tolik, kolik směl – vše ostatní bylo nepřijemné, tíživé mlčení a dohady. Ale rozhodně tu bylo hmatatelné ohrožení, které už několik dnů na dálku narušovalo jednotnost našich pocitů po tragických událostech v Rudě, a brímě, to brímě, které nás tížilo, se přemísťovalo z blízké minulosti do bezprostřední budoucnosti – nebezpečně budoucnosti. Večer v droboučkém sekajícím dešti, jež se často mění v celonoční liják, přijelo auto a v náhodně pootevřených dveřích předšně jsem spatřil vysokého pána v plášti a s kloboukem v ruce, jak za Hypolitem, nesoucím lampu, kráčí ke schodům nahoru, kde mu byl připraven pokoj. Vznikl průvan a div že Hypolitovi nevyrazil lampu z ruky, dveře se zabouchly. Poznal jsem ho. Ano, toho člověka jsem znal od vidění, přestože on neznal mne – a najednou jsem se v tom domě začal cítit jako v pasti. Náhodou jsem věděl, že ten pán je teď papalášem v podzemním hnutí, že je to vůdce, který měl za sebou nejednu krkolomnou opovázlivost, Němci ho hledali... ano, byl to on, a když to byl on, byl jeho příchod do domu příchodem nevypočitatelnosti, byli jsme mu teď vydáni na milost a nemilost, odvaha nebyla jen jeho soukromou

záležitostí, tím, že přiváděl do nebezpečí sebe, přiváděl do něj i nás, mohl nás do něj zatahnout, zaplést – a současně kdyby byl požádal o cokoli, nemohli jsme mu odmítnout. Zavazovala nás příslušnost k jednomu národu, byli jsme jeho druhy a bratry – až na to, že to bratrství bylo studené jako psí čumák, tady byl každý nástrojem každého, a každého bylo možno využít zcela bezohledně pro společný cíl.

Ten člověk, tak blízký a současně tak nebezpečně cizí, prošel přede mnou jako příznak nebezpečí, a od té chvíle se všechno naježilo a utajilo. Znal jsem riziko, jež s sebou přinášel, a přece jsem se nemohl zbavit pocitu nechuti, který vyvolala celá ta scenerie – akce, podzemí, vůdce, konspirace – jako ze špatného románu, jako pozdní ztělesnění nesmyslných snů mládí – a bylo by mi opravdu milejší, kdyby nám nebylo vlezlo do zelí zrovna tohleto, v tuto chvíli byl pro mě národ a všechny romantismy, jež s ním souvisely, nesnesitelnou směsicí, vymyšlenou jakoby naschvál, na zlost! Ale nemohl jsem ohrnovat nos a odmítat něco, čím nás osud obdařil. Poznal jsem „vůdce“, když sešel dolů na večeri. Vypadal jako důstojník a také jím byl – důstojník kavalerie, původem z východu, tuším že z Ukrajiny, bylo mu něco přes čtyřicet, obličej měl suchý a pročernalý od ohlených vousů, byl elegantní a dokonce šarmantní. Se všemi se přivítal – bylo vidět, že tu není poprvé – dámám políbil ruku.

„Ano, už to vím, takové neštěstí! Vy jste z Varšavy, panové?“

Každou chvíli přivíral oči a vypadal jako někdo, kdo už dlouho jede vlakem... Posadili ho na jedno z nejvzdálenějších míst, zřejmě sem jezdil jakožto technik nebo úředník, který má na starosti kontrolu krav nebo plánování osevu – byla to opatrnost nezbytná kvůli služebnictvu. Pokud jde o nás, kteří jsme seděli u stolu,

bylo hned vidět, že všichni jsou více či méně informováni – přestože se rozhovor vlekl ospale a bleďě. Avšak na konci stolu se děly divné věci, totiž s Karlem, ano, s naším (mladým) Karlem, kterého návštěvníkova přítomnost uvrhla do napjaté, ochotné poslušnosti a kvapné horlivosti – a věrný a pozorný Karel se najednou ocitl v blízkosti smrti, ten partyzán, voják, spiklencek, jemuž po ruku a ramenou bloudila vražedná, avšak tichá síla a jenž byl jako pes připraven na zavolání, poslušně obratný, technicky šikovný. Nebyl ostatně sám. A nevím, zda se to stalo kvůli němu, ale celá ta ještě před chvílí tak iritující romantická nemohoucnost se najednou uzdravila a my všichni jsme dosáhli pravdy a síly v pospolitosti a byli jsme u toho stolu jako oddíl čekající na rozkaz, již připraveni na eventualitu činu a boje. Konspirace, akce, nepřítel... to teď bylo silnější pravdou než každodenní život a vtrhlo to mezi nás jako osvěžující vítr. Bolestná odlišnost Heni a Karla byla ta tam a všichni jsme se cítili bratry. A přece to nebylo čisté sbratření! Ne... i tohle bylo trýznivé, ba dokonce ohavné! Po pravdě řečeno, což jsme my starší nebyli už trochu komičtí a poněkud odporní v tom boji – stejně jako tomu bývá s láskou ve starším věku – copak se to k nám hodilo, k Hypové napuchlosti, Fryderykově vyzáblosti, vyčerpanosti pani Marie? Ten oddíl, který jsme představovali, byl oddílem záložníků a naše sjednocení bylo sjednocením v rozkladu. Nad naším sbratřením v boji a nadšením se vznášela melancholie, nechut, odpor a zhnusení. Chvillemi mi připadalo nádherné, že sbratření a nadšení jsou přesto možné. Ale chvillemi jsem měl chuť volat na Karla a Heňu, ach, zůstaňte zvlášť, nezadávejte si s námi, vyhýbejte se naší špíně, naší frašce! Jenže oni (a ona také) se k nám hrnuli – napírali na nás – chtěli být s námi – odevzdávali se nám, byli připraveni plnit naše rozkazy, byli ochotni jít

s námi, za nás, pro nás, jakmile vůdce pokyne! A to trvalo po celou dobu večere. Aspoň jsem to tak cítil. Cítil jsem to já, nebo Fryderyk?

Kdoví, třeba je jedním z nejzáhadnějších tajemství lidstva – a jedním z nejobtížnějších – právě to, jež se týká takového „sjednocování“ věků – způsobu, jímž se mládí náhle stane dostupným pro stáří a *vice versa*. Klíčem k této záhadě byl v daném případě důstojník, který už proto, že byl důstojníkem, byl orientován na vojáka a mladička... a bylo to vidět ještě zřetelněji, když Fryderyk po večeri Siemianovi navrhl, aby se podíval na vraha ve spížiřně. Šli jsme tam – Siemian, Fryderyk, já, Heňa a Karel s lampou. Ležel v zamřížovaném pokojíku na slámě schoulený a spal. Když jsme stanuli nad ním, pohnul se a rukou si ze spaní zakryl oči. Vypadal jako malý kluk. Karel ho lampou osvětloval nikoli jako vraha – spíše tak, jako by ho důstojníkovi ukazoval – nikoli jako mladého vraha, nýbrž jako mladého vojáka – jako by ho ukazoval jako svého kamaráda. A osvětloval ho skoro jako kreruta, jako by šlo o verbování... a Heňa stála těsně vedle něho a dívala se, jak ho osvětluje. Překvapila mě zvláštní věc, věc hodná pozornosti, že voják osvětluje důstojníkovi vojáka – což bylo kamarádkské a bratrské mezi námi vojáky, ale současně to bylo kruté, vydávající na pospas. A ještě významnější mi připadalo, že mladý osvětloval mladého starému – ačkoli mi nebylo zcela jasné, co to má znamenat...

V té spížiřně s jejím zamřížovaným oknem došlo k němě explozi oné trojice kolem lampy a v jejím světle – vybuchli potichu neznámým, diskrétním, kvapným obsahem. Siemian je nenápadně přejel pohledem, byl to jen okamžik, ale ten mi stačil to, abych pochopil, že mu to není tak docela cizí.

Zmínil jsem se již, že čtyři malé ostrůvky, oddělené kanály pokrytými zelenými řasami, byly prodloužením rybníka? Přes kanály vedly lávky. To souostroví rozmáčené stojatými vodami bylo možno po pevnině obejít po pěšině na samém konci zahrady, jež se klikatila v houští ořeší, jasmínu a tují. Když jsem tamtudy šel, zdálo se mi, že jeden ten ostrůvek je jiný než ostatní... proč...? byl to letmý dojem, ale zahrada už byla příliš vtažena do hry, než abych ji mohl opomenout. Ale... nic. Houští tohoto ostrůvku s chocholy stromů - bylo mrtvé. Byl horký podvečer, kanál byl skoro vyschlý, leskly se na něm skořápky bahna se zelenými kalužemi vody - břehy byly porostlé rákosím. Vše nadpřirozené bylo nutno v našich podmínkách ihned podrobit kontrole, a proto jsem došel na druhý břeh. Ostrůvek vydechoval horko, tráva zde rostla hustá a vysoká, prolezlá mravenci, a nahoře byly koruny stromů s vlastní uzavřenou existencí. Prolezl jsem houštím a... Počkat. Počkat! Překvapení!

Byla tam lavička. Na lavičce seděla ona, ale s úžasnýma nohama - protože jednu nohu měla obutou a v punčoše, kdežto druhou obnaženou až nad koleno... Nebylo by to tak neuvěřitelné, kdyby byl on, který ležel před ní v trávě, také neměl jednu nohu obnaženou, s nohavicí vyhrnutou až nad koleno. Opodál ležela jeho bota a v ní ponožka. Ona měla obličej i oči stočené stranou. On se na ní nedíval, hlavu v trávě si objal paží. Ne, ne, to všechno by možná nebylo skandální, kdyby to bylo tolik neodporovalo jejich přirozenému rytmu, kdyby to nebylo strnulé, podivně znehybnělé, jako by to nevycházelo z nich... a ty nohy byly tak nepřirozeně obnažené, jen jedna z každého páru, a svítily svou tělesností v dusném, horkém parnu přerušovaném žabím

šploucháním! On s holou nohou a ona s holou nohou. Možná že se brodili vodou... ne, bylo v tom něco víc, nedalo se to vysvětlit... on s holou nohou a ona s holou nohou. Její noha se lehce pohnula a natáhla. Opřela si své chodilo o jeho. Nic víc.

Díval jsem se. Najednou jsem však pochopil celou svou hloupost. Ach, ach! Jak jen jsem mohl být tak naivní - s Fryderykem - a myslet si, že mezi nimi „nic není“... nechat se svést zdáním! Teď jsem měl před sebou něco, co to vyvracelo jako obušek! Tak oni se scházeli tady na ostrově... Z tohoto místa němě zněl obrovský osvobozující křik - a jejich dotyk trval bez hnutí, bez hlesu, dokonce i bez pohledu (protože se na sebe nedívali). On s holou nohou a ona s holou nohou.

Dobře... Ale... Takhle to být nemohlo! Bylo v tom cosi nepřirozeného, cosi nepochopitelného, cosi perverzního... Kde se brala ta zakletá mrtvost? Ten chlad v jejich rozohnění? Na zlomek vteřiny jsem si pomyslel úplný nesmysl, že to *tak má být, že to právě takhle má mezi nimi probhat*, že je to tak pravdivější, než kdyby... Blbost! A najednou mě napadla druhá myšlenka, totiž ta, že je to vlastně sranda, komedie, že možná nějakým zázrakem zjistili, že tudy půjdu, a předvádějí to nashvál - pro mě. Bylo to přece jako pro mě vymyšlené, přesně na míru mému snění o nich, mé hanbě! Pro mě, pro mě, pro mě! A pod ostruhou této myšlenky - že je to pro mě - jsem se prodral křovím, už na nic nedbaje. Poté se obraz doplnil. Na hromadě jehličí pod borovicí seděl Fryderyk. Tak ono to bylo - pro něj!

Zastavil jsem se... Fryderyk mě spatřil a řekl jim: „Budete to muset zopakovat ještě jednou...“

Ač jsem v tu chvíli ještě nic nechápal, zavanulo to od nich chladem mladé zhýralosti. Byli zkažení. Nehýbali se - jejich mladá svěžest byla příšerně studená.

Fryderyk přistoupil ke mně, byl šarmantní.

„Ach, jak se máte, milý pane Witolde? (To uvítání bylo zbytečné, viděli jsme se naposled před hodinou.) Co říkáte jejich pantomimě? (ukázal obloukovitým pohybem na ně). Hrají pěkně, co? Hahaha! (ten smích byl také zbytečný, zato hlasitý) Kde nejsou ryby, je rybou i rak! Nevím, jestli je vám známa moje slabost pro rezii? I já jsem byl nějakou dobu hercem, nevím, zda je vám tento detail mého životopisu znám?“

Vzal mě pod paži a vedl mě kolem dokola po trávniku, přičemž teatrálně gestikuloval. Tamti dva se na nás divali beze slova.

„Mám určitý nápad... na scénář... filmový scénář... ale některé scény jsou poněkud riskantní, vyžadují spolupracování, je nutno experimentovat s živým materiálem.

Tak pro dnešek dost, můžete se obléknout.“

Neohlížeje se na ně vedl mě přes lávky a hlasitě a živě mi vykládal o všelijakých svých nápadech. Podle jeho názoru je dosavadní metoda psaní divadelních her nebo scénářů „nezávisle na herci“ naprosto zastaralá. Je třeba začít u herců, „sestavovat je“ nejruznějšími způsoby a na těchto sestavách stavět fabuli. Umění by přece „mělo vydobýt jen to, co je již potenciálně obsaženo v hercích jakožto živých lidech, kteří mají svou vlastní škálu možností“. Herec „by neměl zosobňovat představovaného scénického hrdinu a předvádět někoho, kým není – nýbrž naopak, scénická postava se mu musí přizpůsobit, musí mu být šita na míru jako šaty“.

„Pokouším se,“ říkal se smíchem, „dosáhnout něčeho takového s těmihle děcký, slíbil jsem jim za to dáreček, vždyť je to práce, že? No což, člověk se na té zapadlé vesnici nudí, už pro zdraví se musí něčím zabývat, kvůli zdraví, pane Witolde! Samozřejmě že to radši neinzeruji, protože je to asi poněkud příliš odvážné

pro našeho Hypa a jeho choť, a já bych se nerad dostal do řeči.“

Říkal to tak hlasitě, až se to kolem rozléhalo. Šel jsem vedle něho a upíral pohled do země, poslouchal jsem ho jedním uchem, protože tenhle objev mi nasadil brouka do hlavy. To je ale chytrák! To je ale spekulant! To je ale lišák! Takové vylomeniny s nimi dělal, takovou zábavu si vymyslel! A všechno to padalo hluboko dolů, svrženo do cynismu a perverze, oheň té demoralizace mě sžíral a já se svíjel v mukách závisť! Žhnoucí požár mé představitivosti mi osvětloval tu jejich chladnou, nevině dábelskou zpusťlost – a zejména její, její – protože bylo přímo neuvěřitelné, že by ta věrná snoubenka lezla do křoví na takové seance... jen za slíbený „dáreček“...

„Je to jistě zajímavý divadelní experiment, přirozeně,“ odpověděl jsem, „ano, ano, zajímavý experiment!“

Ale honem jsem ho opustil, abych si to mohl ještě promyslet – ta zhýralost nebyla přece jen na jejich straně, a jak se ukázalo, jednal Fryderyk efektivněji, než jsem si myslel – a dokonce se mu podařilo k nim proniknout takhle bezprostředně! Vždycky si dělal, co chtěl. A za mémi zády, na vlastní pěst! Nevadila mu v tom patetická rétorika, kterou předvedl s Václavem o smrti paní Amélie – on jednal – a je otázka, jak daleko se na této cestě dostal? A kam ještě mohl dojít? Šlo-li o něj, stával se problém, kde je mez, palčivým – zejména proto, že s sebou vlekl i mne. Lekl jsem se. Zase nastal večer – zase se začalo sotva postižitelně ztrácet světlo, začaly se prohlubovat a nasycovat tmavé barvy, černat díry a zákoutí, jež naplňovala noční omáčka. Slunce se už skrylo za stromy. Vzpomněl jsem si, že jsem před domem nechal knihu, a tak jsem pro ni šel... V knize jsem našel obálku bez adresy a v ní papír nezřetelně **počmáraný tužkou:**

Piši, abychom se domluvili. Nechci v tom být úplně sám, samotinký.

Když je člověk sám, nemůže mít jistotu, že se například nezbláznil. Ve dvou je to jiné. Dva dávají jistotu a objektivní záruku. Ve dvou žádné bláznění neexistuje!

Toho se neobávám. Protože vím, že bych se zbláznit nemohl. I kdybych chtěl. To je u mě vyloučeno, jsem anti-blázen. Ale chci se zajistit před něčím jiným, možná důležitějším, konkrétně před jistou abych tak řekl Anomálii, jistým znásobením možností, k němuž dochází, když se člověk vzdaluje a schází z jediné dovolené cesty... Rozumíte mi? Nemám čas to jasněji zpřesňovat. Kdybych se ze Země vypravil na výlet na nějakou jinou planetu nebo třeba na Měsíc, taky bych radši jel s někým – pro jistotu, aby se mé lidství mělo v čem zhlédnout.

Budu psát a informovat. Přísně důvěrně – neoficiálně – v tajnosti i před námi samými, a tedy papír spalte a s nikým o tom nemluvte, ani se mnou. Jako by se nic nestalo. Nač dráždit – někoho, nebo sebe? Raději žádná ostentativnost.

Je vlastně dobře, že jste to na ostrově viděl. Více očí více vidí. Ale celá ta práce nebyla k ničemu, místo aby je to vzrušilo a sblížilo, dělali to chladně jako herci... jen pro mě, na mou žádost, a pokud je někdo vzrušuje, tak jsem to já, ne oni jeden druhého! Taková směla! Taková směla! Vy víte, jaké to bylo, protože jste to viděl. Ale to nic. Však my je nakonec nazhaviae.

Viděl jste to, ale teď je třeba, abyste na to Václava přilákal. Jen ať to vidí! Řekněte mu to takhle: 1. Na procházce jste náhodou spatřil jejich rande na ostrově, 2. považujete za svou povinnost jej o tom informovat, 3. oni nevědí, že jste je viděl. A zítra ho zavedte na představení, jde o to, aby je viděl, aniž vidí mne, já všechno detailně promyslím a napíšu, dostanete instrukce. Tak

určitě! Je to důležité! Hned zítra! Musí to vědět, musí to vidět!

Ptáte se, jaký mám plán? Nemám žádný plán. Jdu po linii napětí, rozumíte mi? Jdu po linii vzruchů. Mně teď záleží na tom, aby to uviděl on, a oni ať také vědí, že byli spatřeni. Musíme je zafixovat v jejich nevěře! Potom uvidíme, co dál.

Zařídte to, prosím vás. Neodepisujte mi, prosím vás. Dopisy budu nechávat na zídce vedle vrat pod cihlou. Laskavě je spalte.

A ten druhý, to číslo 2, Jožka, co s ním, jak a v jaké kombinaci s nimi ho zkombinovat, aby to všechno klapalo a klaplo, on se přece pro to bezvadně hodí, lámu si zatím hlavu, ale nic mě nenapadá, však ono se to nějak pomalu zadrhne, splete, jen vpřed, jen dál! Prosím, aby ste všechno přesně provedl.

Ten dopis mě řal do živého! Začal jsem chodit po pokoji a nakonec jsem s ním vyšel do polí, kde mě uvítala ospalost vzdouvající se země, obrysy kopců na pozadí ubíhajícího nebe a vzrůstající večerní nápor všech věcí. Krajinu jsem už dokonale znal, věděl jsem, že ji tu najdu – jenže ten dopis mě vytrhával z krajiny, ano, dopis mě vytrhával a já přemítal, co dělat, co dělat? Co dělat? Václav, Václav – ale to bych nikdy neudělal, to bylo úplně nemyslitelné – a děšivé bylo, že se mlhovina fantastického chtíce materializovala ve fakt, v konkrétní fakt, který jsem měl v kapse, v určitý požadavek. Ale co když se Fryderyk zbláznil? Co když mě potřeboval jedině k tomu, aby se mnou jeho šilenství mohlo legitimovat? Zajistě to byla poslední vhodná chvíle, abych s ním přerušil styky – a měl jsem před sebou velmi jednoduché řešení, mohl jsem se přece domluvit s Václavem a Hypolitem... už jsem se viděl, jak s nimi mluvím: „Poslyšte, je tu taková trapná záležitost... Obávám se, že Fryderyk... trpí ně-

jakou duševní poruchou... pozoruji ho již delší dobu... no, po všech těch zatracených zážitcích není první ani poslední... ale rozhodně byste si toho měli povšimnout, mám dojem, že je to nějaká mánie, erotická mánie týkající se Heni a Karla..." Tohleto bych říkal. A každé mé slovo by ho vyvrhovalo mimo okruh lidí zdravých, dělalo by z něho blázna – a to všechno bych mohl provést za jeho zády, proměnit ho v objekt naší diskrétní péče a diskrétního dohledu. Nic by o tom nevěděl – když by to nevěděl, nemohl by se bránit – z démona by se stal bláznem, a to by bylo vše. Kdežto já bych našel svou rovnováhu. Ještě nebylo pozdě. Ještě jsem neudělal nic, co by mě shazovalo, ten dopis byl prvním ztělesněním mé součinnosti s ním... proto mě tolik tíží. Musel jsem se tedy rozhodnout – a tak když jsem se vracel domů, zatímco se stromy rozlévaly ve skvrny zastřené neurčitostí, jejmž jediným obsahem byla tma, nesl jsem s sebou své rozhodnutí zneškodnit ho a vyvrhnout do sféry obyčejného šílenství. Ale u vrat se zaběhala cihla – a já se pod ní podíval – a tam už na mě čekal další dopis.

Žízala! Vy to víte! Vy jste to pochopil! Jistě jste to tenkrát vycítil stejně jako já!

Ta žízala je Václav! Spojili se na žízale. Spojí se na Václavovi. Tím, že ho pošlapou.

Nechtějí se? Nechtějí? Uvidíte, že z Václava pro ně brzy uděláme postel, na které shoří.

Rozhodně do toho musíme Václava uvrtat, je nutně 1. aby to viděl. Atd. Pokračování příště.

Zanesl jsem dopis nahoru do svého pokoje a tam jsem si ho teprve přečetl. Bylo ponižující, že mi jeho obsah byl jasný – jako bych psal sám sobě. Ano, Václav měl být společně rozšlapanou žízalou, měl poskytnout hřích, učinit je hříšnějšími, uvrhnout do rozžhavující no-

ci. Co vlastně bylo překážkou? Proč SE NECHTĚLI? Ach, já to věděl – ale nevěděl – bylo to vědomé i nepostizitelné – tak nějak mladě se vymykající dospěle mysli... ale rozhodně to byla jakási zdrženlivost, jakási mravnost, jakýsi zákon, ano, vnitřní zákaz, jehož byli poslušni... a tak se Fryderyk asi nemýlil, když se domníval, že jakmile ti dva rozšlapou Václava, jakmile se stanou prostopásmnými na Václavovi, přestanou být tak škrobení! Když se pro Václava stanou milenci... stanou se milenci i pro sebe navzájem. A pro nás, už příliš staré, je to jediná možnost, jak se k nim eroticky přiblížit... Uvrhnout je do té nevěry! Jakmile se v ní ocitnou společně s námi, dojde ke zmatku a splynutí! Já to chápal! A věděl jsem také, že hřích jim na kráse neubere, naopak, to mládí a ta svěžest budou mocnější, až zčernají, až budou našima přezrálými rukama strženy do zkaženosti a spojí se s námi. Ano! Já to věděl! Dost krotkého a půvabného mládí! Zde šlo o stvoření jiného mládí, tragicky prostoupeného námi staršími.

Nadšení. Že by mě to nepřivádělo v nadšení? Ale ano, o tom nemůže být pochyb. Já, který už byl mimo krásu, který byl vyloučen z mihotavé sítě okouzlení – já neokouzluji, neumějíci se nikoho zjednat, já přírodě lhostejný... oho, ještě jsem byl schopen nadšení, ale věděl jsem, že moje nadšení už nikdy nebude budit nadšení... a tak jsem se účastnil života jako zpráskaný pes, jako prašivý pes... Když se však v tomto věku naskytne příležitost otřít se o rozkvet, vstoupit do mládí i za cenu demoralizace, a když se ukáže, že ošklostivosti lze využít, že může být pohlcena krásou... Jaké pokušení ničící veškeré zábrany, jaké nepřekonatelné pokušení! Nadšení, ano, přímo škrtivé bláznovství – ale na druhé straně... Vždyť ale... Vždyť přece... Ne! To je příliš šílené! To se nedělá! Je to příliš vlastní – příliš soukromé a zvláštní – a bezprecedentní! A vstoupit na tu demo-

nickou, zvláštní cestu s ním, s člověkem, kterého jsem se bál, protože jsem cítil, jak je extrémní, věděl jsem, že mě dovede příliš daleko!

Mám jako Mefistofeles ničit Václavovi lásku? Ne, ty hloupá a zlá fantazie! To není pro mě! Za nic! A co tedy? Vycouvat z toho, jít za Hypolitem a Václavem a udělat z toho klinický případ, dábla proměnit v blázna, peklo v nemocnici... a už jsem chtěl jít, abych zkrotil tuto řádící bezudnost. Řádící? Kde? Co dělal v tuto chvíli? To, že on v tu chvíli dělá něco, o čem já nevím, mě vymrštilo jako pružina, a tak jsem vyšel ven, psi se ke mně seběhli - nikdo nikde, jen ten dům, z něhož jsem vyšel - ten přede mnou existoval, stál vedle mě jako věc. Okna kuchyně svítila. V prvním poschodí bylo Siemianovo okno (zapomněl jsem na něj). Já stál před domem, náhle provrtaný odstupem hvězdnaté klenby a ztracený mezi stromy. Zaváhal jsem, zapotácel jsem se, tam dál byla vrata a u nich cihla, šel jsem k ní, jako bych plnil povinnost, šel jsem, a když už jsem byl blízko, rozhlédl jsem se... jestli někde v houští nečká on. Pod cihlou byl další dopis.

Rozumíte mi dobře?

Už jsem něco prozkoumal.

1. ZÁHADA: proč ti dva spolu ne...? Co? Víte to?

Já to vím. Bylo by to pro ně příliš ÚPLNÉ. Příliš KOMPLETNÍ.

NEÚPLNOST - ÚPLNOST, to je ten klíč!

Velký Bože! Ty jsi Úplnost! Ale tohle je krásnější než Ty a já se Tě tímto zříkám.

2. ZÁHADA: proč je přitahujeme my? Proč flirtují s námi?

Protože oni mezi sebou chtějí námi. Námi. A také Václavem. Námi, pane Witolde, můj milý, námi, námi. Oni musí přes nás. Proto s námi koketují!

Viděl jste někdy něco podobného? Že nás k tomu potřebují?

3. Víte, co je nebezpečné? Že já jsem na vrcholu svého duchovně-intelektuálního vývoje, ale nacházím se v rukou lehkých, neúplných, teprve rostoucích. Bože! Oni ještě rostou! Oni mě lehce, lehounce, povrchně uvádějí do čehosi, co budu muset rozumově i citově úplně vyčerpat. Podají mi lehkou-lehkomyšlně čiši, kterou budu muset vypít do poslední kapky...

Vždycky jsem věděl, že mě něco takového čeká. Já jsem Kristus, ukřížovaný na šestnáctiletém kříži. Pa! Na shledanou na Golgotě. Pa!

Napsal toho dost! Zase jsem seděl u lampy v pokoji nahore. Mám ho zradit? Mám ho udat? Ale v tom případě bych musel zradit a udat i sám sebe!

I sám sebe!

To všechno nebylo jen jeho. Bylo to i moje. Udělat blázna ze sebe? Zradit v sobě jedinou možnost, jak vstoupit, jak vstoupit... do čeho? Do čeho? Do čeho?! Co to bylo? Zdola mě volali k večeři. Když jsem se ocitl v té každodenní sestavě, jakou jsme u stolu tvořili, všechny věci, jež nás obklopovaly, válka a Němci, vesnice a potíže, se vrátily a uhodily mě... jenže mě uhodily jakoby z něčeho cizího... už nebyly moje.

Fryderyk tu také seděl na svém místě - rozprávěl o situaci na frontách a přikusoval k tomu pirožky se sýrem. Několikrát se obrátil ke mně a zeptal se mě na můj názor.

Václavovo zasvěcení se odehrálo přesně podle plánu. Mělo hladký a klidný průběh, nic ho nezkomplikovalo.

Řekl jsem mu, že „mu chci něco ukázat“. Zavedl jsem ho ke kanálu, na vyznačené místo, odkud bylo možno mezerou mezi stromy pozorovat scénu. Na tomto místě kanálu byla voda dost hluboká – byla to nezbytná opatrnost, aby nemohl přejít na ostrov a neodhalil Fryderykovu přítomnost.

Ukázal jsem mu je.

Scéna, kterou si Fryderyk vymyslel na jeho počest, byla tato: Karel pod stromem, ona těsně vedle něho. Dívali se na cosi na stromě, možná na ptáka. On zvedl ruku. I ona zvedla ruku.

Jejich dlaně vysoko nad hlavami se „bezděčně“ spletly. A když se spletly, byly rychle a prudce strženy dolů. Oba sklonili hlavy a chvíli se dívali na své ruce. A náhle padli na zem, nebylo jasné, kdo koho povalil, vypadalo to, jako by je byly poválily ty ruce.

Padli na zem a chvíli oba zůstali ležet vedle sebe, ale zase vyskočili... a zase stáli, jako by nevěděli, co si mají počít. Ona pomalu odešla, on za ní – a zmizeli za křovím.

Byla to scéna ve své zdánlivě prostotě rafinovaná. V této scéně byla prostota onoho spojení rukou nečekaně přervána – tím padnutím na zem – přirozenost byla přemožena téměř křečovitou komplikací, tak prudkým odchýlením od normy, že na vteřinu vypadali jako loutky v moci živlu. Ale to byl jen moment, a to, že vstali a klidně odešli, nutilo člověka domýšlet si, že už na to byli zvyklí... Jako kdyby se jim to nepříhodilo poprvé v životě. Jako kdyby to znali.

Výpary z kanálu. Vlhko a dusno. Nehybné záby. Bylo pět hodin, zahrada byla unavená. Vedro.

„Proč jste mě sem přivedl?“

Tu otázku mi položil, když jsme se vraceli domů.

Odpověděl jsem:

„Považoval jsem to za svou povinnost.“

Překvapilo ho to.

„Děkuji vám.“

Když už jsme byli kousek od domu, řekl:

„Nemyslím, že by to... mělo větší význam... Ale rozhodně vám děkuji, že jste mě na to upozornil... S Heňou si promluví.“

Nic víc. Odešel do svého pokoje. Zůstal jsem sám, zklamaný, jako tomu bývá vždycky, když se něco uskutěčňuje – neboť uskutečňování je vždycky nejasné, málo výrazné, zbavené velikosti a čistoty záměru. Po provedení úkolu jsem byl najednou nezaměstnaný – co si mám teď se sebou počít, vykuchán faktem, který jsem porodil? Stmívalo se. Už zase se stmívalo. Vyšel jsem do polí a kráčel jsem se skloněnou hlavou po mezi, jen abych někam šel, půdu jsem měl pod nohama obyčejnou, tichou a dobrou. Když jsem se vracel, podíval jsem se pod cihlu, ale nic tam na mě nečekalo, ležela tam jen ta cihla, potměmňlá vlhkem, studená. Kráčel jsem přes dvůr k domu a zastavil jsem se, neschopen vejít dovnitř, do oblasti záležitosti, která se v něm odehrávala. Ale v tu chvíli mě zaplavilo horko jejich spletence, jejich sevření, jejich raně probuzené krve! Vrazil jsem do dveří a vřítel se do domu, abych dále uskutečňoval! Vtrhl jsem tam! Ale tam mě očekával jeden z těch náhlých zvrátů, které mě kdysi překvapovaly...

Hypolit, Fryderyk a Václav seděli v pracovně. Zavolali na mě.

Já se domníval, že to sezení nějak souvisí se scénou na ostrově, a proto jsem se blížil opatrně... ale něco mě varovalo, že půjde o cosi zcela jiného. Václav chodil po pokoji. Fryderyk zpola ležel v lenošce. Panovalo mlčení. Václav pravil:

„Musíme to říct panu Witoldovi.“

„Chtějí zlikvidovat Siemiana,“ vysvětlil mi jakoby mimochodem Hypolit.

Pořád ještě jsem to nechápal. Najednou se mi dostalo vysvětlení, které mě vsadilo do nové situace – a zase to zavánělo teatrálně banální vlasteneckou konspirací – tomu pocitu se zřejmě neubráníl ani Hypolit, protože začal hovořit drsně a přísně, jako by mi prokazoval milost. Dověděl jsem se, že se Siemian „v noci sešel s lidmi, kteří přijeli z Varšavy“, aby s nimi dohodl podrobnosti určité akce, kterou měl v tomto kraji provést. Jenže během toho hovoru došlo „k maléru“, protože Siemian prý řekl, že už nepovede ani tuhle akci, ani žádnou jinou a že jednou provždy skoncoval s konspirací a „vrátí se domů“. Malér, opravdu! Začali se rozčilovat, naléhat, a nakonec Siemian rozčileně vykřikl, že už udělal, co mohl, víc že dělat nemůže, že „mu došla odvaha“, že „se mu odvaha proměnila v strach“, že „dejte mi pokoj, něco se ve mně porouchalo, dostal jsem strach, sám nevím jak“, že už se pro to nehodí, že by bylo lehkomyšlné mu něco v téhle situaci svěřovat, že je loajálně varuje a žádá o propuštění. To už bylo přespříliš. V prudké výměně nervózních slov se začalo rodit podezření, zpočátku nejasné, potom stále výraznější, že se Siemian zbláznil nebo má nervy na hadry – a tu vypukla panika, že jedno jiné tajemství, do něhož byl zasvěcen, je ohroženo a již nelze mít jistotu, že je neprozradí... a to se z ohledu na určité vedlejší okolnosti začalo měnit v katastrofu, prohru, něco jako konec světa – a tak v tom zhuštěném nátlaku a napětí nakonec padlo zděšené a děsivé rozhodnutí Siemiana okamžitě zabít, zlikvidovat. Hyp vyprávěl, že chtěli hned jít za Siemianem do jeho pokoje a zastřelit ho – ale že on, Hyp, je uprosil, aby to odložili na příští noc, protože věc je nutno technicky zpracovat se zřetelem

na bezpečnost nás, domácích lidí. Souhlasili s odkladem, ale ne déle než o čtyřiaadvacet hodin. Báli se, že zvětří, co mu hrozí, a uteče. Povorná se ostatně pro jejich záměr skvěle hodila, protože Siemian sem přijel tajně a nikdo by ho tu nehledal. Dohodli se, že se sem vrátí dnešní noci, aby ho „vyřídili“.

Proč se ta pravda našeho boje s nepřitelem a agresorem musela odít do tak křiklavého úboru – a jak to člověka vztekalo a pokořovalo! – bylo to jako ze špatného divadla – i když v tom byla krev a smrt, a to doopravdy! Otázal jsem se, abych to lépe pochopil, abych si zvykl na novou situaci:

„Co teď dělá?“

Hypolit mi odpověděl:

„Je nahoře v pokoji. Zamkl se. Chtěl koně, postavil si hlavu, že pojede domů. Přece mu nemůžu dát koně!“

A pro sebe si zašeptal:

„Přece mu nemůžu dát koně!“

To jistě nemohl. Něco jiného je, že takhle se věci nevyřizují – odkrouhnout člověka bez soudu, bez formalit, bez papíru? Jenže to nebyla naše starost. Hovořili jsme jako lidé, které potkalo neštěstí. Ale když jsem se zeptal, co mají v úmyslu dělat, dostalo se mi odpovědi téměř vulgární:

„Co chcete? Není o čem mluvit! Musí to tak být!“

Hypolitův tón prozradil bleskovou změnu v našich vztazích. Přestal jsem být hostem, byl jsem ve službě, společně s nimi vsazen do zřetelnosti, do krutosti, která se obracela jak proti nám, tak proti Siemianovi. Čím se na nás provinil? Najednou, zničehožnic, jsme ho měli podříznout a přitom riskovat vlastní krk.

„Prozatím není nic na práci. Mají se vrátit o půl jedné. Domovníka jsem poslal do Ostrovice, údajně s pilným vzkazem, psy nechám uvázané. Já je jen zavedu nahoru k němu, ať si dělají co chtějí. Dal jsem si jen

jednu podmínku, aby se to obešlo bez rámusu, jinak by se mohl probudit celý dům. A pokud jde o tělo, odnese je... už jsem si to promyslel... do kůlny. Zítra někdo z nás jako zaveze Siemiana na nádraží, a bude to. Hlavně aby to bylo potichu. Dá se to vyřídit hladce a živá duše se o tom nedoví.“

Fryderyk se zeptal:

„Do té staré kůlny na vozovnou?“

Zeptal se věcně jako spiklenec, jako vykonavatel – a přesto se mi ulevilo, když jsem ho viděl tak zmobilizovaného – byl jako zverbovaný pijan. Copak už nemohl pít? A najednou mi ta nová avantýra začala připadat jako něco zdravého a daleko slušnějšího než naše dosavadní počínání. Ale tohle mé uspokojení netrvalo dlouho.

Hned po večeri (již se neúčastnil Siemian, kterému už několik dní „nebylo dobře“ a jídlo se mu posílalo nahoru) jsem zašel k vratům a tam se pod cihlou bělal papír.

To je komplikace. To nám překazilo naše plány.

Musíme počkat. Tíše, psst.

Uvidíme, jak se věci budou vyvíjet. A jak to dopadne. Jestli z toho bude malér a budeme muset pláchnout, my např. do Varšavy, oni jinam, tak se nedá nic dělat, všechno se to rozsype.

Člověk holt musí znát tu starou k.... Víte, koho tím myslím? Ji, teda Přírodu. Pokud ta nečekaně zasáhne z boku, nedá se protestovat ani vzdorovat, ale je nutno se poslušně a pokorně přizpůsobit, faire bonne mine... ovšem vnitřně to nevzdávat, neztráčet z očí náš cíl, a to tak, aby Ona věděla, že péče jen máme jiný, vlastní cíl. Ona bývá zpočátku ve svých intervencích velmi radikální, rozhodná atd., ale po čase ji to přestává bavit a povolí – a pak se lze potají vrátit k vlastní práci a dokonce se dá

spoléhat na její shovívavost... Pozor! Regulujte své chování podle mého. Aby mezi námi nebyly rozpory. Budu psát. Tento dopis musíte spálit.

Tento dopis... Tento dopis, který byl dopisem blázna ještě daleko spíše než ten předchozí – jenže já tohle bláznovství přímo dokonale chápal. Bylo pro mě naprosto čitelné! Ta *taktika*, již používal ve svých stycích s přírodou – ta mi vůbec nebyla cizí! A bylo mi jasné, že nespouští oči ze svého cíle, napsal to proto, aby neustoupil, aby zdůraznil, že zůstává věrný, ten dopis předstírající povolnost byl současně výzvou k odporu a neústupnosti. A kdoví, zda byl psán mně, anebo jí – aby *věděla*, že nemáme v úmyslu ustoupit – hovořil s Ní mým prostřednictvím. Uvědomil jsem si, že každé Fryderykovo slovo a každý jeho čin se jen zdánlivě vztahovaly k tomu, jemuž byly adresovány, avšak ve skutečnosti byly jeho neúnavným dialogem se Silami... dialogem mazaným, v němž lež sloužila pravdě a pravda lži. Ach, jak v tom dopise předstíral, že píše, aby Ona věděla – zatímco ve skutečnosti psal, aby se to Ona dověděla! A spoléhal na to, že ji za jeho mazanost odzbrojí, možná že jí dokonce bude k smíchu... Zbytek večera jsme strávili čekáním. Pokradmu jsme se dívali na hodinky. Lampa chabě osvětlovala pokoj. Heňa se jako obvykle schoulila k Václavovi, ten ji jako obvykle objal, a já zjistil, že „ostrov“ na jeho citech vůbec nic nezměnil. Byl neproniknutelný a seděl vedle ní, naproti tomu já si lámal hlavu, nakolik je naplněn Siemianem a nakolik může vnímat pohyb a hluchost Karla, který cosi převracel a urovnával v bednách. Paní Marie šila (stejně tak jako „děti“ nesměla být zasvěcena do tajemství). Fryderyk se rozvaloval s nataženými nohama a rukama na podpěrách lenošky. Hypolit seděl na židli a hleděl do neznáma. Naše rozrušení bylo zastřeno únavou.

Izolování Siemianem, tímto naším tajným úkolem, jsme my muži představovali zvláštní skupinu. A stalo se, že se Heňa otázala:

„Co to děláš s těmi věcmi, Karle?“

„Neotravuj!“ odpověděl.

Jejich hlasy se ozvaly *in bianco*, nebylo jasné, co znamenají ani co mají způsobit – a my jsme se ani nepohnuli.

Asi v jedenáct šli i s paní Marií spát a my muži jsme se dali do práce. Hypolit připravil lopaty, pytel a provazy, Fryderyk pro jistotu sehnal zbraň, já s Václavem jsme provedli inspekci před domem. Okna v domě zhasla až na jediné v poschodí, to Siemianovo, záclonou z něj prosakoval bledý opar světla a strachu, strachu a světla. Jak se mohlo stát, že se mu odvaha tak najednou proměnila v strach? Co se stalo s tím člověkem, že zničehožnic prodělal takový zlom? Z vůdce se změnit ve zbabělce? Ale ale, to je dobrodružství! Náhle mi dům připadal naplněný dvěma odlišnými možnostmi šílenství, se Siemianem v prvním poschodí a s Fryderykem v přízemí (jenž hrál svou hru s přírodou)... Oba byli jakýmsi způsobem přitlačeni ke zdi, dohnáni ke krajnosti. Když jsem se vrátil domů, div jsem se hlasitě nerozesmál, když jsem spatřil Hypolita, jak si prohlíží dva kuchyňské nože a zkouší jejich ostří. Bože! Ten ctihodný tloušťík, proměněný ve vraha a chystající se zaříznout oběť, jako by vypadl z frašky – a najednou naší slušnosti, zapletené do mordu a tak neschopné, z toho najednou udělalo ochotnické představení hrané souborem ochotníků a spíše zábavné než nebezpečné. To všechno se ostatně dělalo jen *pro každý případ*, nebylo to rozhodující. Nicméně však mě lesk nože vyděsil jako něco neodvolatelného: kostky byly vrženy, už se objevil nůž!

Jožka... Fryderykovy oči upřené na nůž mě nenechávaly na pochybách, že myslí právě na to. Jožka... Nůž...

Stejný jako ten, co souvisel s paní Amélií, skoro týž, a tady mezi námi – ach, ten nůž navazoval na ten předchozí zločin, vyvolával ho, byl svým způsobem jeho opakováním *a priori* – již zde, již teď, zavěšený ve vzduchu – byla to přinejmenším podivná analogie, charakteristické opakování. Nůž. I Václav si ho prohlížel s napětím – a tak ty dva mozky, Fryderykův a Václavův, skočily na ten nůž a už na něm pracovaly. Byli však ve službě, dělali svou práci, proto to v sobě uzavřeli – a my se nadále oddávali přípravám a čekání.

Měli jsme tu práci udělat – jenže už jsme byli unaveni, měli jsme toho melodramatu Dějiny po krk, toužili jsme po osvěžení! Po půlnoci se Hypolit potichu vydal na schůzku s partyzány. Václav šel nahoru hlídat Siemianovy dveře – já zůstal s Fryderykem dole a nikdy v životě mě osamění s ním tak netěžilo. Věděl jsem, že mi chce něco říct – ale měli jsme zakázáno mluvit – a tak mlčel – a přestože tam nikdo jiný nebyl a nikdo nikoho nemohl poslouchat, chovali jsme se k sobě jako cizí lidé, a ta opatrnost vyvolávala z nicoty jakousi třetí přítomnost neznámého charakteru, cosi nepostižitelného a neústupného. A jeho tvář – mně už tak blízká, tvář společníka – byla přede mnou jako zazděná... Jeden vedle druhého jsme byli jeden vedle druhého a jen jsme byli a byli, dokud se neozvaly Hypolitovy vracející se těžké kroky a supění. Byl sám. Co se stalo? Komplikace! Něco nevyšlo. Něco krachlo. Zmatek. Ti, co měli přijet, nepřišli. Přišel někdo jiný, ale už odjel. A pokud jde o Siemiana, řekl Hyp...

„Nedá se nic dělat, budeme to muset udělat sami. Oni nemůžou, musejí utíkat. Takový je rozkaz.“

Cože?! Ale z Hypolitových slov čišela nezbytnost, rozkaz, pod žádnou záminkou jsme ho nesměli pustit, zejména teď na tom závisel osud mnoha lidí, riskovat nelze, je tu příkaz, ne, ne písemný, na to nebyl čas, ani

teď není čas, škoda mluvit, musí se to udělat! Bylo to svěřeno nám! Tak vypadal ten rozkaz, brutální, panický, vzniklý v nám neznámém napětí. Zapochybovat o něm? To by na nás svalilo odpovědnost za všechny následky, a ty mohly být katastrofální, bez důvodu by se přece pro tak drastické prostředky nerozhodli. A neochota z naší strany by mohla vypadat, jako že se z toho chceme vykrotit – zatímco my jsme se sami od sebe dožadovali stoprocentní připravenosti. A tak nikdo nemohl nikomu dovolit ani zdánlivou slabost, a kdyby nás byl Hypolit hned zavedl k Siemianovi, pravděpodobně bychom to byli z rozběhu udělali. Jenže nečekaná komplikace nám poskytovala záminku odložit věc na následující noc, bylo přece nutno si rozdělit role, připravit se, zajistit... a stalo se jasné, že lze-li to odložit, je nutno to odložit... a tak mi poručili hlídat Siemianovy dveře až do rána, pak mě měl vystřídat Václav, a dali jsme si dobrou noc, protože jsme byli slušně vychovaní lidé. Hypolit se vzdálil do ložnice a vzal s sebou lampu, my jsme se ještě chvíli zdrželi u schodů vedoucích do poschodí, když vtom se na tmavé chodbě míhla nějaká postava. Václav měl baterku, vypustil světelný kužel. Karel. V košili.

„Kde jsi byl? Co tu děláš v noci?“ vykřikl tiše Václav, který už neovládal své nervy.

„Byl jsem v koupelně.“

To mohla být pravda. A jistě i byla. Václav by byl tak pronikavě nevyjekl, nebýt toho, že Karla vyloupil světlem své vlastní baterky. Ale když ho vyloupil, zasténal hlasitě, až neslušně. Překvapil nás tím vyjeknutím. A neméně nás překvapil neobvykle vulgární a vyzývavý ton Karlův.

„Co chcete?“

Byl ochoten se rvát. Snoubenec okamžitě zhasl baterku.

„Prosím za prominutí,“ uslyšeli jsme ve tmě. „Jen jsem se zeptal.“

A rychle potmě odešel.

Nemusel jsem se vyklánět ze svého pokoje, abych Siemiana hlídal – dělila nás zeď. U něho bylo ticho, ale lampu nezhasl. Raději jsem neulehl, z obav, abych neusnul. Sedl jsem si ke stolu a v hlavě mi ještě pulzoval rytmus rozběhnutých událostí, s nimiž jsem si nevěděl rady – neboť nad materiálním proudem faktů se vznášela mystická sféra náznaků a významů jako sluneční záře nad vodním vírem. Seděl jsem tak asi hodinu, zahleděn do blýskajícího proudu, a nakonec jsem zpozoroval papír, který mě očekával ve štěrbině pode dveřmi.

K poslednímu střetnutí V - K: když vybuchla zlost, byl by ho K. zmlátil.

Oni už vědí, že je viděl. To proto.

Už to vědí, protože jsem jim to řekl. Řekl jsem jim, že vy jste mi řekl, že Václav vám řekl - že to náhodou spatřil na ostrově. Že je viděl (ne mne) náhodou, když se procházel po pěšině.

Jak si lze snadno domyslet, zasmáli se, tedy zasmáli se společně, protože jsem jim to řekl oběma najednou, a oni se museli zasmát... protože byli spolu a ještě k tomu v mé přítomnosti! Teď už jsou ZAFIXOVANÍ jako smějící se trapiči V. Tedy pokud jsou pohromadě, v páru, jako pár - protože vy jste je přece viděl u večere. Ona, tj. jednotlivě, zůstává věrna svému snoubenci. Ale ve dvou se mu smějí.

A teď nůž:

Ten nůž vytváří svazek S (Siemian) - S1 (Skuziak).

Z čehož dále plyne: (SS1) - V. Prostřednictvím A, prostřednictvím zavraždění Amélie.

To je chemie, co? Jak to všechno do sebe zapadá! Jsou to ještě nevýrazné spoje, ale už je vidět, že existuje

TENDENCE tímto směrem... Když si pomyslím, že jsem nevěděl, co si počít s tím Skuziakem - a on nám sem teď sám leze tím NOŽEM. Ale opatrně. Abychom je nevyplašili. Jen žádné násilí... není třeba se vnucovat, plujme s proudem jakoby nic, jen využíváme každé příležitosti, abychom se přiblížili k našemu cíli.

Musíme spolupracovat v Hypově partyzánské akci. Nesmíme prozradit, že naše partyzánská akce je jiná. Chovejte se, jako byste se účastnil osvobozenického zápasu jako partyzán v dilematu Polsko - Německo, jako kdyby šlo o tohle... zatímco doopravdy nám jde o to, aby HEŇKA CHTĚLA S KARLEM.

Ale to nesmíme prozradit. To nesmíme prořeknout před nikým. O tom ani slovo. Nikomu. Ani sám sobě. Není třeba to podstrkat, navrhopvat. Tiše! Af se to udělá samo...

Je nám třeba odvahy a tvrdošijnosti, protože musíme potichu stát na svém, i kdyby to vypadalo jako smilná sviňárna. Sviňárna přestane být sviňárnou, jakmile na ní trváme! Musíme jít vpřed, protože kdybychom povolili, sviňárna nás potopí. Nenechte se vyšachovat, nezradíte! Zpátky cesta nevede.

Klaním se. Moje úcta. Spalte to.

Spalte to - prikazoval. Ale už je to napsáno. JDE O TO, ABY HEŇKA CHTĚLA S KARLEM. Komu to bylo adresováno? Mně? Nebo Jí, přírodě?

Někdo zaklepal na dveře.

„Dále.“

Vstoupil Václav.

„Mohu si s vámi promluvit?“

Přenechal jsem mu židli a on se posadil. Já si sedl na postel.

„Promiňte, já vím, že jste unavený. Ale právě před chvílí jsem se přesvědčil, že nezamhouřím oko, pokud

si nepromluví s vámi. Jinak než dosud. Otevřeněji. Doufám, že mi to nebudete mít za zlé. Jistě si domýšlíte, oč jde. O... o to na ostrově.“

„Nemám vám k tomu...“

„Já vím. Já vím. Odpusťte, že jsem vám skočil do řeči. Já vím, že o tom nic nevíte. Ale chci vědět, co si o tom myslíte. Nevím si se svými myšlenkami rady. Co si o tom myslíte? Co si - myslíte?“

„Já? Co já si mohu myslet? Já vám to jen ukázal, protože jsem to považoval za svou po...“

„Jistěže. Jsem vám velice zavázán. Opravdu nevím, jak vám poděkovat. Ale rád bych znal vaše stanovisko. Nejdřív vám snad sdělím své vlastní. Podle mě to nic není. Není to nic důležitého - protože ti dva se znají od dětství a... Je v tom víc hlouposti než... Ostatně v tomto věku! Kdysi možná mezi nimi... něco bylo... možná něco zpola dětského, víte, škádlení a důvěrnosti, a později to dostalo poněkud specifickou formu - dost divnou, že? A teď se k tomu občas vracejí. Je to taková začínající, pučící kyselost. A také je přístupná určitá optická iluze, protože my jsme se dívali zdaleka, zpoza křoví. O Heniných citech nemohu pochybovat. Nemám právo. Nemám důvod. Víím, že mě miluje. Jak bych vůbec mohl srovnávat naši lásku s takovými... dětinskými. Které nemají vůbec žádný smysl.“

Tělo! Seděl přímo proti mně. Tělo! Byl v županu - byl tu se svým vypaseným, pěstěným, obtloustlým, bílým, toaletním a županovým tělem! Seděl tu s tím tělem jako s kufrem či dokonce příručním kufříkem. Tělo! A já, rozružený tělem a kvůli tomu tělesný, jsem si ho ironicky prohlížel a dělal si z něho legraci, div že jsem nepiskal. Nebylo ve mně ani špetky soucitu. Tělo!

„Můžete mi věřit nebo nevěřit, ale opravdu bych si z toho byl nic nedělal... Jenže... mě trápí jedna věc. A nevím, třeba je to iluze... Proto bych se vás na to

chtěl zeptat. Předem se omlouvám, jestli to bude trochu... fantastické. Přiznám se, že ani nevím, jak to říct. To, co dělali... víte, padli na zem tak znenadání a potom vstali... Jistě se mnou budete souhlasit, že to bylo... dost zvláštní. To se *tak* nedělá!“

Odmíchl se a polkl sliny, zastyděl se, že je polyká.

„Takový jste měl dojem?“

„Nedělo se to normálně. Víte, kdyby se byli líbali – ale přirozeně... Kdyby ji byl on řekněme pováhal na zem – ale přirozeně. Kdyby se jí byl přirozeně zmocnil před mýma očima. To všechno by mě... méně přivedlo do rozpaků... než ty... podivné... podivné pohyby...“

Vzal mě za ruku. Podíval se mi do očí. Strnul jsem odporem. Teď jsem ho nenáviděl.

„Řekněte mi upřímně, mám pravdu? Anebo jsem to neviděl tak, jak jsem měl? Není snad to podivinství ve mně? Sám nevím. Řekněte mi to, prosím vás!“

Tělo!

Bedlivě jsem skrýval svou lehkomyšlnou, ale nelítostnou zlomyšlnost a řekl jsem – vlastně nic – jenže to nic dolilo oleje do ohně:

„Já nevím... Opravdu... Možná do jisté míry...“

„Ale já nevím, jakou tomu mám připisovat důležitost?! Je to něco... podstatného? Jak dalece? Především mi řekněte: nemyslíte si, že ona a on...?“

„Co?“

„Promiňte! Mám na mysli *sex-appeal*. To, čemu říkáme *sex-appeal*. Když jsem je spolu spatřil poprvé... bylo to před rokem... hned mě to trklo. *Sex-appeal*. Žádost. Sexuální žádost. On a ona. Jenže tenkrát jsem ještě nemyslel na Heňu vážně. Ale později, když ve mně probudila lásku, se mi tamto přeneslo do pozadí, pro mé city to ztratilo význam, a proto jsem si toho přestal všimnout. Vždyť je to dětinskost! Až teprve teď...“

Vydýchl si.

„Teď se bojím, že je to možná... horší než všechno, co bych si dokázal představit.“

Vstal.

„Vrhli se na zem... ale ne tak, jak by se vrhnout měli. A hned vstali – a zase nepřirozeně. A odešli – také nepřirozeně... Co je to? Co to znamená? To se *takhle* nedělá!“

Posadil se.

„Že? V čem to vězí?“

Podíval se na mě.

„Úplně mi to obrací fantazii naruby! Co vy tomu říkáte? Tak už konečně něco řekněte! Nenechávejte mě s tím samotného!“ Bledě se usmál. „Odpusťte, prosím vás...“

I ten tedy hledal mou společnost a nechtěl s tím být sám! Ano, měl jsem úspěch! Ale na rozdíl od Fryderyka mě zapřísal, abych nepotvrzoval jeho šílenství, a s bušícím srdcem očekával mé popření, jež vše uvrhne do sféry chimér. A na mně záviselo, jestli ho uklidním... Tělo! Kdyby byl ke mně mluvil jen jako duše! Ale to tělo! A ta moje lehkost! Na to, abych ho navěky uvrhl do pekla, jsem nemusel vynakládat žádnou námahu, stačilo jako předtím zabručet pár nevýrazných slov: „Musím přiznat... Asi... Těžko říct... Možná...“ Řekl jsem je. Odpověděl:

„Miluje mě, vím jistě, že mě miluje. Ona mě miluje!“

Navzdory všemu se bránil.

„Nepochybuji, že vás miluje. Ale nemyslíte si, že mezi nimi je láska zbytečná? Lásku potřebuje s vámi, ne s ním.“

Tělo!

Dlouho nic neřikal. Seděl tiše. Já také seděl a mlčel. Obklopilo nás ticho. Co Fryderyk? Spal? A Siemian? A Jožka ve spížiřně? Co ten dělá? Spí? Do domu jako

by byla zapřažena spousta koní a každý táhl na jinou stranu.

Rozpačitě se usmál.

„To je opravdu nepřijemné,“ pravil. „Nedávno jsem ztratil matku. A teď...“

Zamyslel se.

„Opravdu nevím, jak se vám omluvit, že jsem vás takhle přepadl v noci. Když jsem byl sám, bylo mi hrozně. Rád bych vám řekl ještě něco, jestli dovolíte. Záleží mi na tom, aby to bylo vysloveno. To, co řeknu, bude... takové... Poslouchejte. Mne samého někdy diví, že ona... ke mně něco cítí. Pokud jde o mou lásku, to je něco jiného. Já k ní cítím to, co cítím, protože ona je pro lásku stvořená, žádá si lásku, žádá si, aby byla milována. Ale co si zamilovala ve mně? Mé city, mou lásku k ní? Ne, nejde jen o to, ona miluje i *mne samého*, ale proč? A co ve mně miluje? Sám přece vidíte, jaký jsem. Nemám iluze, sám sobě se příliš nelíbím a opravdu nevím, nemohu pochopit, že ve mně něco našla, musím se přiznat, že mi to dokonce vadí, a pokud bych jí mohl něco vytknout, pak právě to, že mě... bere tak shovívavě. Uvěříte, že ve chvílích nejžhavější extáze jí mám za zlé právě tu extázi, to, že se jí oddává se mnou? A nikdy jsem se s ní nemohl cítit volně, vždycky to bylo, jako když mi prokazuje nějakou milost, že mi uděluje nějakou koncesi, musel jsem se dokonce vzdoci na cynismus, abych využil oné ‚výhody‘, kterou příroda tak laskavě zařídila. Dobře. S tím vším mě však miluje. To je fakt. Ať zaslouženě nebo nezaslouženě, ať je to výhoda nebo nevýhoda, ona mě miluje.“

„Ano, miluje. O tom nemůže být pochyb.“

„Ale počkejte! Víím, co chcete říct: že tamto je mimo lásku, v jiné oblasti. To je pravda! Právě proto je dobrodružství, které mě potkalo, tak... nemorálně barbarské, obzvlášť rafinované ve své jízlivosti – až lze těžko

pochopit, jakým dábelským zázrakem se to mohlo stát. Kdyby mě podváděla s jiným mužem...“

Moje snoubenka mě podvádí s takovýmhle...“ řekl najednou jiným tónem a podíval se na mě. „Co to má znamenat? Jak já se mohu bránit? Co mám dělat?“

Podvádí mě s někým mimo...“ dodal, „a podivným způsobem... zvláštním... nenormálním... který se mě dotýká, který mě užírá, víte, protože já cítím tu příchuť, chápu to... Budete mi věřit, že jsem si na základě toho vzorečku, který jsme spolu viděli, v duchu rekonstruoval *všechno*, co je mezi nimi možné, celek jejich obcování. To je tak... eroticky geniální, že nechápu, jak na to přišli! Je to jako ze sna! Kdo to vymyslel? On, nebo ona? Jestliže ona, pak je to umělkyně!“

Po chvíli dodal:

„A víte, co se mi zdá? Že ona se mu neodдалa. Ale že je to horší, než kdyby spolu žili. Taková myšlenka je čiré bláznovství, že? A přece je to tak! Protože kdyby se mu oddala, mohl bych se já bránit, ale takhle... nemohu... a je možné, že i když se mu neodдалa, patří mu víc. Protože to všechno mezi nimi probíhá jinak, jinak! Je to jiné! Je to jiné!“

Jenže jednu věc nevěděl. Že to, co spatřil na ostrově, se odehrávalo *pro* Fryderyka a *prostřednictvím* Fryderyka – bylo to něco jako parchant, kterého oni porodili s Fryderykem. Jaké zadostiučinění – udržovat ho v nevědění, aby neměl potuchy, že já, jeho důvěrník, jsem na druhé straně, se živlem, který ho ničí. Přestože to nebyl živěl můj (protože byl příliš mladý). Přestože jsem byl kolegou jeho, a ne jejich – a tím, že jsem ho ničil, jsem vlastně ničil sám sebe. Ale ta nádherná lehkost!

„To dělá ta válka,“ řekl. „To dělá ta válka. Ale proč já musím vést válku s takovými kluky? Jeden mi zabil matku a druhý... To je trochu moc, to je přespříliš. Víte, co udělám?“

Protože jsem neodpověděl, odpověděl s důrazem:

„Chcete vědět, jak se zachovám?“

„No?“

„Neustoupím ani o píď.“

„Hm.“

„Nedovolím, aby ji svedl! Ani to, abych byl sveden já!“

„Jak to myslíte?“

„Dovedu trvat na svém a hledět si svého. Miluju ji. Ona miluje mě. Jedině to je důležité. Všechno ostatní musí ustoupit, všechno ostatní nemá význam, protože to tak chci. Dovedu to chtít. Víte, já vlastně v Boha nevěřím. Moje matka byla věřící, ale já ne. Ale chci, aby Bůh existoval. Chci – to je důležitější, než kdybych byl o jeho existenci jenom přesvědčen. V tomto případě také dovedu chtít, a svou pravdu, svou morálku si udržím. S Heňou to dám do pořádku. Dosud jsem s ní o tom nemluvil, ale hned zítra to udělám.“

„Co jí řeknete?“

„Zachovám se slušně a ji také přinutím k slušnosti. Zachovám se s úctou – já si jí totiž vážím a přiměju ji, aby si vážila i ona mě. Zachovám se k ní tak, že mi nebude moci odmítnout svou lásku a svou věrnost. Já věřím, že úcta a respekt člověka zavazují. A vůči tomu cucákoví se také zachovám, jak se sluší. Teď v poslední době mě sice trochu vyvedl z míry – ale to už se nebude opakovat.“

„Vy se chcete zachovat... vážně?“

„Vzal jste mi to z úst! Vážně! Donutím je k vážnosti!“

„Ano, jenže slovo vážnost pochází od slova váha. Vážný je ten, kdo se zabývá tím, co má největší váhu. Ale co má největší váhu? Pro vás může mít váhu něco jiného než pro ně. Každý si může vybrat podle vlastního uznání – a podle vlastního měřítka.“

„Jak to? Já jsem vážný, ne oni. Jak by oni mohli být vážní, když dělají takové dětinskosti, nesmysly, hlouposti! Pitomosti!“

„A má-li pro ně... dětinskost větší váhu?“

„Cože? Pro ně musí mít váhu to, co má váhu pro mě. Co vědí? Já to vím líp! Já je donutím! Jistě nepopřete, že moje osoba má větší váhu než oni, a tudíž musí být moje pravda rozhodující.“

„Počkat. Já myslím, že se považujete za důležitějšího z ohledu na vaše zásady... Jenže teď se zdá, že vaše zásady jsou důležitější, protože jste důležitější vy osobně. Jakožto osoba. Jakožto člověk starší než oni.“

„Ale to je přece úplně jedno!“ vykřikl. „To je totéž! Moc se vám omlouvám. Za to svěřování v tak pozdní hodinu. Ze srdce vám děkuji.“

Odešel. Bylo mi do smíchu. Je to přča! Spolkl háček a teď sebou plácá jako ryba na suchu!

Pěkný žertík si z něj ztropila ta naše dvojice!

Trpěl? Trpěl? No ano, trpěl, jenže to bylo utrpení sádelnaté – unavené – plešaté...

Půvab zůstával na druhé straně. Proto jsem byl i já „na druhé straně“. Vše, co přicházelo odtamtud, bylo... rozkošné a... dovedlo si člověka získat... dojmout ho... Tělo.

Ten býček předstíral, že hájí morálku, ale ve skutečnosti se na ně tlačil svou vlastní vahou. Tlačil se na ně sám sebou. Vnucoval jim svou morálku z jediného důvodu: že byla „jeho“, těžší, starší, vyspělejší... morálka muže. Vnucoval jim ji násilím!

Pěkný býček! Měl jsem ho plné zuby. Je tu však otázka, jestli jsem... jestli jsem nebyl zrovna takový jako on? Já, muž... Na tohle jsem myslel, když se znovu ozvalo klepání na dveře. Byl jsem si jist, že se Václav vrací – ale byl to Siemian! Rozkašlal jsem se mu do obličeje. Tohle jsem nečekal!

tu. Co se mnou chcete udělat? Já se v tom pokojíku úplně svíjím... Co chcete?"

„Uklidněte se. To je od nervů.“

„Chcete mě oddělat?"

„Přeháníte.“

„Tak hloupý nejsem. Zklamal jsem... A naneštěstí jsem to o tom svém strachu vykecal, už to vědí. Dokud jsem se nebál, nebáli se mě. Ale teď, když se bojím, stal jsem se nebezpečný. Já to chápu. Už ke mně nemůžete mít důvěru. Ale obrácím se na vás jako na člověka. Umínil jsem si, že vstanu, zajdu za vámi a řeknu všechno na rovinu. To je moje poslední šance. Mluví s vámi na rovinu, protože člověk v mé situaci nemá jinou možnost. Poslyšte, to je začarovaný kruh. Vy se mě bojíte, protože se bojím já vás, já se vás bojím, protože se bojíte vy mne. Nemůžu se z toho dostat jinak než skokem, a proto jsem na vás v noci zaklepal, přestože se neznáme... Vy jste inteligentní člověk, spisovatel, pochopte mě, podejte mi ruku, ať se z toho dostanu!"

„Co mám udělat?"

„Ať mě nechají odjet. Zmizet. Po ničem jiném neztoužím. Hlavně zmizet. Vycouvat. Odešel bych pěšky - ale vy jste schopni mě někde v polích chytit a... Přesvědčte je, ať mě nechají odjet, že už nikomu nic neudělám, že už toho mám plné zuby, že už nemůžu. Já chci žít - v klidu. V klidu. Když se teď rozejdeme, žádné potíže se mnou nebudou. Pane, udělejte to pro mě, proboha vás prosím, protože já už nemůžu... Anebo mi pomozte utéct. Obrácím se s tím na vás, protože přece nemůžu být sám proti všem jako vyhnanec, podejte mi ruku, nenechávejte mě tu takhle. Neznáme se sice, ale já jsem si vybral vás. Přišel jsem za vámi. Proč mě chcete pronásledovat, když už jsem neškodný - a jednou provždy! Je s tím konec.“

Teď tu byla neočekávaná překážka v osobě toho člověka, který se začal třást... Co mu mám říct? Byl jsem ještě plný Václava, a teď jsem měl před sebou tohoto zvraccujícího člověka - dost, dost, dost! - který prosil o milost. Spatřil jsem náhle jako v záblesku celou fatálnost toho problému: nemohl jsem ho odmítnout, protože nyní zbytněla jeho smrt přede mnou chvějícím se životem. Přišel za mnou, stal se mi blízký a v důsledku toho obrovský, jeho život a smrt se teď přede mnou tyčily do nebe. A jeho příchod mě vyvedl z Václava a vrátil do služby, do naší akce pod Hypolitovým velením, a on, Siemian, se stával pouze předmětem naší činnosti... a jakožto předmět byl vyhozen ven, vyloučen z našeho středu, a tak jsem ho nemohl uznat ani se s ním dorozumět, ba ani s ním mluvit doopravdy, musel jsem si od něj zachovat odstup, nepřipouštět si ho k tělu a manévrovat a politikařit... a tak se můj duch na chvíli postavil na zadní jako kůň před nepřekonatelnou překážkou... protože on mě volal k lidskosti a přibližoval se ke mně jako k člověku, jenže já v něm vidět člověka nesměl. Co jsem mu měl odpovědět? Nejdůležitější bylo ho k sobě nepustit, nedovolit mu, aby do mě pronikl!

„Pane, je válka," řekl jsem. „Země je okupovaná. Dezerce je v těchto podmínkách luxus, který si nemůžeme dovolit, jeden druhého musí hlídat. A vy to víte.“

„To znamená, že... vy se mnou nechcete... mluvit otevřeně?"

Na chvíli se odmlčel, jako by se kochal tím mlčením, které nás čím dál tím víc rozdělovalo. Pak řekl: „Pane, vám nikdy nespady kalhoty?"

Zase jsem neodpověděl a tím jsem zvětšoval odstup.

„Pane," pravil trpělivě, „ze mě spadlo všechno, já už nic nemám. Promluvmě si bez okolků. Když jsem k vám přišel v noci jako neznámý k neznámému, promluvmě si bez toho všeho. Chcete?"

Odmíchl se a čekal, co řeknu. Neřekl jsem nic.
„Je mi jedno, co si o mně myslíte,“ dodal apaticky.
„Ale já jsem si vás vybral... jako svého spasitele, anebo vraha. Co je vám milejší?“

V tu chvíli jsem mu řekl zřejmou lež - stejně zřejmou pro mě jako pro něho - a tak jsem ho definitivně vyhodil z našeho středu:

„Nevím nic o tom, že by vám něco hrozilo. Přeháníte. To jsou nervy.“

To ho zahalo do úzkých. Neodpověděl - ale nehýbal se, neodcházel, zůstal... byl teď zcela pasivní. Jako kdybych ho byl zbavil možnosti odejít. Napadlo mě, že to může trvat celé hodiny, že se nepohne, proč by se taky měl hýbat - zůstane tu... a bude mě tížit. Nevěděl jsem, co si s ním mám počít - a on mi v tom nemohl pomoci, protože jsem ho odvrhl, zavrhl, a bez něho jsem se vůči němu ocitl... sám. Jako kdybych ho měl v ruce. A mezi mnou a jím nebylo nic než lhosejnost, ledová nevraživost, odpor, byl mi cizí, byl pro mě hnusný! Pes, kůň, slepice, ba i brouk mi byly sympatičtější než tenhleto opotřebovaný muž v letech, který měl na sobě napsaný celý svůj příběh. Muž nesnáší muže! Pro muže nemůže být nic odpornějšího než jiný muž - mám přirozeně na mysli muže staršího věku s jejich příběhem napsaným na čele. Nevábil mě, ne! Nedokázal si mě zjednat. Neuměl se vetřít do mé přízně. Nemohl se mi líbit! Odpuzoval mě jak duchovní, tak tělesnou podstatou, jako Václav, ba ještě víc - odpuzoval mě tak, jako jsem odpuzoval já jeho, a byli bychom se chytili za rohy jako dva staří tuři - a to, že jsem mu byl stejně odporný ve své opotřebovanosti, můj hnus ještě znásobovalo. Václav - a teď on - oba odporní! A já s nimi! Muž je snesitelný pro muže jen jako odřikání, když se sám sebe zříká ve prospěch něčeho - cti, ctností, národa, boje... Ale muž, který je jenom mužem - to je hrůza!

Jenže on si mě vybral. On přišel za mnou - a teď neustupoval. Byl přede mnou. Zakašlal jsem a to zachrchlání mi připomnělo, že situace je čím dál tím horší. Jeho smrt - i když odpuzující - byla teď na krok přede mnou jako něco, čemu se nelze vyhnout.

Toužil jsem jen po jediném - aby odešel. Uvažovat budu až potom, ale nejdřív ať jde pryč. Proč bych neměl říct, že to tedy беру a že mu pomůžu? Nebylo to závazné, vždycky přece můžu z toho slibu udělat lest a manévr - tedy kdybych se rozhodl ho zabít a všechno řekl Hypolitovi - pro cíl naší akce, naší skupiny bylo dokonce žádoucí získat si jeho důvěru a moci ho ovlivňovat. Jestli se rozhodnu ho zahubit... Co škodí zalhat člověku, kterého chceme zahubit?

„Poslouchejte mě. Především ovládněte své nervy. To je nejdůležitější. Přijďte zítra dolů na oběd. Řekněte, že to byla jen nervová krize a že už jste z toho venku. Že se vracíte do formy. Předstírejte, že už vás to přešlo. Promluví s Hypolitem a pokusím se vám nějak zařídit ten odjezd. A teď jděte do svého pokoje, mohl by sem někdo přijít...“

Neměl jsem potuchy, co povídám, když jsem tohleto říkal. Byla to pravda, nebo lež? Pomoc, nebo zrada? To se ukáže později - ale teď ať už jde! Vstal a napřímil se, neviděl jsem v něm ani stín naděje, vůbec nic se v něm nepohnulo, nepokoušel se mi děkovat ani se mi zalíbit byť jen pohledem... protože předem věděl, že je to marné a že mu nezbyvá nic jiného než být, být takový, jaký je, být tím svým nevděčným a nepřijemným bytím - jehož likvidace by však byla ještě odpornější. Jen mě svou existencí vydíral... To bylo něco docela jiného než Karel!

Karel!

Po jeho odchodu jsem začal psát dopis Fryderykovi. Byl to raport - líčil jsem mu průběh obou nočních ná-

vštev. A byl to dokument, jímž jsem se už otevřeně hlásil k společnému jednání. Hlásil jsem se písemně. Navázal jsem dialog.

II.

Druhý den přišel Siemian na oběd.

Vstal jsem pozdě a sešel jsem dolů zrovna ve chvíli, kdy usedali ke stolu – a vtom se objevil Siemian, oholený, napomádaný a voňavý, s kapesníčkem v kapsičce. Jako by se objevila mrtvola. Usmrcovali jsme ho přece nepřetržitě už dva dny. Nebožtík však s grácií kavalerysty políbil ruku dámě, se všemi se přivítal a vysvětloval, že „jeho indispozice už začíná míjet“ a že se cítí lépe – že už se mu protivilo kysnout sám nahoře, „když je tu shromážděna celá rodina“. Hypolit mu vlastnoručně přisunul židli, rychle před něj prostřeli, nedotčena se vrátila naše zdvořilost, a on usedl – stejně dominantní a stísnující jako prvního večera. Přinesli polévku. Požádal o vodu. Musela to být hrozná námaha – mrtvolné mluvení, mrtvolné žvýkání, mrtvolné pití, násilím vyrvané jeho nechotě, vyrvané jedině silou strachu. „Chut' k jídlu ještě moc velkou nemám, ale tuhle polévku ochutnám.“ „Vypil bych ještě jednu vodu, jestli dovolíte.“

Ten oběd... rozmazaný, se skrytou dynamikou, bohatý na nespoutaná crescenda a protismysly, nejasný jako text vepsaný do textu... Václav seděl na svém místě vedle Heni – zřejmě si s ní promluvil a „získal si ji účtou“, neboť se oba zahrnovali pozornostmi, prokazovali si úsluhy, ona se jevila šlechetnější a on také – oba byli šlechetní. Pokud jde o Fryderyka, byl výřečný a společenský jako vždycky, ale zřetelně byl odsunut do pozadí Siemianem, který nepostizitelně vystoupil do

popředí... ano, ještě více než když se tu objevil poprvé, poslouchali jsme a pociťovali vnitřní napětí při jeho sebedrobnějších přáních, jež v něm začínala jako prosba, ale pro nás končila rozkazem. Jen já věděl, že se jeho ubohost ze strachu přiodívá do někdejší panovačnosti, ač byla dávno ta tam, a sledoval jsem to jako frašku! Zpočátku to ještě bylo maskováno dobráckostí důstojníka od východní hranice, trochu kozáka, trochu frajera – ale pak z něj jeho ponurost začala vylézat všemi póry, i s tou ledovou a apatickou lhostejností, které jsem si u něj všiml už včera. Stával se pořad chmurnější a ošklivější. A zřejmě se v něm vytvářela nesnesitelná změt pocitů, neboť se ze strachu před námi vtěloval do někdejšího Siemiana, jímž už nebyl, kterého se bál víc než nás, na kterého už nestačil – do tamtoho „nebezpečného“ Siemiana, který jen rozkazoval a používal lidi, který usmrcoval člověka člověkem. „Prosil bych plátek citronu, jestli dovolíte,“ – to znělo dobrácky, východňársky, tak trochu rusky, ale vězely v tom drápy, neúcta k cizí existenci, a on to cítil a bál se, a jeho hrůza kynula droždím jeho strachu. Bylo mi jasné, že Fryderyk také vnímá ono současné narůstání hrůzy a strachu v jedné osobě. Ale Siemianova hra by se byla nestala nezkratnou, kdyby s ním byl nehrál Karel na druhém konci stolu a nepodporoval jeho panovačnost celou svou osobou.

Karel jedl polévku, mazal si chleba máslem – ale Siemian ho okamžitě ovládl stejně jako poprvé. Chlapec měl zase nad sebou pána. Jeho ruce byly teď vojácké a obratné. Celá ta nevyvinutá existence se ihned a hladce podrobila Siemianovi, podrobila a oddala – a pokud jedl, dělal to jen proto, aby mu sloužil, a pokud si mazal chleba, pak jedině s jeho dovolením, a jeho hlava se mu ihned podřizovala svými nakrátko ostříhanými vlasy, jež se mu měkce vlnily jen nad čelem.

Nijak to nevyjádřil – prostě se takovým stal – tak jako se někdo mění závisle na osvětlení. Siemian si to možná neuvědomoval, ale mezi ním a chlapcem se ihned ustálil jakýsi vztah, a jeho zamračenost, ta nevlídná chmura nabitá panovačností (už jen předstíranou) začala Karla hledat a vršit se na něm. Asistoval tomu Václav, Václav sedící vedle Heni, šlechtný a spravedlivý Václav... dožadující se lásky a ctnosti... díval se, jak velitel potemněl chlapcem a chlapec velitelem.

Musel vyčítit – Václav – že se to obrací proti té účte, kterou bránil a která bránila jeho – neboť mezi velitelem a chlapcem se nevytvářelo nic jiného než právě opovrhování – především opovrhování smrtí. Což se chlapec neoddával veliteli na život a na smrt právě proto, že se velitel nebál ani umřít, ani zabít – a to jej činilo pánem jiných lidí? A těsně za takovýmto opovrhováním smrtí a životem následovala různá jiná znehodnocení, celé oceány devalvací, a chlapecký sklon k přezíravosti se slil vjedno s ponurou panovačnou nonšalancí Siemianovou – potvrzovali se navzájem – protože se nebáli smrti ani bolesti, jeden proto, že byl chlapec, druhý proto, že byl velitel. Věc se vyostřila a vyhranila, protože jevy vyvolané uměle jsou nezkrtnější – a Siemian přece ze sebe velitele dělal už jen ze strachu, aby se zachránil. A ten umělý velitel, proměňovaný v pravdu výrostkem, ho dusil, škrtil, terorizoval. Fryderyk určitě vnímal (věděl jsem to) náhlé zmohtnutí těch tří lidí, Siemiana, Karla a Václava, zvěstující možnost výbuchu... zatímco ona, Heňa, se klidně skláněla nad talířem.

Siemian jedl... aby ukázal, že už může jíst jako ostatní... a lísal se tím svým stepním šarmem; jenž však byl otráven jeho mrtvolným chladem a jenž se na Karlovi okamžitě proměňoval v násilí a krev. Fryderyk to vnímal. Ale v tu chvíli požádal Karel o sklenici, Heňka mu

ji podala – a možná že se ten okamžik, kdy sklenice putovala z ruky do ruky, trochu, trošičku protáhla a mohlo se zdát, že se Heňa o zlomek vteřiny opozdila s odtržením své ruky. Mohlo to tak být. Bylo? Tato nepatrná indicie zasáhla Václava jako rána palcátem, zpopelavěl – a Fryderyk po nich přejel naprosto lhostejným pohledem.

Podával se kompot. Siemian se odmlčel. Seděl a byl teď čím dál tím nepřijemnější, jako by mu zdvořilosti došly, jako by už definitivně upustil od snahy líbit se a jako by se před ním vrata hrůzy otevřela dokořán. Byl studený. Heňa si začala pohrávat s vidličkou a v tu chvíli se náhodou i Karel dotýkal své vidličky – nebylo vlastně jasné, jestli si s ní pohrává nebo se jí jen dotýká, mohlo to být zcela náhodné, ale měl vidličku v ruce – a Václav znovu zpopelavěl – bylo to opravdu náhodné? Ale samozřejmě, že to mohlo být náhodné – a bylo to tak nepatrné, že téměř neviditelné. Ale také nebylo vyloučeno... a právě tahleta maličkost jim dovolovala si hrát, ach, jen lehce, docela lehounce, tak mikroskopicky, že se tomu (dívka) mohla oddávat s (chlapcem), aniž porušila svou věrnost snoubenci – vždyť to bylo zcela nepostizitelné... A nevábila je ta lehkost právě proto – tím, že sebemenší pohyb jejich ruky je pro Václava těžkou ranou – třeba si nedovedli odříci tu zábavu, která neznamenalala skoro nic, ale pro Václava byla současně strašlivým pogromem. Siemian dojedl kompot. I když Karel možná opravdu takhle dráždil Václava, nijak to nenarušovalo jeho věrnost Siemianovi, neboť si hrál jako voják připravený na smrt, a tudíž voják lehkomyšlný. I to bylo poznamenáno podivnou nezkrtností, kterou vyvolává nepřírozenost – neboť ta hra s vidličkami byla přece pokračováním divadla na ostrově, ten flirt mezi nimi byl „teatrální“. Ocitl jsem se tedy u toho stolu mezi dvěma mystifikacemi, intenzivnější-

mi než všechno, nač by se dokázala vzmoci skutečnost. Strojenský velitel a strojenská láska.

Všichni vstali. Oběd skončil.

Siemian přistoupil ke Karlovi.

„Ty jeden... cucáku...“ řekl.

„Co má být?“ odpověděl šťastně Karel.

Důstojník se obrátil na Hypolita svými bledými očima a nepřijemně ledově.

„Promluvíme si?“ procedil skrz zuby.

Chtěl jsem být jejich rozhovoru přítomen, ale zastavil mě krátkým nesouhlasem:

„Vy ne...“

Co to mělo být? Rozkaz? Copak zapomněl, že jsme spolu v noci hovořili? Ale podřídil jsem se jeho přání a zůstal jsem na verandě, zatímco on s Hypem odešli do zahrady. Heňa stála vedle Václava a uchopila ho rukou za loket, jako by se mezi nimi nic nestalo, zase věrná. Ale neobešlo se to bez toho, aby na ně neuložil ruku Karel stojící vedle otevřených dveří (jeho ruka na dveřích - její ruka na Václavovi). A Václav jí řekl: „Pojďme se projít,“ načež odpověděla jako ozvěna: „Pojďme.“ Odešli alejí, zatímco Karel zůstal jako neodolatelný a nepostížitelný žert... Fryderyk vyprovázal snoubence pohledem a zabručel na Karla: „To je výsměch!“ Odpověděl mu jen můj nepatrný úsměv... určený jedině jemu.

Za čtvrt hodiny se Hypolit vrátil a pozval nás do své pracovny.

„Musíme s ním skoncovat,“ řekl. „Dnes v noci to musíme vyřídit. On naléhá!“

Dosedl na pohovku a zopakoval si to pro sebe se slastně zavřenými očima: „Naléhá!“

Ukázalo se, že Siemian zase žádal o koně - jenže tentokrát to nebyla prosba - ne, bylo to takové, že se Hyp delší dobu nemohl vzpamatovat.

„Pánové, to je lhář! To je vrah! Chtěl koně, řekl jsem mu, že je dnes nemám, možná zítra... a on mi stiskl ruku svými prsty, stiskl mi ji jako typický vrah... a řekl mi, že jestli nedostane koně do zítřka do deseti hodin, tak...“

Naléhá!“ dodal zděšeně. „Dnes v noci se to musí vyřídit, jinak mu zítra *budu muset* dát koně.“

A dodal potichu:

„Budu muset.“

To pro mě bylo překvapení. Siemian zřejmě nevydržel v roli, kterou jsme včera naplánovali, a místo aby mluvil rozumně a uklidňoval, promluvil výhrůžně... Zřejmě ho terorizoval ex-Siemian, ten nebezpečný muž, kterého v sobě vyvolával při obědě, a z toho v něm vzklíčila výhrůžka, rozkaz, nátlak, krutost (jimž se nemohl ubránit, protože se jich bál víc než kdokoli jiný)... Dost na tom, že se zase stal nebezpečným. Ale dobré bylo aspoň to, že už jsem za něj nepocítoval výhradní odpovědnost jako v noci v pokoji a že jsem věc předal Fryderykovi.

Hypolit vstal. Tak jak to uděláme, pánové? Kdo to bude? Vytáhl čtyři zápalky a jedné ulomil hlavičku. Podíval jsem se na Fryderyka - očekával jsem nějaké znamení - mám jim říct o mém nočním rozhovoru se Siemianem? Fryderyk byl hrozně bledý. Polkl sliny.

„Promiňte,“ řekl, „nevím, jestli...“

„Co?“ otázal se Hypolit.

„Smrt,“ řekl krátce Hypolit. Díval se stranou. „Z-a-b-í-t ho?“

„A co? Vždyť máme rozkaz.“

„Z-a-b-í-t,“ opakoval. Na nikoho se nedíval. Byl s tím slovem docela sám. Nikde nikdo - jen on a z-a-b-í-t. Byl bledý jako křída, protože *věděl, co znamená zabít*. Věděl to - v tu chvíli - až do dna. „Já... to... ne...“ řekl a setřepal cosi prsty stranou, stranou, stranou, kamsi za sebe... Pak otočil obličej k Václavovi.

Bylo to, jako by se v jeho bledosti objevila adresa – ještě než promluvil, věděl jsem s naprostou jistotou, že není zlomen a že nadále řídí události, manévruje – nezábráje z očí Heňu a Karla – jejich směrem! Tak co tedy? Báł se? Nebo je pronásledoval?

„Vy také ne!“ obrátil se přímo na Václava.

„Já?“

„Jak to chcete udělat... nožem – to se musí nožem – ne z revolveru, to by bylo příliš hluché – jak to chcete udělat nožem, když vám nedávno zabili matku také nožem? Vy? Vy s vaší matkou a k tomu katolíků? Ptám se vás! Jak se s tím vyrovnáte, abyste to mohl udělat?“

Zamotával se do slov, ale prožíval je do hloubky a navíc je podporoval jeho obličej, který byl upřen na Václava a křičel „ne“. Určitě „věděl, co mluví“. Věděl, co znamená „zabít“, a byl u konce se silami, už nemohl dál... Ne, to nebyla hra ani taktika, byl v tu chvíli opravdový!

„Vy dezertujete?“ otázal se ledově Hypolit.

Fryderyk se místo odpovědi bezradně a hloupě usmál.

Václav polkl sliny, jako by ho někdo nutil jíst něco nejedlého. Myslí, že k tomu až dosud přistupoval stejně jako já čili po vojensku, nedělalo mu potíže zabít o jednoho člověka víc – bylo to odpuzující, a přece obyčejné, ba dokonce nezbytné – a najednou mu ho někdo vyňal z mnohosti a umístil zvlášť jako nezměrné Zabítí samo o sobě! Také zbledl. A k tomu matka! A nůž! Stejný nůž, jakým byla zabita jeho matka... Zabíjel by tedy nožem vytaženým z matky, zasadil by stejnou ránu a opakoval by týž čin na Siemianově těle... Ale možná že se mu pod jeho krásčným čelem smísila matka s Heňkou, a tak teď nebyla rozhodující matka, nýbrž Heňka. Zřejmě spatřil sám sebe v roli Skuziaka, který zasadil ránu... Ale jak potom obstát vůči Heně s Karlem, jak

vzdorovat jejich sblížení, Heni v náruči (chlapce), Heni zdětinštělé v jeho náruči, Heni prachšprostě zklukovatělé? Zabit Siemiana jako Skuziak – ale kým se potom stane? Skuziakem? Co postaví proti tamté nezletilé síle? Kdyby byl Fryderyk nevyčlenil a nezveličil Zabítí... jenže teď už to bylo Zabítí a ta rána nožem by zasáhla jeho vlastní důstojnost, čest, ctnost, všechno, s čím se Skuziakem zápasil o matku a s Karlem o Heňu.

To asi způsobilo, že se obrátil k Hypolitovi a tupě ohlásil, jako by říkal něco, co už všichni vědí:

„Já to nemůžu...“

Fryderyk mě oslovil téměř triumfálně, tónem, který diktoval odpověď:

„A co vy? Zabijete ho?“

Cože? Takže to byla jen taktika! K čemusi směřoval, když předstíral strach a nutil nás odmítnout. Bylo to k nevíře: ten jeho bledý, zpocený, třesoucí se strach, jenž v něm byl tak definitivní, to byl vlastně jen kůň, na němž cválal... k mladým kolenům a rukám! Jeho vlastně zděšení mu sloužilo k erotickým cílům! To byl vrchol pokrytectví, neuvěřitelná ničemnost, něco nepřijatelného a nesnesitelného! Považoval sám sebe za svého koně! Ale jeho cval mě strhl s sebou a já cítil, že musím cválat společně s ním. Ostatně zabíjet jsem nechtěl, samozřejmě. Byl jsem šťastný, že se z toho smím vykrotit – a naše kázeň a jednota pukla. Odpověděl jsem:

„Ne.“

„To je ale bordel,“ odpověděl vulgárně Hypolit. „Už toho mám dost. Udělám to sám. Bez pomoci.“

„Vy?“ odpověděl Fryderyk. „Vy?“

„Ano.“

„Ne.“

„Proč?“

„Nnne...“

„Pane,“ řekl Hypolit, „přemýšlejte trochu. Nejsme přece darebáci. Musíme mít trochu smyslu pro povinnost. To je povinnost, pane! To je služba!“

„Vy chcete ze smyslu pro povinnost za-bít nevinného člověka?“

„Je to rozkaz. Dostali jsme rozkaz. To je akce, pane! Musíme držet pohromadě, táhnout za jeden provaz. Musí to tak být! To je odpovědnost! Co chcete? Pustit ho živého?“

„To nejde,“ souhlasil Fryderyk, „já vím, že to není možné.“

Hypolit vyvalil oči. Očekával snad, že Fryderyk řekne: ano, pusťte ho? Spoléhá snad na to? Pokud měl takovou skrytou naději, pak tato Fryderykova odpověď znemožnila jakoukoli cestu zpět.

„Co tedy chcete?“

„Já vím, samozřejmě... nezbytnost... povinnost... rozkaz... Nelze říct ne... A přece jste mě... Vy nebudete pod-ře-zá-vat... Vy ne! Vy nemůžete!“

Když Hypolit narazil na to skromné, šeptané „ne“, posadil se. To „ne“ vědělo, co znamená zabít - a tato znalost věci se teď hrnula přímo na něho a vršila se v obrovskou potíž. Uzavřen ve svém mohutném těle na nás zíral vytřeštěným pohledem jako oknem. Zlikvidovat Siemiana „obyčejně“ už také nepřicházelo v úvahu, když jsme to my tři zhnuseně odmítli. Následkem našeho zhnusení to teď bylo odporné. A povrchnost si už nemohl dovolit. Nebyl to sice člověk příliš hluboký ani bystrý, ale byl to člověk z určitého prostředí, z určité sféry, a zatímco my jsme byli hlubocí, on nemohl zůstat povrchní - prostě ze společenských důvodů. V určitých situacích nemůže být člověk „méně hluboký“, stejně tak jako nemůže být „méně jemný“, to by ho společensky znemožnilo. A tak ho konvence přinutila být hluboký a vyčerpat společně s námi obsah slova „zabít“, a spatřil to, co jsme

viděli my - jako hrůznost. Cítil se bezmocný jako my. Zavraždit někoho vlastníma rukama? Ne, ne, ne! Ale v tom případě zbývalo jen „nezabíjet“ - „nezabíjet“ však také znamenalo vyčlenit se, zradit, být zbabělý, nesplnit úkol! Rozhodil ruce. Ocítil se mezi dvěma odpornostmi - a jedna z nich se musela stát i jeho odporností.

„Tak co tedy?“ zeptal se.

„Ať to vyřídí Karel.“

Karel! To bylo to, k čemu po celou tu dobu směřoval - ten lišák! Ten vychytralec! Nasedl sám na sebe jako na koně!

„Karel?“

„Jistěže. On to vyřídí. Když mu poručíte.“

Mluvil, jako by to bylo docela snadné - veškerá obtížnost byla ta tam. Jako kdyby měl Karel v Ostrovci něco koupit. Nevím proč, ale ta změna tónu mi připadala poněkud opodstatněná. Hypolit zaváhal.

„Máme to svalit na něj?“

„A na koho? My to neuděláme, to není nic pro nás... A udělat se to musí, to je jasné! Řekněte mu to. On to udělá, když se mu řekne. Pro něj to nebude problém. Proč by to neměl udělat? Poručte mu to.“

„Jistěže to udělá, když mu řeknu... Ale proč? To to má udělat... za nás?“

Václav se do toho nervózně vmísil.

„Neberete zřetel na to, že je to riskantní... Chce to odpovědnost. Nemůžeme ho k tomu použít, svalit na něj riziko, to nejde! To se nedělá!“

„Riziko můžeme vzít na sebe. Kdyby se věc prozradila, řekneme, že pachatelí jsme my. Oč jde? Jedině o to, aby za nás někdo vzal do ruky nůž a bodl. Jemu to půjde hladčeji než nám.“

„Ale já vám říkám, že nemáme právo ho využívat jen proto, že je mu šestnáct let! Nemáme právo ho do toho zaplést... aby to udělal za nás...“

Propadl panice. Karla zaplést do vraždy, kterou on nebyl schopen spáchat! Využít Karlova mládí, využít ho jen proto, že je to kluk... to přece není v pořádku a oslabilo by ho to vůči chlapci... Jenže on musel zůstat vůči chlapci silný! Začal se procházet po pokoji.

„To by bylo nemorální!“ vybuchl zlostně a zrudl jako dotčený ve svém nejtajnějším studu. Naproti tomu Hyp si na tu myšlenku pomalu zvykal.

„Možná... že je to opravdu nejjednodušší... odpovědnost nikdo na nikoho nesvaluje. Jde jen o to, abychom se neubabrali... samým faktem... To není práce pro nás. To je práce pro něho.“

A uklidnil se jako dotykem kouzelného proutku - jako by byli nakonec došli k jedinému přirozenému řešení. Pochopil, že to odpovídá přírodním zákonům. On se jim nevyhýbal. On tu byl od vydávání rozkazů - Karel od jejich provádění.

Vrátil se mu klid a rozum. Byl teď aristokratický.

„Že mě to taky nenapadlo hned. No jistě!“

Byl to skutečně dost zvláštní pohled: dva muži, jeden zahanbený tím, co druhému naopak navrátilo důstojnost. Ono „využívání neplnoletého“ jednoho naplňovalo hanbou, druhého hrdostí, jeden jako by tím mužnost ztrácel, kdežto druhý naopak získával. Jak geniální byl Fryderyk! Že do toho dokázal zaplést Karla... že celou tu záležitost zvrtil směrem k němu... díky čemuž se zamýšlená smrt najednou rozehrála a rozhořela nejen Karlem, ale i Heňou, jejich rukama, jejich nohama - a plánovaná mrtvola rozkvetla zakázanou, chlapecko-dívčí neohrabanou a drsnou smyslností. Do toho všeho vtrhlo horko - ta smrt už teď byla milostná. A všechno - ta smrt, náš strach, odpor, naše nemohoucnost - tu byly jen proto, aby mladá ruka, příliš mladá ruka sáhla po ní... Už jsem se do toho hroužil nikoli jako do vraždy, ale jako do

dobrodružství jejich nevyvinutých, hluchých těl. Ta rozkoš!

A současně v tom byla šíravá ironie a dokonce příchuť porážky - že jsme se my dospělí uchýlovali k pomoci mladíčka, který mohl udělat to, co my jsme nemohli - že by byla ta vražda višničkou na tenké větvi dostupné jedině tomu lehčímu? Lehkost! Najednou tu byl všeobecný nápor tímto směrem, Fryderyk, já a Hypolit jsme úporně směřovali k neplnoletému jako k jakési tajné, odlehčující alchymii.

Vtom vyjádřil souhlas s Karlem i Václav.

Kdyby byl odmítl, byl by to musel udělat sám, protože my už jsme byli mimo hru. A za druhé se mu to asi nějak popletlo - ozvalo se v něm katolictví a najednou se mu začalo zdát, že Karel jako vrah bude pro Heňu stejně odporný jako on, Václav, jako vrah - omyl pocházející z toho, že příliš číchal ke květinám duší, a ne nosem, že příliš věřil v krásu ctnosti a ošklivost hříchu. Zapomněl, že zločin může mít v Karlovi jinou příchuť než v něm. Chytil se této iluze a souhlasil - nemohl ostatně nesouhlasit, nechtěl-li se rozkmotřit s námi a ocitnout se zcela stranou v tak nejasných okolnostech.

Fryderyk v obavě, aby nezměnili názor, začal honem hledat Karla - a já s ním. V domě nebyl. Heňku jsme viděli vyndavat prádlo z prádelničky, jenže ji jsme nepotřebovali. Naše nervozita rostla. Kde je Karel? Hledali jsme ho se vzrůstajícím spěchem, ale beze slova, jako bychom si byli cizí.

Byl ve stáji, pečoval o koně. Vyvolali jsme ho ven - přišel s úsměvem. Dobře si vzpomínám na ten úsměv, protože ve chvíli, kdy jsme ho volali, jsem si uvědomil, jak je ten náš návrh krkolomný. On přece Siemiana zbožňoval. Byl mu oddán. Jak ho tedy přinutit k něčemu takovému? Ale úsměv nás hned přenesl do jiné

krajiny, kde bylo všechno přátelské a ochotné. To dítě už svou převahu znalo. Věděl, že když od něho něco chceme, chceme jeho mládí – a tak k nám přistoupil sice poněkud posměšně, ale ochoten si hrát. Jeho příchod byl naplněn štěstím, ukazoval, jak dalece už se s námi sblížil. A divná věc: ta hra, ta usměvavá lehkost byly nejlepší úvodem k brutalitě, jež měla následovat.

„Siemian zradil,“ řekl mu stručně Fryderyk. „Jsou na to důkazy.“

„Aha,“ řekl Karel.

„Je třeba ho odkrouhnout ještě dnes v noci. Uděláš to?“

„Já?“

„Máš strach?“

„Ne.“

Stál u oje, na niž byl pověšen popruh. Jeho věrnost Siemianovi se nijak neprojevila. Jakmile uslyšel, že ho má zabít, stal se málomluvný a dokonce trochu stydlivý. Uzavřel se v sobě a ztuhl. Zdálo se, že protestovat nebude. Napadlo mě, že je mu vlastně jedno, jestli má zabít Siemiana, anebo zabít někoho jiného na příkaz Siemiana – protože to, co ho s ním pojilo, byla smrt, a bylo jedno čím. Vůči Siemianovi byl slepě poslušný jako voják – ale byl poslušný jako voják i v případě, že se obracel proti Siemianovi na náš rozkaz. Bylo vidět, že se jeho slepota vůči veliteli okamžitě proměnila v němu schopnost ho usmrtit. Nedivil se tomu.

Jen se na nás (chlapec) letmo pođival. Ten pohled obsahoval nějaké tajemství (jako by se ptal: jde vám o Siemiana, nebo... o mne?). Ale neřekl nic. Byl diskrétní.

Žasli jsme, jak to šlo snadno (což nás uvedlo jakoby do jiného rozměru) a šli jsme s ním k Hypolitovi, který mu sdělil další instrukce – že musí jít v noci s nožem – a že se to všechno musí obejít bez rámusu. Hyp už

zcela získal rovnováhu a vydával příkazy jako důstojník – byl na svém místě.

„A co když mi neotevře? On se přece zamyká!“

„Nějaký způsob se najde, aby otevřel.“

Karel odešel.

To, že odešel, mě pobouřilo a navztekalo. Kam odešel? Domů? Co znamená domů? Co to bylo, ta jeho sféra, kde se umírá stejně snadno jako zabíjí? Narazili jsme u něj na připravenost a poslušnost, z nichž plynulo, že se k tomu hodí. Jak hladce to šlo! Ano, nádherně se vzdánil, tiše a poslušně... a já nepochyboval o tom, že šel za ní, za Heňou, s rukama, do kterých jsme vložili nůž. Heň! Nemohlo být pochybností o tom, že jako chlapec s nožem, jako chlapec zabíjející má daleko větší šanci si ji získat, zmocnit se jí – a nebyť Hypolita, který nás zdržel na další poradu, bychom byli utíkali za ním a sledovali ho. Ale Hypolitovu pracovnímu jsme opustili až teprve za delší dobu a vyšli jsme do zahrady, za ním, za ní – a už jsme byli v předsíni, když vtom jsme z jídelny uslyšeli Václavův tlumený, náhle utátný hlas. Něco se tam stalo! Vrátili jsme se. Ta scéna jako by patřila k těm na ostrově. Václav stál dva kroky od Heni – nebylo jasně, oč šlo, ale něco se mezi nimi muselo stát.

Karel stál o něco dál, u kredence.

Když nás Václav spatřil, řekl:

„Nafackoval jsem ji.“

Odešel.

Ona řekla:

„Bije!“

„Bije,“ opakoval Karel.

Smáli se. Vysmívali se mu. Byli jedovatí, ale bavili se. Vlastně ani ne moc – jen tak žertovali. Jaká elegance byla v tom jejich žertování! Lfíbilo se jim, že „bije“, jako kdyby se v tom vyžívali.

„Co ho kouso?“ řekl Fryderyk. „Oč mu jde?“

„Oč by mu šlo?“ odpověděla. Legračně, koketně loupala očima, a my jsme hned pochopili, že je to určeno Karlovi. Bylo to nádherné, bylo dojemné, že na něj ani neukázala očima, věděla, že není třeba – stačilo, že zakoketovala – věděla, že se nám může líbit jedině „s“ Karlem. Jak snadno už jsme se dokázali dorozumívat! A já viděl, že oba jsou si jisti našimi sympatiemi. Ti diskrétně rozdávající šibalové moc dobře věděli, že jsme jimi nadšeni. To bylo jasné patrné.

Nebylo těžké uhodnout, že to Václav nevydržel – zas ho museli podráždit nějakým sotva postižitelným pohledem nebo dotykem... Ty jejich dětinské provokace! Fryderyk se jí náhle zeptal:

„Karel ti nic neřikal?“

„A co?“

„Že dnes v noci... Siemianovi...“

Udělal legrační pohyb naznačující podříznutí krku – bylo by to legrační, kdyby ta legrace v něm nebyla tak vážnou věcí. On se bavil vážně. Usedl. O ničem nevěděla, ne, Karel jí do toho nezasvětil. A tak jí Fryderyk stručně vyprávěl o zamýšlené „likvidaci“ a o tom, že to má provést Karel. Mluvil o tom, jako by šlo o něco docela obyčejného. Poslouchali (i Karel) – jak bych to řekl – aniž se stavěli na odpor. Nemohli poslouchat jinak, protože se nám museli líbit, a to jim ztěžovalo reakce. Jedině to, že když Fryderyk domluvil, Heňa se neozvala a Karel také ne – mlčení na jejich straně se vzdulo. Nebylo zcela jasné, co má znamenat. Ale (chlapec) stojící u kredence se mračil a i ona zpočmurněla.

Fryderyk vysvětloval:

„Hlavní potíž je v tom, že Siemian nemusí v noci otevřít dveře. Bude se bát. Mohli byste k němu jít oba dva. Ty bys pod nějakou záminkou zaklepala. Tobě otevře. Ani ho nenapadne, aby neotevřel. Řekneš mu třeba,

ba, že máš pro něj dopis. A když ti otevře, ucouvneš a Karel vejde dovnitř... tohle asi bude nejlepší způsob... Co myslíte?“

Navrhoval to bez většího nátlaku, „jen tak“, což bylo ostatně opodstatněné – protože celý ten nápad byl hodně přitažen za vlasy, nebyla tu žádná jistota, že jí Siemian rychle otevře. Fryderyk skrýval skutečný smysl svého návrhu: že do toho chce zatáhnout Heňu, aby to udělali oni dva... Organizoval to stejně jako scénu na ostrově. Neoslnil mě ani tak jeho nápad, jako způsob, jakým ho uskutečňoval – navrhl to totiž náhle, jakoby mimochodem, a využil okamžik, kdy ti dva byli obzvlášť ochotni s námi jednat milostivě, spojit se s námi, ba dokonce nás okouzlovat – oni dva, oni dva! Bylo tedy zřejmé, že Fryderyk spoléhal na „dobrou vůli“ této dvojice – že budou souhlasit bez větších potíží, aby ho uspokojili – opět tedy počítal se „snadností“, se stejnou snadností, která už se jednou u Karla projevila. Chtěl prostě, aby rozšlapali toho „červa“ spolu... Teď už se skoro nedal ukrýt erotický, smyslný, milostný smysl jeho záměru – byl zřejmý! A mně se chvíli zdálo, že dvě tváře téže věci spolu zápasí přímo před námi: neboť na jedné straně byl návrh dost hrůzný, šlo přece o to zaplést to děvče do hříchu, do vraždy... ale na druhé straně to byl návrh „opojný a vzrušující“, neboť šlo o to, aby ti dva byli „spolu“...

Co převáží? Měl jsem dost času, aby mi tahleta otázka prolétla hlavou, protože neodpověděli hned. Současně jsem spatřil naprosto jasně, že tak, jak stojí před námi, jsou *vůči sobě navzájem* pořád neochotní, bez citu – ale přesto byli v rozpacích nad skutečností, že nás přiváděli v nadšení a že jsme od nich očekávali opojení, a to je nutilo k poslušnosti. Už nemohli jít proti kráse, kterou jsme v nich objevovali. A ta poslušnost jim v jádru vyhovovala – byli tu přece od toho, aby se

podrobovali. Byl to zase jeden z těch činů „páchaných na sobě samém“, tak typických pro mládí, činů, kterými se mládí definuje a které ho v důsledku toho dokáží tak zmámit, že se téměř ztrácí jejich objektivní, vnější význam. Ne Siemian, ne jeho smrt pro ně byly nejdůležitější – ale oni sami. (Dívka) se omezila na odpověď:

„Proč ne? To můžeme udělat.“

Karel se náhle zasmál, dost hloupě.

„Když to půjde, tak to uděláme, a když to nepůjde, tak to neuděláme.“

Vycítil jsem, že je mu v tu chvíli hlouposti zapotřebí.

„No dobře. Tak ty zaklepeš, potom uskočíš, a já ho bodnu. To by šlo, jenomže nevíme, jestli nám otevře.“

Zasmála se:

„Neboj se, když zaklepeš já, tak otevře.“

I ona teď byla dost hloupá.

„Zůstane to samozřejmě mezi námi,“ řekl Fryderyk.

„Můžete být klidný!“

Tím rozhovor skončil – takové rozhovory se nedají protahovat. Vyšel jsem na verandu a odtamtud jsem sešel do zahrady, chtěl jsem si trochu oddychnout – rozběhlo se to všechno příliš rychle. Světlo sláblo. Barvy ztratily skelný povlak lesku, zeleň a červeň přestaly píchat do očí – barvy před nocí odpočívaly ve stínu. Co noc skrývá? Tak tedy... to rozšlapání žízaly – jenže žízalou nebyl Václav, ale Siemian. Nebyl jsem si tak moc jistý, jestli to vůbec má nějaký smysl, každou chvíli mě rozpálil temný oheň, ale za chvíli jsem zas ochaboval, byl jsem otrávený a dokonce zoufalý, protože to bylo příliš fantaskní, příliš svévolné a ne dost pravdivé – bylo to jako hříčka, ano, byla to z naší strany doopravdy „hra s ohněm“. Když jsem se ocitl sám mezi křovím, úplně jsem v tom přestal vidět jakýkoli smysl... Vtom jsem si všiml, že ke mně jde Václav.

„Chci vám to vysvětlit! Pochopte mě, prosím vás! Já bych ji byl neuhodil, ale to byla sprostárna, prostě sprostárna!“

„A co?“

„Provedla mi sprostárnu! Velkou sprostárnu, i když maličkou... ale to nebyla žádná má iluze... Sprostárnu malou, ale velkou! Mluvili jsme spolu v jídelně. Vtom přišel on. Milenec. Hned jsem vycítil, že ona sice mluví ke mně, ale je to adresováno jemu.“

„Adresováno jemu?“

„Jemu, a nejen slovy, ale... ale vším. Jí celou. Jako by mluvila se mnou, ale současně jako by oslovila jeho a oddala se mu. V mé přítomnosti. Zatímco mluvila se mnou. Věřil byste tomu? To bylo něco... Viděl jsem, že sice mluví se mnou, ale přitom je s ním – a to... úplně. Jako kdybich u toho nebyl. Dal jsem jí facku. Co já si teď počnu? Řekněte mi, co já teď můžu dělat?“

„Nedalo by se to nějak smírně vyřídit?“

„Ale já ji uhodil! Nasadil jsem tomu korunu. Uhodil jsem ji! Teď už je všechno definitivně stanoveno a potvrzeno. Uhodil jsem ji! Nechápu, jak jsem to mohl udělat... Víte co? Předpokládám, že kdybich byl nedovolil, aby byl on určen pro tu... likvidaci... byl bych ji neuhodil.“

„Proč?“

Bystře se na mě podíval.

„Protože to ode mě není fěr – vůči němu. Dovolil jsem mu, aby to udělal za mě. Ztratil jsem morální argument, a proto biju. Biju, protože mé utrpení už vůbec nic neznamena. Není hodno úcty. Ztratilo čest. Proto biju, biju, biju... a jeho bych nejen zbil, jeho bych zabil!“

„Ale co to říkáte?“

„Zabil bych ho, a bez potíží... To nic není! Zabít... někoho takového? To je jako zašlápnout červa! Malič-

kost! Maličkost! Jenže na druhé straně zabít někoho takového... to je skandál. A hanba. Je to daleko těžší než zabít dospělého. Je to nemožné! Zabíjet se můžou jenom dospělí. A co kdybych jí podřítl krk? Dejme tomu. Nemusíte se zneklidňovat. Říkám to jen tak, žertem. Vždyť to jsou všechno žertíky, no ne? Žertují oni se mnou, tak proč bych si neměl já trochu zažertovat s nimi? Bože můj, osvobod mě od žertování, do něhož jsem upadl! Bože, Bože můj, má jediná útěcho! Co jsem to chtěl říct? Aha, že bych měl zabít... ale Siemiana... to bych měl udělat, ještě je čas, musím si pospíšet... ještě je čas vzít tu vraždu tomu cucákovi... protože dokud to svaluju na něj, není to ode mě fér, není to ode mě fér!"

Zamyslel se.

"Je pozdě. Umluvili jste mě. Jakkap mu teď mohu ten úkol vzít? Teď už je jasné, že se do toho nevnucují proto, že je to má povinnost, ale proto, abych mu ji nedal - abych nad ní neztratil mravní převahu. Celá má morálka je tu jen k tomu, abych získal jí!"

Rozhodil ruce.

"Není mi jasné, co mám dělat. Obávám se, že už nemohu dělat nic."

Řekl ještě několik pozoruhodných věcí:

"Jsem nahý! Jak je mi naze! Můj Bože! Ti mě ale svlékli! Já v mém věku už bych neměl být nahý! Nahota je jen pro mládež!"

A dále:

"Ona podvádí nejen mě. Ona podvádí mužství. Mužství vůbec. Protože mě nepodvádí s mužem. Je to tedy vůbec žena? Řeknu vám, že ona využívá skutečnosti, že ještě není ženou."

"Využívá jakési své zvláštnosti, něčeho velice speci-fi-c-ké-ho, a já dosud nevěděl, že něco takového existuje..."

Dále:

"Jen se ptám, kde to vlastně sebrali? Opakuji, co jsem vám už řekl: tohleto si oni sami vymyslet nemohli. To na ostrově. To, co teď dělají se mnou... ty provokace... Je to příliš rafinované. Doufám, že to pochopíte: nemohli si to vymyslet proto, že je to příliš rafinované. Kde to tedy sebrali? Vyčetli z knih? Nebo co?"

*

Dolem se vylévala houstnoucí omáčka znemožňující rozhled, a zatímco se koruny stromů ještě koupaly ve veselém pernatém nebi, kmety už byly nezřetelné a odpuzovaly zrak. Nahlédl jsem pod cihlu. Byl tam dopis.

Prosím Vás, promluvejte se Siemianem.

Řekněte mu, že ho Vy a Heňa v noci vyvedete do polí, kde bude čekat Karel s bryčkou. Že na něj Heňa v noci zaklepá, aby ho vyvedla. Tomu uvěř. Ví, že Karel je jeho a že Heňka je Karlova! Tomu uvěř! Je to nejlepší způsob, aby jí otevřel dveře, když zaklepá. Důležitě. Nezanedbejte to!

A nezapomeňte: couvnout už nelze. Couvnout lze jedině do ničemnosti.

Skuziak. Co s ním? Nevím. Lámu si hlavu. Nemůže zůstat stranou, měli by to udělat všichni tři... Ale jak?

Opatrně! Nesmí se na to násilím. Raději delikátně a s citem, abychom nikoho nedráždili, abychom se zbytečně nevystavovali nebezpečí, až dosud nám štěstí přeje - a jde o to, abychom to nepokazili. Dávejte na sebe pozor. Opatrně!

*

Šel jsem k Siemianovi.

Zaklepal jsem - a když zjistil, že to jsem já, otevřel mi, ale hned si zase šel lehnout do postele. Jak dlouho

tak ležel? V ponožkách - nádherně naleštěné boty se leskly na podlaze mezi nedopalky. Kouřil jednu cigaretu za druhou. Dlouhá ruka s tenkým zápěstím a prstýnkem na prstě. Nejevil chuť konverzovat. Ležel naznak a díval se do stropu. Řekl jsem, že jsem ho přišel varovat: ať si nedělá iluze. Hypolit mu koně nedá.

Neodpověděl.

„Ani zítra, ani pozítří. A vaše obavy, že vás odtud nepustí živého, mohou být správné.“

Mlčel.

„Proto vám chci navrhnout... plán útěku.“

Mlčel.

„Chci vám pomoci.“

Neodpověděl.

Ležel jako kláda. Napadlo mě, že se bojí - ale to nebyl strach, ale zlost. Zlomyslná zlost. Ležel a byl zlomyslně zlostný - nic víc. Byl ironický. To proto (pomyslel jsem si), že mi sám o své slabosti řekl. Znal jsem jeho slabost, a proto se mu proměnila v zlost.

Vyložil jsem mu plán. Řekl jsem mu, že Heňa zaklepá a že ho vyvedeme do polí.

„Kurr...“

„Máte peníze?“

„Mám.“

„Tak dobře. Buďte připraven chvíli po půlnoci...“

„Kurr...“

„To slovo vám moc nepomůže.“

„Kurr...“

„Nebuďte vulgární. Taky bychom si to mohli rozmyslet.“

„Kurr...“

Nechal jsem ho být. Přijímal naši pomoc, dovoloval nám, abychom ho zachránili - ale neděkoval. Dlouhý a pružný ležel na posteli a ještě svou osobou vyjadřoval agresivnost a moc - pán a velitel - ale znásilňovat

už nemohl. Jeho nadvláda skončila. A on věděl, že to vím. Pokud se donedávna nemusel ucházet o ničí přízeň, protože byl nebezpečný, protože se mohl vnutit násilím, pak tu teď ležel přede mnou ve své mužské agresivitě, sice vzteklé, ale už zbavené drápů a donucené hledat soucit... a věděl, že je v té své mužskosti nesympatický, nepříjemný... a tak se nouhou v ponožce poškrábal na stehně... zvedl nohu a zahýbal prsty, bylo to gesto dokonale egoistické, kašlal na to, jestli ho mám rád nebo ne... a neměl mě rád... tonul v oceánech averze, bylo mu na zvracení... a mně také. Odešel jsem. Ten zvláštní mužský cynismus mě otrávil jako cigarety, v jídelně jsem narazil na Hypolita a musel jsem se od něj odvrátit, nechybělo mnoho a byl bych začal zracet, ano, bylo to o vlásek, o jeden z těch chloupků, které jim i mně vyrůstaly na rukou! V tu chvíli jsem Muže nesnesl.

Bylo jich - těch mužů - v domě pět. Hypolit, Siemian, Václav, Fryderyk a já. Brrr... Ve zvířecím světě nic nedosahuje takové zrůdnosti - který kůň, který pes může soupeřit s tou nevázaností tvaru, s tím cynismem tvaru? Bohužel! Bohužel! Lidstvo po třicátce začíná být zrůdné. *Celá krása byla na té druhé straně, mladé.* Já, muž, jsem nemohl hledat azyl u svých kolegů, mužů, protože mě odpuzovali. A strkali mě do tamtoho!

Paní Marie stála na verandě.

„Kde jsou všichni?“ zeptala se. „Zmizeli?“

„Nevím... Byl jsem nahoře.“

„A Heňa? Neviděl jste Heňu?“

„Je možná ve skleníku.“

Zatřepetala prsty.

„Vy ten dojem nemáte...? Václav mi připadal rozčilený. Nějaký skleslý. Není to snad mezi nimi v pořádku?

Mám dojem, že se něco pokazilo. Přestává se mi to líbit, musím si s Václavem promluvit... nebo možná s Heňou... nevím... Bože můj!"

Byla znepokojena.

„Já nic nevím. Skleslý je asi proto, že... ztratil matku.“

„Vy myslíte, že je to kvůli matce?“

„Určitě. Matka je matka!“

„Vidíte? Já si také myslím, že je to kvůli matce. Ztratil matku! Tu mu nemůže nahradit ani Heňa! Matka je matka! Matka! “ pohnula letmo prsty. A to ji zcela uklidnilo, jako by slovo „matka“ bylo tak mocné, že i slovu „Heňa“ ubíralo na významu, jako by bylo tou největší svátostí...! Matka! I ona byla přece matkou. A už nebyla ničím jiným než matkou! Ta bývalá bytost, která teď byla výhradně matkou, na mě pohlédla uvadlým, předminulým pohledem a vzdálila se i se svými zbožňováním matky - věděl jsem, že si nemusím dělat obavy, že by nám mohla udělat škrt přes rozpočet - v přítomném čase, kdy byla matkou, nám nemohla udělat nic. Její bývalé vnady se rozezněly, když se vzdalovala.

Čím více se blížila noc a to všechno, co zvěstovalo její příchod - rozsvěcování lamp, zavírání okenic, prostírání k večeři - tím mi bylo hůř. Chodil jsem sem tam a nikde jsem neměl stání. Stále výrazněji se rýsovala podstata mé a Fryderykovy zrady: zradili jsme mužství s (chlapcem plus dívkou). Jak jsem tak chodil po domě, nakoukl jsem do salonu, kde bylo šero, a spatřil jsem tam Václava sedět na pohovce. Vstoupil jsem a usedl do lenošky, která stála dost daleko, až u protější zdi. Mé úmysly nebyly příliš jasné. Byly rozmazané. Učinil jsem zoufalý pokus s nejvyšším úsilím přemoci odpor a navázat s ním v mužství. Odpor však nebetyčně vzrostl, znásoben mým příchodem a umístěním mého těla

do blízkosti jeho těla - odpor nabubřelý jeho nevrlostí ke mně... nevrlostí, která tím, že mě činila odporným, činila odporným můj odpor k němu. A *vice versa*. Věděl jsem, že za těchto podmínek nemůže být ani pomýšlení, že by se některý z nás zatřpytil přednostmi, které nám byly navzdory všemu dostupné - mám na mysli přednost ctnosti, rozumu, obětavosti, hrdinství, šlechtnosti, jež jsme mohli vytvořit a jež v nás potenciálně tkvěly - ale ten odpor byl příliš všemocný. Nemohli jsme ho zlomit násilím? Násilím! Násilím! Od čeho jsme byli muži? Muž je ten, kdo používá násilí. Muž je ten, kdo kraluje! Muž se neptá, zda se líbí, nýbrž se zajímá jen o vlastní rozkoš, jeho podnebí má rozhodovat o tom, co je krásné a co ošklivé - pro něj a jediné pro něj! Muž je pro sebe a pro nikoho víc!

Myším, že jsem se z nás pokoušel vykřesat tohleto násilí... Tak, jak se věci měly teď, byli jsme on i já impotenty, protože jsme nebyli sebou, nebyli jsme pro sebe, byli jsme pro tamto mladší vnímání - a to nás potápělo do ošklivosti. Ale kdybych tady v tom salonu dokázal aspoň chvíli být pro něj, pro Václava - a on pro mě - kdybychom dokázali být mužem pro muže! Nepřidalo by nám to na mužnosti? Nedonutil by mužnosti jeden druhého k mužnosti? Takové byly mé propočty, jež se odehrávaly ve zbytcích mé zoufalé a duchem nepřítomné naděje. Neboť násilí, jimž je muž, musí být nejprve počato v mužnosti, mezi muži... a i kdyby nás sama moje přítomnost vedle něho dokázala uzavřít do hermetického kruhu... Připisoval jsem obrovský význam tomu, že tma oslabovala naši Achillovu patu - tělo. Myslel jsem, že využijeme-li oslabení těla, dokážeme se spojit a rozmnožit, staneme se muži natolik mocně, že si sami sebe nebudeme ošklivit - nikdo si přece neošklívá sám sebe - neboť stačí být sebou, aby si člověk sám sebe neošklivil! Takové byly mé dost zoufalé úmysly.

Ale on se ani nepohnul... a já také ne... a nemohli jsme začít, chyběl nám začátek, opravdu jsme nevěděli, jak začít...

Najednou vklouzla do salonu Heňa.

Nezpozorovala mě – přistoupila k Václavovi – tiše usedla vedle něho. Jako když nabízí smír. Jistě byla (dost dobře jsem na ní neviděl) milá. Smírná. Způsobná. Pokorná. Možná bezradná. Co to? Co to? Že by i ona měla dost tamtoho... anebo se bála, chtěla z toho vykouvat, hledala ve snoubenci oporu, záchranu? Usedla vedle něho způsobně, beze slova, přenechala mu iniciativu, mělo to znamenat: tady mě máš a dělej si s námi, co chceš. Václav seděl jako socha, ani prstem nepohnul.

Znehybněl jako žába. Neměl jsem potuchy, co v něm vře. Hrdost? Žárlivost? Uraženost? Anebo mu bylo prostě nemastně neslaně a nevěděl, co si s ní počít – a mně se chtělo křičet, aby ji aspoň objal, aby na ni položil ruku, na tom mohlo záviset spasení! Poslední stéblo záchranu! Jeho ruce by se na ní vrátila mužnost, já bych přiskočil s vlastníma rukama a nějak by to šlo! Násilí – násilí v tomhle salonu! Ale nic. Čas míjel. Ani se nepohnul. Bylo to jako sebevražda – bylo to v troubě, v troubě, v troubě – a dívčina vstala a odešla... a já za ní.

Podávala se večere, u níž jsme kvůli paní Marii konvenčně konverzovali. Po večeři jsem zase nevěděl, co si se sebou počít, zdálo by se, že v hodinách před vraždou je spousta věcí na práci, a zatím se nikdo z nás ničím nezabýval, všichni se rozptýlili... možná proto, že čin, k němuž mělo dojít, byl tak důvěrného a drastického rázu. Fryderyk? Kde byl Fryderyk? Také někam zmizel a to zmizení mě najednou oslepilo, jako by mi ně-

kdo uvázal pásku přes oči, nevěděl jsem co a jak, musel jsem ho najít, hned teď – a tak jsem zahájil pátrání. Vyšel jsem ven. Vypadal to na déšť, vzduch byl parný, na bezhvězdném nebi bylo možno tušit mraky, chvílemi se strhl vítr, točil se v zahradě a pak utíchal. Vešel jsem do zahrady skoro poslepu, pěšiny jsem spíše jen vytušil se smělostí, kterou diktují kroky do neviditelná, a jen tu a tam mi nějaký známý obrys stromu nebo keře zvěstoval, že všechno souhlasí a že jsem tam, kde jsem chtěl být. Ale přišel jsem na to, že vůbec nejsem připraven na tu neměnnost zahrady a že mě spíše překvapuje... Méně by mě udivilo, kdyby se byla zahrada potmě celá obrátila naruby. Ta myšlenka mnou začala houpat jako loďka na širém moři a já pochopil, že už jsem ztratil pevninu z očí. Fryderyk tam nebyl. Pustil jsem se až k ostrovům, ale ta cesta poslepu mě připravovala o smysl pro skutečnost, každý přede mnou vystupující strom, každý keř pro mě byly útočící fantasknosti – neboť ač byly, jaké byly, mohly být jiné. Fryderyk? Fryderyk? Jeho nepřítomnost mě páčila. Bez něho nic nebylo úplně. Kam se schoval? Co dělá? Vracel jsem se domů, abych ho hledal tam, když vtom jsem na něj narazil v křoví před kuchyní. Zapískal jako uličník. Myslím, že neměl z mého příchodu velkou radost a dokonce se tuším trochu styděl.

„Co tu děláte?“ zeptal jsem se.

„Lámu si hlavu.“

„Čím?“

„Tamtím.“

Ukázal na okno spížírny. Současně mi ukázal něco v otevřené ruce. Klíč od té spížírny.

„Teď už si můžeme promluvit,“ řekl volně a nahlas. „Dopisy jsou zbytečné. Ona, víte, ta... no... příroda... už nám žádný kousek nevyvede, protože věci zašly příliš daleko, situace je už dána... Ciráty si můžeme od-

pustit!“ Říkal to tak nějak divně. Tryskalo z něj cosi zvláštního. Nevinnost? Svatost? Ryzost? Zřejmě se přestal bát. Utrhl větvičku a hodil ji na zem – zatímco jindy by byl uvažoval, jestli ji má zahodit nebo ne... „Vzal jsem ten klíč s sebou,“ dodal, „abych sám sebe donutil k nějakému řešení. Pokud jde o toho... Skuziaka.“

„A co? Vymyslel jste něco?“

„Zajisté.“

„Můžu to vědět?“

„No... zatím ještě ne... Uvidíte to ve správnou chvíli. Anebo ne. Řeknu vám to hned. Prosím.“

Natáhl druhou ruku – s nožem, s velkým kuchyňským nožem.

„Co je zase tohle?“ řekl jsem nepřijemně překvapen. Najednou – a bylo to poprvé – jsem s naprostou jistotou pochopil, že mám co dělat s šilenecem.

„Nic lepšího jsem nevymyslel,“ přiznal se, jako by se omlouval. „Ale to stačí. *Protože když mladý zabije starého, tak starý zabije mladého* – rozumíte? To dává celek. To je spojí všechny tři. Nůž. Vím už dávno, že to, co je spojuje, je nůž a krev. Musí se to samozřejmě provést současně,“ dodal. „Jakmile Karel vrazí svůj nůž do Siemiana, já vrazím svůj nůž do Jožky... ááá!“

Takový bláznivý nápad! Je nemocný – je šiléný – proč by ho měl zařezávat?! A přece bylo to šilenství kdesi na jiné úrovni vlastně docela přirozené a rozumělo se dokonce samo sebou, ten blázen měl pravdu, to se dá udělat, to je jednoduší, „spojí v celek“... Čím krvavější a hrůznější byl ten nesmysl, tím více spojoval... A jako by toho ještě bylo málo, ta chorá myšlenka zavánějící špitálem, ta degenerovaná a zdivočelá myšlenka, odporná myšlenka intelektuála vybuchla jako rozkvetlý keř omamnou vůní, ano, byla úžasná! Nadchla mě! Kdesi z jiné strany, z „jejich“ strany. Ten krvavý nárust za-

býjejícího mládí a to spojení nožem (chlapců s dívkou). Bylo vlastně jedno, jaká ukrutnost se na nich – nebo jimi – páše, protože všechny krutosti dohromady zahušťovaly jejich vůni jako ostrou omáčku!

Neviditelná zahrada se vzdula a zajíkla kouzlem – ač parná, ač temná, i s tím ohydným bláznem – musel jsem se zhluboka nadýchnout svěžesti, náhle jsem se koupal v živlu nádherně hořkém, srdcervoucně svůdném. Zase bylo všechno, všechno, všechno mladé a smyslné, i my! A přece... ne, nemohl jsem s tím souhlasit! To už bylo rozhodně přespříliš! To bylo nepřipustné – nemožné – podříznout toho kluka ve spížírně – ne, ne, ne... Rozesmál se.

„Uklidněte se! Chtěl jsem se jen přesvědčit, jestli máte důvěru k mé makovici. Ale ne, nic takového! Bylo to jen takové sny... ze vzteku, že jsem s tím Skuziakem doopravdy nic nevymyslel. Taková blbost!“

Blbost. Skutečně. Když to sám přiznal, vyjela přede mnou blbost jako naservírovaná na talíři a bylo mi trapně, že jsem se nechal nychatyt. Vrátili jsme se domů.

12.

Mnoho už toho k vyprávění nezbývá. Všechno šlo hladce, čím dál tím hladčeji až k finále, které... no, přesáhlo naše očekávání. A bylo to snadné... bylo mi až k smíchu, že taková skličující obtíž končí takovou okřídlenou snadností.

Moje role opět spočívala v hlídání Siemianova pokoje. Lehl jsem si na postel naznak, s rukama pod hlavou, a naslouchal jsem. Vstoupili jsme do noci a dům zdánlivě usnul. Čekal jsem, kdy vrznou schody pod nohama zabíjející dvojice, ale bylo ještě brzy, chybělo ještě patnáct minut. Bylo ticho. Venku držel stráž Hyp. Fryde-

ryk dole u vchodu. Konečně o půl jedné zavrzaly kdesi dole schody pod jejich nohama, které byly určité bosé. Nebo v ponožkách?

Nezapomenutelné chvíle! Opět se ozvalo tiché vrznutí schodů. Proč se vlastně plížili? Bylo by přirozenější, kdyby byla Heňa vyběhla nahoru, jen on se měl skrývat – ale nelze se divit, že se chovali jako spiklenci... a nervy měli určitě napjaté. Skoro jsem je viděl, jak postupují z jednoho schodu na druhý, ona šla první, on za ní, a opatrně našlapovali, aby toho vrzání bylo co nejméně. Bylo mi hořko. Cožpak nebylo to jejich společné plížení jen špatnou náhražkou jiného plížení, stokrát žádoucnějšího, kdy by ona byla cílem jeho plíživých kroků? A přece nebyl jejich cíl v tuto chvíli – ani ne tak Siemian jako jeho zabití – méně tělesný, hříšný a horoucí než láska, a jejich plížení nebylo o nic méně napjaté... Ach, zas to vrzlo! Mládí se blížilo. Bylo to nevýslovně nádherné, protože pod jejich nohama se hrůzný čin měnil v čin kvetoucí, a bylo to jako závan čerstvého vzduchu... ale... jaké bylo to plížící se mládí? Bylo čisté, bylo skutečně svěží a prosté a přirozené a nevinné? Ne. Bylo „pro staré“, a pokud se ti dva do toho dobrodružství zapojili, pak to bylo kvůli nám, aby nám prokázali úsluhu, aby se nám zalíbili, aby si s námi zaflirtovali... a moje dospělost „pro“ mládí se na Siemianově těle měla setkat s jejich mládím „pro“ dospělost! Takové rande!

Jenže v tom bylo obsaženo štěstí – a pýcha – jaká pýcha! – a ještě něco víc, něco jako alkohol – že se oni v dohodě s námi, dle našeho návodu a z jakési nevyhnutelnosti nám sloužily vystavovali takovému nebezpečí – a tak se plížili! – a chystali se k takovému zločinu! Bylo to božské! Bylo to neuvěřitelné! Skrývala se v tom fascinující krása světa! Ležel jsem na posteli a přímo jsem šel při pomýšlení, že Fryderyk a já jsme byli in-

spirací pro ty nohy – ach, zas to vrzlo, teď už mnohem blíž, a hned to ztichlo, bylo ticho a já si pomyslel, že to třeba nevydrželi, že se třeba zlákáni tím společným plížením odvrátili od cíle, obrátili k sobě a teď se v objetí prodírají ke svým zakázaným tělům a zapomněli na všechno! Potmě. Na schodech. Udýchaní. Mohlo se to stát. Že by... Že by? Ale ne, nové vrznutí mi oznamuje, že to jsou marné naděje, že se nic nezměnilo, stále jdou po schodech – a pak se ukázalo, že ta má naděje byla úplně, ale úplně vyloučena, že vůbec nepřipadala v úvahu, že neodpovídala jejich stylu. Byli příliš mladí. Příliš mladí. Na tohle byli příliš mladí! A tak museli dojít k Siemianovi a zabit ho. Jenže v tu chvíli (protože na schodech to zase ztichlo) jsem začal uvažovat, jestli neztratili odvahu, třeba ho chytila za ruku a táhne ho dolů, třeba před sebou najednou spatřili tu obrovskou tíhu úkolu, jeho dřtivou sílu, ono „zabit“. Třeba to najednou spatřili a vyděsili se? Ne! Nikdy! I tohle bylo vyloučeno. Ze stejných důvodů. Je ta propast přitahovala proto, že ji mohli přeskočit – jejich lehkost směřovala ke krvavým záměrům proto, že to přetvářeli v něco jiného – a jejich přibližování ke zločinu bylo vlastně ničéním zločinu: tím, že ho prováděli, obraceli ho vníveč.

Vrznutí. Jejich nádherná nelegálnost, ten lehce se plížící hřích (chlapecko-dívčí)... a já téměř viděl jejich potají sehrané nohy, pootevřené rty, slyšel jsem jejich zakázaný dech. Vzpomněl jsem si na Fryderyka, který stejné zvuky poslouchal dle, z předsíně, kde měl stanovené místo, vzpomněl jsem si na Václava, spatřil jsem je všechny i s Hypolitem, s paní Marií, se Siemianem, který asi ležel na posteli jako já – a hltal jsem příchut panenského zločinu, zločinu mladistvého... Ťuk, ťuk, ťuk.

Ťuk, ťuk, ťuk.

Klepání. To ona klepala na Siemianovy dveře.

A tady vlastně mé vyprávění končí. Finále bylo příliš... hladké a příliš... překvapující, příliš... lehkosnadné, než abych je mohl vyprávět způsobem dostatečně věrohodným. Omezím se na uvedení faktů.

Uslyšel jsem její hlas: „To jsem já.“ Klíč v Siemianově zámku se otočil, dveře se otevřely, došlo k úderu, tělo asi padlo naplocho na zem. Zdá se, že chlapec použil nože ještě dvakrát, pro jistotu. Vyřítíl jsem se na chodbu. Karel už rozsvítil baterku. Siemian ležel na podlaze, když jsme ho obrátili, objevila se krev.

„Vyřízáno,“ řekl Karel.

Jenže ten obličej podivně podvázaný kapesníkem, jako by ho bolely zuby... to nebyl Siemian... Až teprve po několika vteřinách jsme pochopili, že je to Václav!

Václav místo Siemiana, na podlaze, mrtvý! Ale Siemian byl také mrtvý – jenže ležel na posteli – ležel na posteli s ránou od nože v boku, s nosem zabořeným do polštáře.

Rozsvítili jsme. Zíral jsem na to pln jakýchsi podivných pochybností. To... to se nezdálo být stoprocentně pravdivé. Příliš harmonické – příliš snadné! Nevím, jestli to vyjadřuji dost jasně, chci říct, že to tak doopravdy být nemohlo, protože teď v tom řešení dominovala jakási podezřelá harmonie... jako v pohádce, jako v pohádce... Stalo se zřejmě toto: Václav hned po večěři prošel do Siemianova pokoje dveřmi, jež spojovaly oba jejich pokoje. Zabil ho. Hladce. Potom čekal, až přijde Heňa s Karlem, a otevřel jim dveře. To vše proto, aby ho zabili. Hladce. A pro jistotu zhasl světlo a podvázal si obličej kapesníkem – aby ho hned nepoznali.

Děsivost mého rozdvojení: neboť tragická brutálnost těch mrtvol, jejich krvavá pravda byla příliš těžkým plodem příliš ohebného stromu! Ty dvě bezvládné mrtvo-

ly – ti dva vrahové! Jako kdyby byla smrtelně extrémní idea skrzskrz provrtána lehkomyšlností...

Vyšli jsme z pokoje na chodbu. Oni se na sebe dívali. Nic neřikali.

Uslyšeli jsme, jak někdo utíká po schodech. Fryderyk. Když spatřil Václava, zůstal stát. Mávl na nás rukou – nevím, co to mělo znamenat. Vytáhl z kapsy nůž, chvíli ho podržel ve vzduchu a pak ho hodil na zem... Nůž byl zakrvácený.

„Jožka,“ řekl, „Jožka. Tady je.“

Byl nevinný! Byl nevinný! Naivní nevinnost z něho přímo tryskala! Podíval jsem se na naši dvojici. Usmívali se. Jako obvykle mladí lidé, když je těžké vybědnout z tísnivé situace. A na vteřinu jsme si oni i my v naší katastrofě pohlédli do očí.

Při redakci českého překladu zachováváme zvláštnosti autorovy větné skladby.

Pozn. red.

První část ----- 9

Druhá část ----- 87

HARBO

Titulní strana prvního vydání z roku 1960

78

Witold Gombrowicz
Pornografie

Z polského originálu Pornografia,
vydaného poprvé roku 1960,
přeložila Helena Stachová
Redaktor Jiří Našinec
Grafická úprava Robert V. Novák
Sazbu zhotovil David Balihar
Vydalo nakladatelství Torst,
Opatovická 24, 110 00 Praha 1
jako svou 146. publikaci
Vytiskla tiskárna Akcent Vimperk
Vydání první
Praha 1997

